

NUMER SPECJALNY

BIURO ORGANIZACJI RACHUNKOWOŚCI

BIULETYN

NR 11

ROK I

GRUDZIEN

WARSZAWA

1950

TRZĘSC NUMERU:

Od Redakcji str. 483

ARTYKUŁY — REFERATY PRZYCZYNKI

A. Korec — O lepszą jakość sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw „ 484

Z. Wilkosz — Rozliczenie kosztów wydziałowych przy pomocy współczynników godzin „ 490

WYTYCZNE — INFORMACJE — WYJAŚNIENIA BOK

Jednolity Plan Kont dla przemysłu kluczowego z uwzględnieniem zmian i uzupełnień na 1 stycznia 1951 r. „ 494

Jednolity Plan Kont dla przedsiębiorstw handlowych z uwzględnieniem zmian i uzupełnień na 1 stycznia 1951 r. „ 505

Jednolity Plan Kont dla przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych podległych władzom terenowym i CUDW na 1951 r. „ 516

Z DOŚWIADCZEŃ ZAGRANICY

Wytyczne inwentaryzacyjne dla przedsiębiorstw społecznych „ 525

PRZEGLĄD WYDAWNICTW

Wydawnictwa książkowe „ 527

Od Redakcji

Zasadnicze reformy, wchodzące w życie w roku przyszłym — a mianowicie: zmiana zasad systemu finansowego, organizacja terenowych organów jednolitej władzy państwowej nowa struktura budżetu państwa i powiązań z nim przedsiębiorstw, działających na zasadzie rozrachunku gospodarczego, zmieniony system podatkowy itp. — stawiają przed aparatem rachunkowym przedsiębiorstw uspołecznionych nowe zadania, których realizacja uzależniona jest od właściwej budowy planów kont oraz właściwych wzorów sprawozdawczości okresowej. Dla tej przyczyny musiały być zrewidowane plany kont dotychczas obowiązujące, a jednocześnie ujednoczone i przystosowane do potrzeb bieżących plany kont tych dziedzin gospodarczych, które opierały swą sprawozdawczość na nieaktualnych już zasadach. Jednocześnie z tym uznane zostało za właściwe przeprowadzenie w planach kont zmian, dyktowanych możliwością i potrzebą uproszczeń i ułatwień prac księgowych oraz dążnością do ujednoczenia i udoskonalenia terminologii.

Z uwagi na warunki ogólne istniejące w sprawozdawczości przedsiębiorstw, wszystkie wymienione zmiany ograniczone zostały do koniecznego minimum i dlatego nie naruszają one zasadniczej dotychczasowej struktury planów kont ani też podstawowych wytycznych ich funkcjonowania. Są one dalszym krokiem w kierunku przystosowania rachunkowości przedsiębiorstw do konkretnych potrzeb i warunków okresu Planu 6-letniego, okresu budowy socjalizmu w Polsce.

Zarządzenie Ministra Finansów ogłoszone w Monitorze Polskim w sprawie planów kont różnych działów gospodarczych na r. 1951 ujęte zostały w ten sposób, że w odniesieniu do planów, w których zmiany są stosunkowo nieliczne — wymieniają tylko te zmiany, natomiast w wypadkach bardziej zasadniczej przebudowy planów kont — jak np. w budownictwie i rolnictwie — przytaczają nowy, pełny tekst planów.

Stosownie do polecenia Min. Finansów zamieszczamy w niniejszym numerze pełne teksty nowych planów kont dla przemysłu kluczowego i handlu wraz z komentarzem, dotyczącym zmian oraz pełny tekst planu i komentarz dla przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, podległych władzom terenowym i CUDW.

Całość zmian można zakwalifikować do trzech głównych grup:

1. zmiany, wynikające z zasad systemu finansowego,
2. zmiany, wynikające z uproszczenia księgowości — wprowadzone w oparciu o doświadczenia r. 1950.
3. zmiany terminologiczne, wynikające z rewizji dotychczasowych pojęć i konieczności dalszego ich uporządkowania.

Do grupy pierwszej należą zmiany w zakresie grup: 05, 06, 12, 13, 14, 16 oraz klas 3 (handel) i 9-tej; dążenie do uproszczeń znalazło swój wyraz w zmianach, dotyczących księgowości amortyzacji (zniesienie podgrupy 187) i remontów kapitalnych, oraz w zlikwidowaniu nadmiernego rozdrobnienia niektórych podgrup kl. 4 (np. zniesienie podziału na podgrupy 415, 416). Zmiany terminologiczne ułatwiają zrozumienie treści ekonomicznej poszczególnych kont, prostując nazwy dotychczasowe. Np. nazwę podgrupy 191 „Rozliczenia nakładów wtórnych“ zastąpiono przez: „Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie“, zlikwidowano pojęcie nakładów i dochodów nadzwyczajnych, pozostawiając jedynie straty i zyski nadzwyczajne. Słuszniejsza jest również dla konta 3020 (przemysł) nazwa „Nakłady zaopatrzenia materiałowego“ niż dawna „Wydatki na zaopatrzenie“, również bardziej właściwą jest nazwa grupy 76 (przemysł) „Nakłady wtórne do rozliczenia w czasie“ niż „Koszty do wtórnego rozliczenia w czasie“, jak i grupy 48: „Kalkulowane nakłady wtórne rozliczone“ w miejsce dawnej nazwy: „Kalkulowane nakłady wtórne do rozliczenia“.

Obok zmian nazw niektórych kont zmienia się niekiedy ich treść. Przykładem może być wyłączenie z ewidencji bilansowej (z kl. 0) wszelkich bogactw naturalnych, które w myśl założeń ekonomii marksistowskiej nie stanowią wartości, jak np.: place, grunty, tereny, — ewidencja których odtąd będzie się odbywać tylko ilościowo. Przyczyni się to bezwątpienia do dalszego urealnienia sprawozdań finansowych, podobnie, jak wyłączenie z klasy nakładów podatku obrotowego, stanowiącego narzędzie redystrybucji dochodu narodowego.

Ten krótki przegląd miał na celu wyjaśnienie przyczyn i charakteru zmian, wprowadzonych na 1951 r. w planach kont. Szczegółowe ich omówienie znajdą czytelnicy na następnych stronach tego numeru.

ARTYKUŁY – REFERATY – PRZYCZYNKI

A. KOREC

O lepszą jakość sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw

Planowe kierowanie gospodarką na wszystkich etapach jej rozwoju wymaga ciągłej kontroli. Jednym z instrumentów, jakim przy tej kontroli można się posługiwać, jest sprawozdawczość finansowa. Codzienne śledzenie za biegiem wykonania planów gospodarczych, stałe kontrolowanie prawidłowego wykorzystywania narzędzi pracy i środków produkcji jest możliwe na podstawie liczb i wskaźników, otrzymywanych ze sprawozdań finansowych — miesięcznych, kwartalnych i rocznych. Stąd wynika konieczność systematycznego składania sprawozdań instancjom wyższym przez jednostki podległe.

Sprawozdawczość finansowa — to podstawa analizy działalności gospodarczej, zarówno w samym zakładzie pracy, jak i na szczeblu jednostek nadrzędnych. Daje ona możliwość bieżącego korygowania planu przemysłowo - finansowego, jak również stwarzania podstaw planowania na przyszłe okresy gospodarcze

Między sprawozdawczością finansową a organizacją rachunkowości istnieje ścisły związek. Potrzeba znalezienia wskaźników niezbędnych dla prawidłowego zarządzania przedsiębiorstwem, częstokroć przesądza taką, lub inną organizację rachunkowości, i odwrotnie — jakość, zakres i stan rachunkowości wpływa na jakość i stan sprawozdawczości. Te przedsiębiorstwa, które np. nie stosowały do niedawna miesięcznych rozliczeń kosztów, były z konieczności ograniczone w rozmiarach swej sprawozdawczości, składanej przeważnie raz do roku; z tej też przyczyny nie były one w stanie prowadzić bieżącej kontroli kosztów własnych.

Wymagania sprawozdawczości i konieczność posiadania niezbędnych wskaźników pracy wszystkich przedsiębiorstw dla zabezpieczenia operatywności ich kierownictwa, stają się powodem usprawnienia działalności komórek finansowo-rachunkowych. Stopniowe wprowadzanie wewnątrznego rozrachunku gospodarczego na zakładach pracy, zainteresowanie załóg fabrycznych w osiąganiu ponadplanowych zysków, ciągła walka o obniżenie kosztów własnych i zwiększenie akumulacji środków finansowych, jak również o przyspieszenie obiegu środków obrotowych, nadaje coraz większe znaczenie zagadnieniu prawidłowej i terminowej sprawozdawczości finansowej.

Ze sprawozdawczością przedkładaną przez zakład jednostce nadrzędnej wiąże się coraz częściej sprawozdawczość przedstawiana kierownikowi przedsiębiorstwa przez poszczególne wydziały, a nawet brygady fabryczne. Stąd też

należy dążyć do tego, aby sprawozdawczość ta była nie tylko dokładna, jak najbardziej odzwierciedlająca rzeczywisty stan rzeczy, ale również aby była jasna i dostępna dla szerokich kół pracowników, którzy na naradach wytwórczych, na zebraniach aktywów wydziałowych, będą brali udział w periodycznym omawianiu wyników gospodarczych przedsiębiorstwa, w systematycznej analizie wskaźników wykonania planu. Dla operatywnych potrzeb przedsiębiorstwa i wydziałów fabrycznych wystarczą tu dekadowe, a nawet codzienne raporty o ilości wykonanej produkcji, zużyciu materiałów ponad ustalone normy, o ilości dodatkowej produkcji na zaoszczędzonym surowcu, o wykonaniu planu realizacji produkcji, o stanie środków obrotowych itp., w zależności od specyficznych potrzeb przedsiębiorstwa, od postawionych przed nim zadań w ramach planu gospodarczego.

Prof. M. Ch. Żebrak*) wymienia następujące warunki dobrej jakości sprawozdań:

- a) dobra jakość wstępnej dokumentacji,
- b) prawidłowe i bezwzględnie pełne odzwierciedlenie wszystkich operacji,
- c) dokładne rozgraniczenie nakładów między okresami sprawozdawczymi i na poszczególne rodzaje wyrobów,
- d) sprawdzenie obrotów i sald kont księgowości syntetycznej z obrotami i saldami kont księgowości analitycznej,
- e) zgodność danych sprawozdawczości z rzeczywistym stanem środków, rozliczeń itd.

Podaje on również, jaki powinien być tryb postępowania przy sprawdzaniu bilansu przez jednostkę nadrzędną, a mianowicie:

ad a) w pierwszym rzędzie powinna być przeprowadzona kontrola sprawozdania pod względem formalnym. Polega ona na sprawdzeniu prawidłowości podsumowań, kompletności wszystkich obowiązujących załączników, oraz na zbadaniu, czy sprawozdanie zawiera niezbędne podpisy, czy podane są omówienia w przypadku poczynionych korektur, czy sprawozdanie zawiera wszystkie planowe wskaźniki itd. Poza tym przy kontroli rocznego zamknięcia rachunkowego należy sprawdzić na podstawie sprawozdania opisowego z działalności przedsiębiorstwa, kiedy przeprowadzono inwentaryzację i z jakimi rezultatami, wyjaśnić przyczyny ujawnionych braków i nadwyżek oraz okolicz-

*) M. Ch. Żebrak — Kurs promysliennawo ucziota. Gosplanizdat, Moskwa, 1950 r.

ności w jakich to ujawnienie nastąpiło; należy zbadać jakość wskaźników i stwierdzić, czy nie naruszono zasady ich porównywalności z danymi planu.

ad) b) Skolei, po stwierdzeniu zgodności bilansu z zasadami sporządzania zamknięcia rachunkowego według obowiązujących zarządzeń, przystąpić należy do zbadania, czy sprawozdanie zostało sporządzone prawidłowo. Prawidłowość tą określa się zazwyczaj — podaje prof. Zebrak — drogą sprawdzenia wzajemnej zgodności wskaźników zawartych w różnych zestawieniach i załącznikach. Wynika to stąd, że na działalność przedsiębiorstwa składa się całokształt powiązanych ze sobą procesów i wszystkie wskaźniki jego pracy stanowić powinny zgrany system współzależnych liczb. Np. koszt własny sprzedanych wyrobów winien się równać kosztom wytworzenia produkcji z uwzględnieniem zmiany stanu remanentów na początek i na koniec okresu.

Sprawdzenie wzajemnego powiązania różnych wskaźników sprawozdawczych ma duże znaczenie, gdyż pomaga wykryć błędy popełnione przy sporządzaniu sprawozdania, pozwala na głębsze wniknięcie w treść tych wskaźników i sens ich współzależności, a tym samym umożliwia lepszą analizę działalności danego przedsiębiorstwa. W tym celu Ministerstwo Finansów ZSRR ustaliło specjalny schemat wzajemnego powiązania między wskaźnikami sprawozdawczości, co ułatwia pracę odnośnych komórek rachunkowości.

Znaczenie wskaźników wyliczanych w sprawozdaniach okresowych, wg. wzorów ustalonych Zarządzeniem Ministra Finansów z dnia 25 maja 1950 r. nie znajduje jeszcze u nas należytego zrozumienia (wśród szerokiej rzeszy pracowników działów (wydziałów) księgowości, zarówno w zakładach pracy, jak i w jednostkach nadrzędnych. Nie przywiązuje się właściwej wagi do konieczności zachowania jednolitej metodyki obliczania wskaźników w planowaniu finansowym i w sprawozdawczości. Powstałe rozbieżności między wskaźnikami planowanymi a rzeczywistymi nie są analizowane, względnie też po ich wyjaśnieniu nie zamieszcza się w treści odnośnego załącznika odpowiednich uwag. Nie zachowuje się również zasady porównywalności wskaźników za okres sprawozdawczy ze wskaźnikami planowanymi, czy też ze wskaźnikami z roku ubiegłego.

Wynikające w miesięcznych czy też kwartalnych sprawozdaniach odchylenia od planu kosztów niestety ciągle jeszcze nie są w dostatecznej wartości odchylen na wyrobach gotowych wielu zakładów ogranicza się do rejestrowania tylko na kontach kartoteki głównej — globalnej wartości odchylen na wyrobach gotowych od kosztów planowanych. Cierpi na tym prawidłowość kalkulacji wynikowych, sporządza-nych na podstawie okresowej sprawozdawczo-

ści finansowej a jednostki nadrzędne wykazują na tym odcinku zbyt mało aktywności.

Porównywanie wskaźników w zbiorczych sprawozdaniach przemysłów staje się niekiedy wręcz niemożliwe wobec zasadniczych błędów, wynikających ze złej techniki zestawienia zbiorówek. Rozmiary niniejszego artykułu nie pozwalają na zamieszczenie szczegółowej listy tych błędów, poniżej podane są tylko niektóre, najbardziej typowe, a mianowicie:

a) nie są korygowane liczby planu, względnie liczby wynikające ze zbiorczego Bilansu Otwarcia, czy też dane z roku ubiegłego w przypadku zmiany przynależności organizacyjnej niektórych przedsiębiorstw, czy to na skutek przekazania ich do innych jednostek nadrzędnych, czy też włączenia ich do nowych systemów danej jednostki nadrzędnej;

b) sporządzane są zbiorcze sprawozdania dla całej gałęzi przemysłu również wówczas, gdy gałąź ta obejmuje branże o różnych rodzajach produkcji o różnym cyklu produkcyjnym, różniące się właściwościami procesów technologicznych i posiadające niejednakowy stopień praco-chłonności względnie materiałochłonności; wynikające z takiego łącznego sprawozdania, jak np. wskaźniki wydajności pracy, wskaźniki szybkości obiegu środków obrotowych itp. nie odpowiadają istotnemu stanowi rzeczy w odnośnych grupach branżowych przedsiębiorstw i stanowią liczby całkowicie przypadkowe;

c) koszty własne w sprawozdaniach rocznych podawane są często w globalnych liczbach bez uwzględnienia przeciętnych kosztów na jednostkę wyrobu, a nawet bez rozbicia na najważniejsze grupy, rodzaje wyrobów; podaje się ewentualnie zestawienia kosztu własnego poszczególnych wyrobów w poszczególnych przedsiębiorstwach tj. w układzie wg zakładów, a nie według rodzajów produkcji, obliczonego jako średnia ważona;

d) spotykane są też czasami błędy innego rodzaju — jak np. pomyłki w zapisach liczb do rubryk zbiorówek, wskutek czego w odnośnych pozycjach zestawień następuje błędne wyliczenie wskaźników wykonania planu kosztów itp.

Przyczyną takiego stanu rzeczy jest m. in. pewnego rodzaju automatyzm, zakorzeniony u pracowników działów sprawozdawczości finansowej, którzy często wykonują swe funkcje, nie starając się wnikać w sens tego czy innego zarządzenia, instrukcja, czy wzoru i przez swój czysto formalistyczny stosunek do pracy wypaczają niekiedy całkowicie ich wykonanie.

I tak np. niektóre jednostki, trzymając się ściśle przepisu, podają liczby w sprawozdaniu wg wzoru PZ 10 m (zbiorcze zestawienie analityczne) w setkach tysięcy złotych, zamiast — co było intencją zarządzenia — w milionach z dokładnością do setek tysięcy tj. z pozostawie-

niem jednego miejsca po przecinku. W ten sposób, przy bezproduktywnej stracie czasu, zostają wprowadzone do sprawozdań liczby, których porównywanie z danymi innych wzorów wymaga ciągłego przeliczania na właściwe jednostki liczbowe — w tysiącach czy milionach złotych. Traci na tym oczywiście przejrzystość sprawozdań i utrudniona jest ich kontrola.

Na marginesie należy podkreślić, że w częściach sprawozdań analitycznych, w których wyliczane są wskaźniki oparte na wartości produkcji w cenach niezmiennych i cenach bieżących, czy też na ilości roboczogodzin, nie należy zaokrąślać liczb do tysięcy czy milionów, chyba że obok każdej liczby podane będzie oznaczenie „tys. zł“, „tys. rob./g.“ itp.

Często spotykanym zjawiskiem wśród księgowych na wszystkich szczeblach organizacyjnych jest brak dokładnej znajomości obowiązujących przepisów prawnych. Ciągłe jeszcze zbyt mało komórek rachunkowości stosuje metodę zespołowego omawiania problemów wynikających z okólników, zarządzeń i instrukcji, co jest podstawowym warunkiem racjonalnego szkolenia pracowników w tych działach.

W wyniku nieznaności instrukcji podanej np. do wzoru P4 m w zarządzeniu Ministra Finansów z dnia 25 maja 1950 r. w sprawie okresowej sprawozdawczości finansowej, zdarzają się fakty podawania w rubryce „wartość produkcji w cenach bieżących“ — wartości realizacji, bądź też kosztu własnego realizacji — zamiast, co jest o wiele prostsze — wartości zamieszczonych w sprawozdaniach statystycznych wg wzoru GUS — P1. Ma to swoje znaczenie dla prawidłowości wskaźników, które przecież muszą być porównywalne w ramach branżowego zjednoczenia przedsiębiorstw.

Podobnie postąpiono w jednym z przemysłów na szczeblu zjednoczenia, przy sporządzaniu ogólnego sprawozdania z działalności przedsiębiorstw, gdzie zadano sobie nie mało trudu przy zbiorczym zestawieniu „dynamika rozwoju przedsiębiorstw w okresie lat 1947 — 1949“, wyliczając dla poszczególnych rodzajów (grup) wyrobów w rubryce „wartość produkcji w cenach bieżących“ przeciętny koszt własny realizacji, (jako średnia ważona) dla kilkunastu podległych zakładów, zamiast prostego pomnożenia ilości produkcji przez cenę wg obowiązującego katalogu. W ten sposób sporządzone, nakładem wielu godzin pracy, zestawienie stanowi dla resortowego Ministerstwa materiał problematycznej wartości, nie odpowiadający celowi, dla którego miał służyć, aczkolwiek zestawienie samo w sobie jest ciekawe z punktu widzenia rozwoju kosztów własnych.

Na tle przytoczonych wyżej przykładów nasuwa się uwaga, że przy najlepiej opracowanych instrukcjach zdarzyć się mogą trudności w wykonaniu, bądź to na skutek niezbyt jasnego

sformułowania, bądź też w wyniku zaistnienia nieprzewidzianego zgoła zagadnienia, specyficznego dla danego przedsiębiorstwa czy branży. Tym nie mniej należy unikać dowolnej interpretacji i spowodować ustalenie przez jednostkę nadrzędną wzgl. resortowe Ministerstwo sposobu jednolitego rozwiązania.

Istniejące wzory dla okresowych sprawozdań finansowych w wielu przypadkach nie są należycie wypełniane, jak również zawarte w nich materiały sprawozdawcze nie są właściwie wykorzystywane dla celów analizy działalności danego przedsiębiorstwa czy danej grupy przedsiębiorstw.

Jako przykład może tu służyć sposób wypełniania przez jednostki nadrzędne przemysłów formularza PZ10m w części IV — „Wskaźniki“, kolumny 6-tej, przeznaczonej, jak mówi instrukcja — dla wykazania różnic między wskaźnikami rzeczywistymi a planowanymi. Praktykuje się tu podawanie różnicy, wynikającej z odjęcia liczb kolumny 5 „wykonanie za okres sprawozdawczy“ od liczb kolumny 4 „plan roczny jednostek objętych sprawozdaniem“, a to tylko dlatego, że nagłówek kolumny 6 w części IV wzoru opiewa „Różnice 4 — 5“. Nie bierze się tu pod uwagę, że wszelkiego rodzaju zestawienia, mające na celu porównanie danych okresu sprawozdawczego z planem rocznym, opierają się na zasadzie obliczania wskaźników wykonania planu, wyrażonych w %% liczb planu rocznego. Jedynie przy przeciwstawianiu stanów końcowych okresu sprawozdawczego z normatywem względnie danymi z Bilansu Otwarcia, może być mowa o odejmowaniu liczb odnośnych kolumn, co ma zastosowanie np. w części III tegoż wzoru PZ10m. W danym przypadku — wykazanie różnic w części IV „wskaźniki“, wynikających z odjęcia np. wartości produkcji w cenach niezmiennych okresu sprawozdawczego (za kwartał) od tejże wartości produkcji wg. planu rocznego, czy też z odjęcia liczb wskaźników wydajności pracy, ma wprawdzie swój sens, lecz niewspółmiernie większą korzyść dla analizy dałyby tu wskaźniki wykonania planu wyrażone w procentach, tym bardziej, że istnieje ścisły związek między poszczególnymi wskaźnikami odnośnej części sprawozdania. Należy podkreślić, że wskaźniki te, o których dalej jeszcze będzie mowa, przy sporządzaniu sprawozdań zbiorczych na szczeblu jednostek nadrzędnych nie mogą powstać drogą prostego sumowania wskaźników zawartych w sprawozdaniach przedsiębiorstw, objętych sprawozdaniem zbiorczym (patrz odpowiednio części wzoru P4m dla przedsiębiorstw), lecz winny być wyliczane przez sporządzającego „zbiórówkę“ na podstawie łącznych wartości odnośnych pozycji.

Ze względu na to, że wskaźniki tego rodzaju są nowością we wzorach sprawozdawczości finansowej, spróbujmy zapoznać się z nimi bliżej. Wydaje się, że najlepiej można to zrobić w

oparcie o konkretny przykład zaczerpnięty ze sprawozdania jednego z przemysłów za okres I kwartału br. na tle którego zostaną te wskaźniki omówione. W przykładzie tym obok wskaźni-

ków procentowych podano różnice wartości wspomnianych wyżej kolumn 3 — 4, a to celem uwypuklenia małej przydatności tych ostatnich, dla celów porównawczych.

Lp.	T r e ś ć	Plan roczny jedn. obj. sprawozdaniem	Wykonanie za I kwartał	% % 4 : 3	Różnice 3 — 4
1	2	3	4	5	6
poz. 29 + 30	Koszty prod. (gr 70, 71, 72)	4.927,0	823,7	16,72	4.103,3
poz. 28	Razem nakłady (kl. 4)	5.441,6	977,6	17,97	4.464,0
poz. 16	W tym materiały (gr 40)	3.942,7	706,3	17,91	3.236,4
	A. Wart. prod. w cen. niezmiennych	92,4	20,6	22,3	71,8
	B. Wart. prod. w cen. bieżących	6.035,6	1.171,3	19,4	4.863,3
	C. Rob. godz. robotn. produkc.	2.627	547,—	20,8	2.080,—
	D. Wart. prod. w c. n. A : C na 1 rob. godz.	35,16	37,73	107,3	2,57
	E. Wart. prod. w c. bież. B : C na 1 rob. godz.	2.297	2.139	93,1	158,0
	F. Koszty gr 70, 71, 72 na 1 zł prod. w cen. niezmiennych (29 + 30) : A	53,33	39,98	75,0	13,35
	G. Koszty gr 70, 71, 72 na 1 zł prod. w cen. bież. (29 + 30) : B	0,82	0,71	86,6	0,11
	H. Koszty gr. 70, 71, 72 na 1 rob. godz. (29 + 30) : C	1.875	1.508	80,4	367,0

Poniżej omówione zostaną tylko wskaźniki wykonania planu wyrażone w procentach (kol. 5), gdyż liczby kol. 6, stanowiące różnice wartości kol. 3 i 4 nic nam nie mówią.

Wskaźnik A — wykonania planu produkcji wg. cen niezmiennych (22,3%) jest tu najważniejszym i opiera się na nim w dużej mierze badanie współzależności dalszych wskaźników; wskazuje on na wykonanie planu produkcji przy obniżonych kosztach produkcji w stosunku do planu, gdyż wskaźnik wykonania planu kosztów, zarówno materiałowych, jak i wszystkich nakładów jest od niego niższy (patrz wyżej poz. 29-30, poz. 28, poz. 16).

Wskaźnik B — wykonania planu wartości produkcji w cenach bieżących (19,4%), niższy od poprzedniego, dowodzi, że ogólny poziom cen bieżących na koniec okresu sprawozdawczego był niższy od cen przyjętych do planu.

Wskaźnik C — wykonania planu zatrudnienia robotników produkcyjnych (20,8%), również niższy od wskaźnika „A”, świadczy o osiągnięciu lepszej wydajności pracy, gdyż w stosunku do wykonania zadań produkcyjnych zużyto mniejszą ilość roboczogodzin, niż planowano.

Wskaźnik D — wykonania planu wydajności pracy, wyrażonej w wartości produkcji wg. cen niezmiennych, przypadającej na 1 rob. godz. (107,3%) potwierdza zwiększenie wydajności pracy o 7,3% w stosunku do planu.

Wskaźnik E — wykonania planu wydajności pracy, wyrażonej w wartości produkcji wg. cen

bieżących, przypadającej na 1 rob. godz. (93,1%) jest poniżej 100%, co jednak nie przeczy lepszej wydajności pracy, jeśli uwzględnić niższy poziom cen bieżących w stosunku do planu, o czym była mowa przy wskaźniku „B”.

Wskaźnik F (75%), jak również **wskaźnik H** (80,4%) — wykonania planu kosztów potwierdza obniżkę kosztów w stosunku do planu, o czym wspomniano już wyżej przy omawianiu wskaźnika „A”. Przy wskaźnikach tych wyższych ponad 100% mielibyśmy do czynienia ze zjawiskiem odwrotnym — podwyższenia kosztów w stosunku do planu.

Wskaźnik G, wyrażający stosunek kosztów produkcji do wartości produkcji w cenach bieżących wg. planu (w kol. 4) i wg. stanu za okres sprawozdawczy (w kol. 5), zmniejszenie kosztów, przypadających na 1 zł produkcji w cenach bieżących w stosunku do planu, świadczy o zwiększonej akumulacji. Im bardziej spada ten wskaźnik w kol. 4. wzgl. 5 poniżej 100%, tym niższe są koszty w stosunku do cen zbytu.

Na duże trudności napotykają księgowi w sprawozdawczości okresowej przy obliczaniu wskaźników przyśpieszenia obiegu środków obrotowych. Wskaźniki te są w wielu przypadkach niewłaściwie obliczane, a poza tym nie analizuje się ich należycie. Dyrekcje przedsiębiorstw i jednostki nadrzędne nie zawsze wyciągają na ich podstawie odpowiednie wnioski, zmierzające do przyśpieszenia rotacji środków obrotowych i zwolnienia z obiegu kwot, które-

by mogły być zużyte dla celów zwiększenia produkcji.

Wpływa to przede wszystkim z nieznanomości zagadnienia, które dla większości pracowników finansowo - rachunkowych jest zagadnieniem zupełnie nowym. Chodzi tu o wskaźniki rotacji środków obrotowych, wyliczane w kolumnie 11 wzoru P5P („współczynnik szybkości obrotu“) dla poszczególnych rodzajów normowanych w stosunku do odpowiednich wartości obrotu wzgl. zużycia (rozchodu) jak również o wskaźniki cykli obrotowych w dniach, wyliczane w kol. 12 wzoru P5P oraz w kol. 7 i 8 wzoru PZ10m. Te ostatnie wyliczane są w stosunku do jednej — dla wszystkich rodzajów środków — wartości obrotu, tj. kosztu własnego realizacji. Przy jednej wspólnej wartości dzielnika uzyskuje się możliwość sumowania wskaźników dla poszczególnych rodzajów środków obrotowych i skontrolowania w ten sposób prawidłowości ich wyliczenia. Wskaźnik pełnego cyklu obrotowego w dniach równa się sumie wskaźników cykli obrotowych w dniach poszczególnych faz obrotu. Jednakże powyższe wzory sprawozdawczości nie przewidują obliczania wartości środków zwolnionych z obiegu w wyniku przyspieszenia ich rotacji (względnie ich dodatkowego związania) i w tym celu przedsiębiorstwa mają obowiązek sporządzania dodatkowych sprawozdań, dla umożliwienia kontroli wykonania podjętych przez załogi zobowiązań na tym odcinku.

Różnorodność metod obliczenia wskaźników szybkości obiegu środków obrotowych i posługiwania się nimi dla celów analitycznych, spotykana w publikowanych ostatnio na ten temat artykułach i broszurach wprowadza pewną dezorientację wśród pracowników rachunkowości, którzy częstokroć zetknęli się z tym zagadnieniem po raz pierwszy. Stąd wydaje się koniecznym podsumowanie naszych doświadczeń w tym zakresie. Zagadnienie przyspieszenia obiegu środków obrotowych, po bliższym poznaniu, przestaje być skomplikowane, zwłaszcza jeśli się sprawdzi, że wszystkie metody dają zawsze ten sam rezultat, o ile nie popełnia się błędów w rozwiązywaniu.

Określenie szybkości obiegu środków obrotowych, jak również wyliczenie wartości zwolnionych środków z obiegu (względnie wartości środków dodatkowo związanych) może być dokonywane przy pomocy jednego z niżej podanych wskaźników:

1. Wskaźnik obracalności środków, oznaczający ilość obrotów złotówki, zaangażowanej w operacji gospodarczej w ciągu danego okresu sprawozdawczego; wskaźnik ten oblicza się dzieląc wartość realizacji (przyjmowanej zasadniczo bez podatku obrotowego) przez wartość średniego stanu środków obrotowych. Określa on jednocześnie ile złotych wartości zreali-

zowanej produkcji przypada na 1 zł środków obrotowych.

2. Wskaźnik szybkości obiegu środków obrotowych w dniach, określający czasokres obrotu złotówki (t. zn. po ilu dniach złotówka zaangażowana w operacji gospodarczej przyjmie pierwotną swą formę); wyliczyć go można kilkoma sposobami, z których najprostszym jest podzielenie średniego stanu środków obrotowych przez wartość jednodziennej realizacji, co wynika z arytmetycznego przekształcenia zasadniczego wzoru na obliczenie szybkości obrotu w dniach:

Wskaźnik ten oznacza ilość dni, na jaką przeciętnie wystarcza wartość posiadanych przez przedsiębiorstwo środków obrotowych. Jest on ściśle związany z poprzednio omówionym wskaźnikiem obracalności środków obrotowych. Znając jeden, można z łatwością obliczyć drugi, gdyż liczba dni okresu sprawozdawczego podzielona przez wskaźnik obracalności daje wskaźnik obrotu w dniach i na odwrót — liczba dni okresu sprawozdawczego podzielona przez wskaźnik obrotu w dniach daje wskaźnik obracalności.

3. Wskaźnik wykorzystania środków obrotowych, określający wartość środków obrotowych, przypadających na jedną złotówkę realizacji — jest to ściślej biorąc, wskaźnik zaangażowania środków obrotowych, gdyż wskazuje on, jaką wartość środków obrotowych angażuje się w danym okresie sprawozdawczym dla wygospodarowania 1 złotówki wartości zrealizowanej produkcji. Wskaźnik ten może być obliczony przez podzielenie wartości średniego stanu środków obrotowych przez wartość realizacji, i jest on odwrotnością pierwszego wskaźnika — wskaźnika obracalności (Np. wskaźnik obracalności — 4, wskaźnik wykorzystania środków — $\frac{1}{4}$, tj. 0,250, inaczej — dla wygospodarowania 100 zł wartości zrealizowanej produkcji angażuje się 250 zł środków obrotowych).

Uwaga: Przy wyliczaniu powyższych wskaźników zamiast wartości realizacji (bez podatku obrotowego) może być równie dobrze przyjmowana wartość kosztu własnego realizacji (bez podatku); należy jedynie przy wyliczaniu wskaźników dla różnych okresów stosować stale jedną i tą samą wielkość, która z tych podstaw jest właściwsza — pozostaje nadal jeszcze przedmiotem sporu. Więcej zwolenników ma koszt własny realizacji.

Wyżej wspomniana współzależność wskaźników szybkości obiegu środków obrotowych winna być przedmiotem kontroli prawidłowości wyliczeń w sporządzanych sprawozdaniach okresowych przedsiębiorstw czy też sprawozdań zbiorczych na szczeblu jednostek nadrzędnych. Współzależność tę zilustruje najlepiej przykładowa tabelka:

W s k a ż n i k	1949	I kw. 1950	1950	U w a g i
d — ilość dni w okresie	360 dni	90 dni*)	360 dni	
r — wartość realizacji w tys. zł	60.000	19.500	78.000	
rd — wartość dziennej realizacji w tys. zł	166,66	216,66	216,66	
s — średni stan środków obrotowych w tys. zł	15.000	13.000	13.000	
wo — wskaźnik obracalności (r : s)	4,0	1,5	6,0	*) Wartość realizacji za I kw. 1950 r. przyjęto jako 1/4 realizacji za 1950 r. średni stan środków w tej samej wysokości
sd — wskaźnik obracalności w dniach (s : r/d) — (d : wo)	90,0	60,0	60,0	
ww — wskaźnik wykorzystania środków obrotowych (s : r) = (1 : wo)	0,250*)	0,666 0,166**)	0,166	** 1) w stosunku do realizacji I kwartału, 2) w stosunku do przewidyw. realizacji rocznej.

Z powyższego zestawienia wynika nieprawidłowość stosowanego przez niektóre przedsiębiorstwa wyliczenia wskaźników wykorzystania środków obrotowych w sprawozdaniach za okresy kwartalne w stosunku do wartości realizacji za dany kwartał, czy też za okres od początku roku, krótszy niż rok. Wskaźnik ten w podanym przykładzie za okres I kwartału 1950 r. (0,666) pozornie wzrasta i to czterokrotnie w stosunku do wskaźnika prawidłowo wyliczonego w stosunku do wartości realizacji w skali rocznej (0,166), jak gdyby zaangażowanie środków obrotowych było czterokrotnie wyższe. Jest to oczywistym błędem, gdyż w przykładzie przyjęto założenie, że w okresie I kwartału 1950 r. średni stan środków obrotowych jest w tej samej wysokości, jak za okres całego roku i że realizacja produkcji przebiega równomiernie. A więc wskaźnik wykorzystania środków obrotowych w okresie I kwartału w porównaniu do okresu całego roku pozostaje bez zmiany, jest natomiast niższy w stosunku do roku ubiegłego (0,250 — 0,166 = 0,083), t. zn. w porównaniu z okresem ubiegłym nastąpiło zwolnienie środków obrotowych z obiegu.

Spróbujmy teraz na powyższym przykładzie obliczyć kwotę zwolnionych środków obrotowych w r. 1950 w stosunku do r. 1949, stosując kolejno coraz to inną metodę, przy zastosowaniu poszczególnych wskaźników szybkości obiegu środków, a to celem znalezienia drogi najprostszej:

Kwota zwolnionych w r. 1950 z obiegu środków obrotowych w porównaniu do r. 1949 wyniesie 6.500 tys. zł, co może być sprawdzone w trojaki sposób:

1. Za pomocą wskaźnika obracalności, który w r. 1950 stanowi cyfrę 6,0, co oznacza wzrost obracalności środków obrotowych w stosunku do roku ubiegłego o 50% (wskaźnik 6,0 w stosunku do wskaźnika 4,0). Tym samym kwota zwolnionych z obiegu środków stanowi 50% średniego stanu środków w r. 1950 wynoszącego 13.000 tys. zł, tj. równa się sumie 6.500 tys. zł. (To samo inaczej $13.000 \times \frac{6}{4} = 19.500$; $19.500 - 13.000 = 6.500$). Jest to metoda naj-

prostsza, jednakże nie może mieć zastosowania dla szerszej analizy wartości wyzwolonych kwot w poszczególnych fazach obiegu i w poszczególnych rodzajach środków obrotowych, gdyż wskaźnik obracalności środków może być wyliczony tylko dla łącznej sumy zaangażowanych środków obrotowych. Należy zaznaczyć, że przy zastosowaniu tejże metody dla określenia wartości zwolnionych z obiegu środków za okres krótszy niż rok należy przeliczać wskaźnik obracalności środków w okresie, np. kwartalnym (w danym przykładzie równy liczbie 1,5, co oznacza półtora obrotu złotych w okresie I kwartału) na wskaźnik w skali rocznej. Jest to możliwe przy założeniu istnienia równomiernego przebiegu realizacji w ciągu roku, drogą przemnożenia wskaźnika kwartalnego przez 4 (w danym przykładzie $1,5 \times 4 = 6$). W innym przypadku wskaźnik w skali rocznej należy obliczyć, dzieląc przez średni stan środków obrotowych z okresu danego kwartału — wartość przewidywanej realizacji rocznej.

2. Przy zastosowaniu wskaźnika wykorzystania środków obrotowych dwoma sposobami:

a) mnożąc wskaźnik wykorzystania środków obrotowych z r. 1949 przez wartość przewidywanej realizacji r. 1950 ($0,250 \times 78.000$ tys. zł) obliczamy wartość środków obrotowych, jaką należałoby zaangażować dla realizacji r. 1950 przy istnieniu szybkości obrotu na poziomie roku ubiegłego. W danym wypadku wyniosłaby ona 19.500 tys. zł, co po podjęciu faktycznego średniego stanu środków obrotowych z r. 1950 (13.000 zł) daje kwotę zwolnienia środków z obiegu równą 6.500 tys. zł,

b) mnożąc różnicę wskaźników wykorzystania środków obrotowych za r. 1949 i 1950 ($0,250 - 0,166 = 0,083$) przez wartość realizacji (78.000 tys. zł) otrzymujemy ten sam rezultat — kwotę 6.500 tys. zł.

Przy zastosowaniu tego wskaźnika w sprawozdaniach okresowych za okres krótszy od roku popełnia się jednakże zasadniczy błąd, gdyż wprawdzie przy użyciu prawidłowo wyliczonego wskaźnika w stosunku do przewidywanej realizacji rocznej i przemnożeniu różnicy wska-

źników (jak wyżej w pkt. b) przez wartość realizacji kwartalnej (0,083 x 19.500), otrzymamy kwotę wartości zwolnienia środków (1.494 tys. zł), jednakże będzie to kwota przypadająca na okres I kwartału tylko pozornie jako $\frac{1}{4}$ rocznej kwoty przewidywanego zwolnienia środków. Wartość zwolnionych środków obrotowych określana być może tylko przez zmniejszenie średniego stanu środków obrotowych w porównaniu do roku ubiegłego (wzgl. do planu rocznego) i wartość ta nie może być rozkładana na poszczególne okresy kwartalne, czy miesięczne, a należy ją ustalać zawsze w skali rocznej.

Zastosowanie wskaźnika wykorzystania środków obrotowych dla obliczenia wartości zwolnionych z obiegu środków wg sposobu podanego wyżej w pkt. a) dałoby jeszcze gorsze i wręcz absurdalne rezultaty.

3. Najbardziej właściwym jest tu stosowanie wskaźnika szybkości obrotu w dniach. Różnica wskaźników w dniach za r. 1949 i 1950 — wzgl. za r. 1949 i za odnośny kwartał lub za okres od początku roku (w danym przykładzie 90,0 — 60,0 = 30,0) przemnożona przez wartość jedno - dniowej realizacji wyliczonej za okres sprawozdawczy, da nam poszukiwaną kwotę zwolnienia środków obrotowych z obiegu (30,0 x 216,66 = 6.500 tys. zł. Metoda ta mo-

że mieć szerokie zastosowanie również przy wyliczaniu kwot zwolnionych z obiegu w poszczególnych fazach i na poszczególnych rodzajach środków obrotowych.

W przemysłach kampanijnych i sezonowych w sprawozdaniach kwartalnych należy wyliczać wskaźniki szybkości obrotu w dniach, jak również wartość zwolnionych z obiegu środków zawsze w stosunku do przewidywanego wykonania rocznego planu realizacji, w przeciwnym razie — przy uwzględnieniu realizacji tylko za dany kwartał czy okres od początku roku — otrzymujemy błędne wyniki. W tego rodzaju przedsiębiorstwach istnieje skłonność do zarzucenia sprawozdawczości z kwartalnego wykonania planu przyspieszenia obiegu środków obrotowych i ograniczenia się tylko do sprawozdania za cały rok operacyjny. Jest to jednakże niczym nie uzasadnione, gdyż przy stosowaniu się do branżowej instrukcji, uwzględniającej wszystkie specyficzne dla danego przemysłu trudności w prawidłowym wyliczaniu wskaźników, kontrola przebiegu akcji przyspieszania obiegu środków obrotowych i wykonania podjętych przez załogi zobowiązań może i powinna być prowadzona we wszystkich bez wyjątku przedsiębiorstwach, niezależnie od kampanijnego czy sezonowego charakteru ich działalności.

Z. WILKOSZ

Rozliczenie kosztów wydziałowych przy pomocy współczynników godzin

Zazwyczaj stawia się rachunkowi kosztów za zadanie: ustalenie kosztu własnego jednostki wyrobu, oraz przygotowanie materiału dla kontroli i analizy pracy zakładu, a ściślej — poszczególnych jego wydziałów — w zakresie wykonania planu obniżenia kosztów.

Jednoczesne spełnienie tych dwóch postulatów nie zawsze jest łatwe. Dla kontroli działalności na podstawie kosztów wystarcza bowiem ich podział na wydziały, choć wykonują one niejednokrotnie przy pomocy różnych maszyn różne czynności. Dążenie zaś do jak najwierniejszego ustalania kosztu własnego produktu i uwzględnienia różnic w kosztach pracy maszyn różnego rodzaju, powoduje konieczność dalszego podziału nakładów wydziału na stanowiska pracy, tj. jednorodne zespoły maszyn.

Powstaje zatem tego rodzaju sytuacja, że dla potrzeb kalkulacji, dokonywany jest podział kosztów wydziałowych na poszczególne stanowiska pracy, podczas gdy przedmiot kontroli i analizy stanowi jedynie suma kosztów wydziału, jako jednostki samodzielnej organizacyjnie.

Znalezienie rozsądnej granicy rozczłonkowania rachunku kosztów, nie zawsze udaje się w

praktyce, np. w niektórych zakładach pracy prowadzi się rozliczenia dla 700 miejsc powstawania kosztów, a osiągnięta dzięki temu dokładność nie usprawiedliwia na ogół dodatkowej pracy stąd powstającej. Częstość jest też odwrotnie. Pod wspólny mianownik podciąga się szereg świadczeń wydziału, wyceniając je jedną przeciętną, bez względu na ich rodzaj, gdy tymczasem przeciętna ta stanowi wypadkową kilku znacznie różniących się od siebie stawek kosztów.

Na tym miejscu chcielibyśmy przedstawić metodę, umożliwiającą — bez rozbudowania bieżącego rachunku kosztów — na różnicowanie narzutu tytułem kosztów wydziałowych przy pomocy współczynników godzin, to jest rozliczenia kosztów wydziałowych w stosunku do skorygowanego o współczynnik czasu roboczego.

Opisana metoda znajduje zastosowanie w ZSRR¹⁾ (zalecona rozporządzeniem Ludowe-

¹⁾ N. S. Burmistrz. Obniżenie kosztów własnych, Warszawa 1950 L. A. Rozenberg, Technika ucziota siebiestoičnost' promyslennoj produkcii, Leningrad 1949. Techniko - Ekonomičeskoe Planirovanie, art. A. W. Ajchenwalda pt. „Rozliczanie i normowanie kosztu własnego maszynogodziny. Moskwa 1949.

go Komisariatu Budowy Maszyn z 25.11.1938), a także — o ile nam wiadomo — stosują ją dwie fabryki w Polsce. Metoda ta oparta jest na założeniu, że koszty pośrednie (wydziałowe) różnych stanowisk pracy, składających się na wydział, pozostają do siebie — przy podobnym zatrudnieniu każdego z nich — w pewnym stałym stosunku. Jeśli uda się zatem znaleźć zachodzące pomiędzy nimi proporcje, wówczas możliwy będzie zróżnicowany podział ogółu kosztów wydziału na zlecenie, uwzględniającej koszt i czas pracy zespołu, bez potrzeby uprzedniego rozdziału sumy kosztów wydziału na stanowiska.

Ustalenie tych proporcji wymaga jednak okresowego stwierdzenia wysokości kosztów poszczególnych stanowisk, jako tych wielkości, które wyznaczają wzajemne stosunki liczbowe.

Znalezienie zachodzących pomiędzy kosztami zależności, nie jest trudne. Wystarczy dla tego celu, a zatem dla wprowadzenia tej metody w życie:

- jednorazowo (raz na okres) skalkulować udział poszczególnych stanowisk, składających się na wydział w kosztach wydziału;
- przeliczyć koszty stanowiska pracy na 1 roboczo-godzinę;
- przyjąć koszty roboczo-godziny jednego ze stanowisk (najlepiej zespołu maszyn o najniższym koszcie jednostkowym) za jedność (1,0) i ustalić stosunek kosztów roboczo-godziny innych stanowisk do wielkości przyjętej za jedność;
- przeliczyć roboczo-godziny — planowane lub rzeczywiste — przy pomocy współczynników na roboczo-godziny umowne (współczynniko-godziny);
- podzielić sumę kosztów wydziału przez sumę współczynniko-godzin i wyprowadzić koszt roboczo-godziny przyjętej za jedność;
- rozdzielić koszty wydziałowe na zlecenia, mnożąc sumę współczynniko-godzin, dane go zlecenia przez koszt jednej współczynniko-godziny.

Sposób dokonania tych rozliczeń zilustruje przykład podany na następnej stronie (tabl. 1)

Objaśnienia:

ad a) Dane kolumny „razem wydział“ wynikają z arkusza rozliczeniowego kosztów wzgl. liczb księgowości, jeśli rachunek kosztów prowadzony jest księgowo. Ich podział na stanowiska A, B i C dokonywany jest pozaksięgowo. Kolumna „koszty do dalszego rozdziału“ grupuje te koszty, które w sposób bezpośredni nie mogą być przydzielone żadnemu ze stanowisk, gdyż dotyczą wydziału jako całości (np. transport wewnętrzny).

Czas pracy stanowiska ustalany jest na podstawie kart pracy. Powierzchnię zajmowaną przez stanowiska stwierdza się przez pomiary wydziału.

Zużycie materiałów dzielone zostaje na stanowiska w oparciu o dane kwitów rozchodowych, zaopatrzonych obok symbolu wydziału w oznaczenie stanowiska pracy.

Podstawę dla rozdziału robocizny stanowią karty pracy. W stosunku do tak ustalonej robocizny kluczowane są świadczenia, włącznie ze świadczeniami dotyczącymi robocizny bezpośrednio obsługi stanowiska.

Energia na cele napędowe dzielona jest w stosunku do łączny czasu pracy stanowiska, który wynika z kart pracy i mocy silników; energia na cele oświetleniowe kluczowana jest na stanowiska proporcjonalnie do zajmowanej przez nie powierzchni lub ilości punktów świetlnych, zainstalowanych przy danym stanowisku.

Koszty remontów odnoszone są do poszczególnych kolumn bezpośrednio. Dane o wysokości amortyzacji i ubezpieczeń rzeczowych wynikają z odpowiednich kartotek wzgl. tabel.

Koszty zaopatrzenia materiałowego ulegają przydziałowi do poszczególnych kolumn w stosunku do wartości zużytych materiałów.

Koszty innych wydziałów, tj. wydziału „Grunty i budynki“ oraz „Kotłownia“ dzielone są proporcjonalnie do zajmowanej przez stanowiska powierzchni. Koszty wydziału „Remontowego“ odnoszone są bezpośrednio na stanowiska, jeśli zaś dotyczą wydziału jako całości — do kolumny „koszty do dalszego rozdziału“.

Pozostałe koszty, to jest zgrupowane w kolumnie „koszty do dalszego rozdziału“ podzielić można na dwojakiego rodzaju: na dotyczące utrzymania pomieszczeń wydziałowych (remonty, ubezpieczenia rzeczowe, amortyzacja, część robocizny wraz ze świadczeniami i materiały) oraz tzw. ogólnego ruchu. Pierwsze przydzielane zostają na stanowiska w stosunku do zajmowanej przez nie powierzchni²⁾. Drugie przydzielić można w stosunku do przepracowanego przez zespoły maszyn czasu pracy.

W wyniku opisanych rozliczeń ustalana zostaje wysokość tej części kosztów wydziałowych, która przypada na dane stanowisko.

ad b) Dzieląc koszty stanowiska (w przykładzie 5160 dla stanowiska A) przez sumę robo-

²⁾ W praktyce celowe będzie dokonanie łącznego rozdziału wszystkich kosztów, które dzielone są przy pomocy tego samego klucza.

W przykładzie możnaby zatem dokonać równoczesnego podziału pozycji:

energia na cele oświetleniowe	40
grunty i budynki	120
kotłownia	80
koszty utrzymania pomieszczeń	240
	480

wszystkie te koszty bowiem dzielone są w stosunku do zajmowanej przez stanowisko powierzchni.

czo godzin na nim przepracowanych (w przykładzie 256) otrzyma się w wyniku koszt 1 roboczo-godziny ($5160 : 256 = 20$).

ad c) Iloraz powstający z podzielenia kosztu 1 roboczo-godziny poszczególnych stanowisk (a więc w przykładzie 20, 40 i 29) przez koszt

Tabl. 1

K o s z t y	Razem wydział	S t a n o w i s k a			Koszty do dalszego rozdziału
		A	B	C	
Czas pracy	662	258	204	200	
Zajmowana powierzchnia	220 m ²	25 m ²	100 m ²	75 m ²	
Robocizna bezpośrednia	(22000)	(4300)	(12000)	(6000)	
Materiały dla utrzymania maszyn w ruchu	2700	900	800	1000	
Materiały na cele og. wydz.	1725				1725
Place obsługi maszyn	1100	160	620	320	
Place za prace na cele og. wydz.	700				700
Świadczenia socjalne	7140	1248	3786	1896	210
Pensje prac. umysł.	3000				3000
Świadczenia socj.	900				900
Energia na cele napęd.	365	55	160	150	
Energia na cele oświetl.	40	5	20	15	
Remonty maszyn (przez obcych)	60		60		
Remonty inne (przez obcych)	10				10
Ubezpieczenia rzeczowe	60	2	24	24	20
Amortyzacja	800	60	340	190	210
Koszty zaopatrzenia	220	45	40	50	85
r a z e m	18820	2475	5850	3635	6760
Grunty i budynki	120	15	60	45	
Kotłownia	30	10	40	30	
Wydział remontowy	100	50	50	—	
r a z e m	19120	2550	6000	3710	6760
Rozliczenie wydziałów, kosztów utrzymania pomiesz.		30	120	90	— 240
Rozliczenie reszty kosztów wydziałów.		2580	2040	2000	— 6620
o g ó ł e m	19120	5160	8160	5800	—
Koszt jednostkowy 1 rg		20	40	29	
Współczynniki		1,0	$\frac{40}{20} = 2,0$	$\frac{29}{20} = 1,45$	
Czas pracy w współcz. godz.	956	$(258 \times 1) = 258$	$(204 \times 2) = 408$	$(200 \times 1,45) = 290$	
Koszt 1 współcz. godz.	$\frac{19120}{956} = 20$				

jednej roboczo-godziny stanowiska obranego za podstawę obliczeń (w przykładzie obrano za podstawę koszt stanowiska A, tj. 20) stanowi współczynnik, tj. tą wielkość, która umożliwia wyrażenie wzajemnego stosunku kosztów 1 roboczo-godziny różnych zespołów maszyn.

ad d) Przeliczenie czasów pracy na współczynniko-godziny dokonywane jest w oparciu o zestawienie wg tabl. 2.

ad e) Koszt współczynniko-godziny wynika również z podzielenia sumy kosztów wydziału (w przykładzie 19120) przez sumę współczynniko-godzin (956).

ad f) Mnożąc tak ustalony koszt współczynniko-godziny przez współczynniko-godziny, przypadające na dane zlecenie (dane kol. 12 x x kol. 13) dokonany zostaje podział kosztów wydziałowych na zlecenia (tabl. 2).

Tabl. 2

Nr zlec.	Czasy z kart pracy Stanowisko				Współczynniki Stanowisko			Czasy po przeliczeniu Stanowisko				Stawka	Koszt zlec.
	A	B	C	Razem	A	B	C	A	B	C	Razem		
				2 + 3 + 4				2 x 6	3 x 7	4 x 8	9 + 10 + 11		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
210	58	16	36	110	1,0	2,0	1,45	58	32	52	142	20	2840
225	30	74	52	156	1,0	2,0	1,45	30	148	75	253	20	5060
307	90	60	16	160	1,0	2,0	1,45	90	120	15	225	20	4500
315	80	54	102	236	1,0	2,0	1,45	80	108	148	336	20	6720
	258	204	200	662	1,0	2,0	1,45	258	408	290	956	20	19120

W następnym okresie rozliczenie kosztów wydziału przy pomocy już ustalonych współczynników przebiegać będzie następująco (tabl. 3):
Suma kosztów wydziału: 21.337.

Typowe współczynniki kosztów maszyno-godziny, wyprowadzone w ZSRR.
(wg Ajchenwalda, op. cit.).

Tabl. 3

Nr zlec.	Czasy z kart pracy Stanowisko				Współczynniki Stanowisko			Czasy po przeliczeniu Stanowisko				Stawka (21337:1123)	Koszt zlec
	A	B	C	Razem	A	B	C	A	B	C	Razem		
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
210	90	110	40	240	1,0	2,0	1,45	90	220	58	368	19	6992
225	20	—	80	100	1,0	2,0	1,45	20	—	116	136	19	2584
307	70	120	50	240	1,0	2,0	1,45	70	240	72	382	19	7258
315	130	10	60	200	1,0	2,0	1,45	130	20	87	237	19	4503
	310	240	230	780	1,0	2,0	1,45	310	480	333	1123	19	21.337

W praktyce czynności podane w punktach c) i f) upraszczają się. Na podstawie ustalonych uprzednio danych (por. poniższa tabela) już w warsztacie następuje oznaczenie czasu pracy właściwym dla wykonującego sta-

nowiska współczynnikiem i przeliczenie rzeczywistego czasu pracy na czas umowny. Tym samym zestawienie obejmuje jedynie dane kolumn 1 oraz 9 — 14.

Tabl. 4

Nazwa maszyny	Współczynniki			Częściowe			Współczynnik ogólny
	amortyzacja	remont	energia	plące	zużycie materiału	zużycie narzędzi	
A 15	0,17	0,21	0,02	0,1	0,1	0,48	1,08
Tok. — 5	0,26	0,3	0,3	0,05	0,1	0,24	1,00
St. — 20	0,33	0,47	0,08	0,21	0,15	0,56	1,80
Tok. — 6	0,20	0,30	0,05	0,15	0,10	0,20	1,00
Sp. — 1	0,75	0,25	0,15	0,20	0,15	1,60	4,10

Jest oczywiste, że wzajemne proporcje pomiędzy kosztami stanowisk pracy zmieniają się ze zmianą warunków, jak też zależą od czasu pracy poszczególnych maszyn. Uwzględniając te momenty, praktyka radziecka przed rozpoczęciem nowego okresu przeprowadza (w oparciu o dane wynikające z planu produkcji, dotyczące planowanego czasu pracy stanowiska) wstępną kalkulację całkowitych kosztów stanowisk, wprowadzając ewent. korekty w wysokości kosztów i ustalając na tej podstawie współczynniki na okres objęty planem.

W przypadku, gdy rozmiary zatrudnienia, tj. czasu pracy poszczególnych stanowisk nie ulegają z okresu na okres istotnym wahanom, wówczas znaleźć mogą zastosowanie uprzednio wprowadzone i stosowane współczynniki.

- Podkreślić należy, że za podstawę rozliczeń kosztów służy rzeczywisty czas pracy lub w przypadku kalkulacji wstępnej, czasy zadane, skorygowane o procent wykonania norm. Ta wielkość jest porównywalna u różnych zespołów maszyn, uwzględnia bowiem różny stopień wykonywania norm wytwórczych przez obsługę poszczególnych stanowisk.

Opisana metoda posiada szereg zalet i pomimo pozornych trudności jest prosta w zastosowaniu.

Zezwala ona na konieczne przy kalkulacji wyrobów produkcji niemaszowej różnicowanie kosztów wydziałowych bez potrzeby jednak tworzenia dla tego celu osobnych miejsc powstawania kosztów w arkuszu lub księgowości. Sprowadzenie kosztów stanowisk do wspólnego mianownika dzięki zastosowaniu współczynników umożliwia dołączenie jednym narzutem kosztów kilku stanowisk pracy na zlecenie, w wyniku czego istnieje możliwość zmniejszenia nakładu pracy i ułatwione jest uzgodnienie kont zleceń z arkuszem lub kontem wydziału.

Stosunkowo najtrudniejsza jest czynność ustalania współczynników, która następuje jednak w sposób statystyczny, sporadycznie, na przykład co kwartał lub pół roku, a przy równomiernym zatrudnieniu stanowisk i niezmiennych cenach pracy i środków pracy — jeszcze rzadziej.

Opisana metoda rozliczania kosztów wydziałowych przy pomocy współczynniko-godzin, jako stosunkowo prosta i oszczędzająca pracę — może i powinna znaleźć szersze zastosowanie.

WYTYCZNE — INFORMACJE — WYJAŚNIENIA BOR

Jednolity Plan Kont dla przedsiębiorstw przemysłu kluczowego z uwzględnieniem zmian i uzupełnień na 1 stycznia 1951 r.

A. Tekst JPK

KLASA 0 — KONTA ŚRODKÓW TRWAŁYCH, ROBOT KAPITALNYCH, FUNDUSZÓW WŁASNYCH I SPRAWOZDAWCZE I POZABILANSOWE

00 — Środki trwałe

- 000 — Środki trwałe zakładowe
- 001 — Środki trwałe pozazakładowe

01 — Likwidacja środków trwałych

02 — Finansowanie inwestycji

- 020 — Finansowanie inwestycji limitowych
- 021 — Finansowanie inwestycji pozalimitowych

03 — Inwestycje

- 030 — Inwestycje rozpoczęte
- 031 — Inwestycje zakończone

04 — Kapitalne remonty

05 — Środki oddane

- 050 — Przelewy do budżetu nadwyżek środków obrotowych
- 051 — Przelewy do budżetu z zysku
 - 0510 — Przelewy do budżetu z zysku za rok ubiegły
 - 0511 — Przelewy do budżetu z zysku za rok bieżący

052 — Środki przeznaczone na fundusze

- 0520 — Środki przeznaczone na fundusz zakładowy
- 0522 — Środki przeznaczone na fundusz popierania produkcji z odpadków

06 — Środki otrzymane

- 060 — Finansowanie z budżetu środków obrotowych
- 061 — Dostacje z budżetu na pokrycie planowej straty

07 — Umorzenie wartości środków trwałych

- 070 — Umorzenie wartości środków trwałych zakładowych
- 071 — Umorzenie wartości środków trwałych pozazakładowych

08 — Fundusze własne

- 080 — Fundusz statutowy
- 081 — Zwiększenia funduszu
- 082 — Zmniejszenia funduszu
- 089 — Wynik działalności przedsiębiorstwa
 - 0890 — Wynik działalności za rok ubiegły
 - 0391 — Wynik działalności za rok bieżący

- 09 — Konta sprawozdawcze i pozabilansowe
 098 — Bilans otwarcia
 099 — Konta pozabilansowe
- KLASA 1 — KONTA FINANSOWE**
- 10 — Gotówka, czeki, weksle, papiery wartościowe
 100 — Kasa
 101 — Czeki obce
 102 — Weksle obce
 103 — Papiery wartościowe
- 11 — Rachunki bankowe
 110 — Rachunek bankowy bieżący
 1110 — Rachunek operacyjny
 111 — Rachunki bankowe pomocnicze
 1110 — Rachunek czekowo - przelewowy w PKO
 1111 — Rachunek specjalny w PKO
 112 — Rachunki bankowe specjalne
 1120 — Rachunek funduszów i rezerw
 1121 — Rachunek środków własnych na inwestycje
 1122 — Rachunek środków na kapitalne remonty
 114 — Rachunek akredytyw
 116 — Sumy pieniężne w drodze
- 12 — Kredyty bankowe
 120 — Kredyt na środki normowane
 1200 — Kredyt na materiały podstawowe
 1201 — Kredyt na inne materiały
 1202 — Kredyt na wyroby gotowe
 1203 — Kredyt na wyroby półgotowe i produkcję w toku
 1204 — Kredyt na towary
 1205 — Kredyt na nakłady przyszłych okresów
 121 — Kredyt normatywny
 122 — Kredyt inkasowy
 1220 — Kredyt inkasowy na należności fakturowe
 125 — Kredyt przejściowy
 1250 — Kredyt przejściowy na zaliczki na kontraktację
 1251 — Kredyt przejściowy na wstępne finansowanie inwestycji wykonywanych sposobem gospodarczym
 1252 — Kredyt przejściowy na wstępne finansowanie kapitalnych remontów wykonywanych sposobem gospodarczym,
 1253 — Kredyt przejściowy do rozliczenia,
 1254 — Kredyt przejściowy na nadzwyczajne potrzeby
 126 — Kredyt na roboty kapitalne
 1260 — Kredyt na inwestycje
 1261 — Kredyt na remonty kapitalne
 127 — Kredyt przeterminowany
- 13 — Odbiorcy
 130 — Odbiorcy za faktury oddane do inkasa
 131 — Odbiorcy za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego
 138 — Zleceniodawcy za zaliczki na inwestycje
 139 — Odbiorcy za faktury nie oddane do inkasa
- 14 — Dostawcy
 140 — Dostawcy za faktury oddane do inkasa
 141 — Dostawcy za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego
 147 — Dostawcy z tytułu robót kapitalnych
 148 — Zleceniobiorcy za zaliczki na inwestycje
 149 — Dostawy niefakturowane
- 15 — Rozliczenia z tytułów publiczno-prawnych
 150 — Rozliczenia z tytułu podatków, danin i opłat
 152 — Instytucje ubezpieczeń społecznych
 153 — PZUW
 154 — Inne
- 16 — Rozliczenia wewnątrzno-branżowe
 160 — Rozliczenia między jednostkami nadrzędnymi a przedsiębiorstwem
 161 — Rozliczenia między przedsiębiorstwami
 162 — Rozliczenia między przedsiębiorstwem a zakładami
 163 — Rozliczenia między zakładami
 165 — Rozliczenia z tytułu różnic wyrównawczych cen
 166 — Rozliczenia z tytułu różnic wyrównawczych kosztów transportu
- 17 — Inne należności i zobowiązania
 170 — Pracownicy za płace i świadczenia
 171 — Pracownicy za zaliczki na płace i świadczenia
 172 — Niepodjęte płace w depozycie
 173 — Pracownicy za sumy do rozliczenia
 174 — Inne należności i zobowiązania
 175 — Kaucje otrzymane
 176 — Należności sporne
 177 — Rozliczenia z tytułu amortyzacji
 178 — Rozliczenia z tytułu ubytków ponad normę i mank
 1780 — Należności z tytułu ubytków ponad normę i mank zawinionych
 1781 — Ubytki ponad normę i manka niezawinione
- 18 — Rezerwy i fundusze
 180 — Rezerwa gwarancyjna za jakość wyrobów
 181 — Rezerwa na szkody przemysłowe
 184 — Inne rezerwy
 185 — Fundusz zakładowy i fundusz popierania produkcji z odpadków
 1850 — Fundusz zakładowy
 1851 — Wydatki z funduszu zakładowego
 1852 — Fundusz popierania produkcji z odpadków
 1853 — Wydatki z funduszu popierania produkcji z odpadków
 186 — Fundusze specjalnego przeznaczenia
 188 — Fundusze na roboty kapitalne
 1881 — Fundusz na inwestycje ze środków własnych
 1882 — Fundusz amortyzacyjny na kapitalne remonty
 1883 — Inne fundusze na kapitalne remonty

19 — Rozliczenia międzyokresowe

- 190 — Rozliczenia międzyokresowe wydatków i nakładów prostych
 - 1900 — Urlopy
 - 1901 — Deputaty
 - 1903 — Energia obca
 - 1904 — Usługi obce
 - 1905 — Podatki, daniny, opłaty
 - 1906 — Różne nakłady
 - 1907 — Remonty kapitalne w obcych obiektach
- 191 — Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie
 - 1910 — Nakłady zaopatrzenia materiałowego
 - 1911 — Nakłady na większe remonty bieżące
 - 1912 — Nakłady związane z uruchomieniem nowej produkcji
 - 1913 — Inne nakłady do rozliczenia
- 192 — Rozliczenia dochodów z góry pobranych
- 197 — Rozliczenia międzyokresowe działalności pozazakładowej

KLASA 2 — KONTA STRAT I ZYSKÓW NADZWYCZAJNYCH ORAZ NAKŁADÓW I DOCHODÓW POZAZAKŁADOWYCH**20 — Straty nadzwyczajne**

- 200 — Straty związane z uruchomieniem nowej produkcji
- 201 — Straty lat ubiegłych
- 202 — Przestoje nadzwyczajne
- 203 — Straty nadzwyczajne na materiałach i towarach
- 204 — Straty nadzwyczajne na wyrobach własnych
- 205 — Straty na innych składnikach majątku obrotowego

21 — Zyski nadzwyczajne

- 211 — Zyski lat ubiegłych
- 213 — Zyski nadzwyczajne na materiałach i towarach
- 214 — Zyski nadzwyczajne na wyrobach własnych
- 215 — Zyski na innych składnikach majątku obrotowego

22 — Nakłady działalności pozazakładowej

- 220 — Nakłady obiektów dzierżawionych
- 221 — Nakłady gospodarki mieszkaniowej
- 222 — Nakłady gospodarki rolnej i pokrewnej
- 223 — Nakłady innych obiektów pozazakładowych

23 — Dochody działalności pozazakładowej

- 230 — Dochody obiektów dzierżawionych
- 231 — Dochody gospodarki mieszkaniowej
- 232 — Dochody gospodarki rolnej i pokrewnej
- 233 — Dochody innych obiektów pozazakładowych

KLASA 3 — KONTA MATERIAŁÓW I TOWARÓW**30 — Zakup materiałów i towarów**

- 300 — Materiały i towary w drodze
- 301 — Zakup
- 302 — Nakłady związane z zaopatrzeniem
 - 3020 — Nakłady zaopatrzenia materiałowego
 - 3021 — Różnice cen
 - 3022 — Odchylenia od cen planowych

31 — Materiały podstawowe

- 310 — Surowce
- 311 — Półfabrykaty obce
- 312 — Półfabrykaty typowe własne

32 — Materiały pomocnicze i paliwo

- 320 — Materiały pomocnicze
- 321 — Paliwo

33 — Opakowania

- 330 — Opakowania wysyłkowe zwrotne na składzie
- 331 — Opakowania wysyłkowe zwrotne w użytkowaniu
- 332 — Zużycie opakowań wysyłkowych zwrotnych
- 335 — Opakowania wysyłkowe bezzwrotne

34 — Części zapasowe maszyn i urządzeń**35 — Przedmioty nietrawne**

- 350 — Przedmioty nietrawne na składzie
- 351 — Przedmioty nietrawne w użytkowaniu
- 352 — Zużycie przedmiotów nietrawnych

36 — Towary**37 — Materiały i towary w przerobie obcym****38 — Inwentarz żywy****KLASA 4 — KONTA NAKŁADÓW DO ROZLICZENIA****40 — Zużycie materiałów**

- 400 — Nakłady zaopatrzenia materiałowego
- 401 — Materiały podstawowe
- 402 — Materiały pomocnicze i paliwo
 - 4020 — Materiały pomocnicze
 - 4021 — Paliwo
- 403 — Opakowania
- 404 — Części zapasowe maszyn i urządzeń
- 405 — Przedmioty nietrawne

41 — Robocizna i świadczenia dla robotników

- 410 — Robocizna podstawowa
- 411 — Ruchoma część robocizny
- 412 — Dodatki
- 413 — Wynagrodzenia dodatkowe za prace w godzinach nadliczbowych w dni niedzielne i świąteczne
- 415 — Wynagrodzenia za urlopy i czas efektywnie nieprzepracowany
- 416 — Świadczenia socjalne
- 417 — Ubezpieczenia społeczne
- 418 — Prace zlecane

- 42 — Pensje i świadczenia dla pracowników umysłowych**
- 420 — Pensja podstawowa
 - 421 — Ruchoma część pensji
 - 422 — Dodatki
 - 423 — Wynagrodzenie dodatkowe za pracę w godzinach nadliczbowych, w dni niedzielne i świąteczne
 - 425 — Wynagrodzenia za urlopy i czas efektywnie nieprzepracowany
 - 426 — Świadczenia socjalne
 - 427 — Ubezpieczenia społeczne
 - 428 — Prace zlecone
- 43 — Energia nabyta**
- 430 — Prąd
 - 431 — Gaz
 - 432 — Woda
 - 433 — Para
 - 434 — Sprężone powietrze
- 44 — Usługi obce**
- 440 — Konserwacje
 - 441 — Remonty
 - 442 — Obróbka
 - 443 — Transport i spedycja
 - 449 — Inne niewymienione
- 45 — Podatki, daniny, opłaty publiczne i ubezpieczenia rzeczowe**
- 451 — Podatki i daniny
 - 453 — Opłaty sądowe, arbitrażowe, administracyjne, skarbowe
 - 454 — Ubezpieczenia rzeczowe
- 46 — Różne nakłady**
- 460 — Czynsze i dzierżawy
 - 461 — Delegacje służbowe i reprezentacja
 - 462 — Opłaty telekomunikacyjne
 - 463 — Propaganda, reklama, wystawy
 - 464 — Książki i czasopisma
 - 465 — Nakłady finansowe i opłaty bankowe
 - 466 — Usprawnienia i wynalazczość
 - 468 — Inne niewymienione
- 47 — Odpisy na amortyzację i narzuty na ryzyka planowane**
- 470 — Odpisy na amortyzację
 - 475 — Planowane ryzyko jakości wyrobów
 - 476 — Planowane ryzyko z tytułu szkód przemysłowych
 - 477 — Inne ryzyka planowane
 - 479 — Odpisy z tytułu kapitalnych remontów w obcych obiektach
- 48 — Kalkulowane nakłady wtórnie rozliczone**
- 480 — Kalkulowane nakłady zaopatrzenia materiałowego
 - 481 — Kalkulowane nakłady większych remontów bieżących
 - 482 — Kalkulowane nakłady związane z uruchomieniem nowej produkcji
 - 483 — Inne kalkulowane nakłady
- 49 — Nakłady przeniesione do rozliczenia**

KLASA 5 i 6

(zarezerwowane do rozliczeń branżowych)

KLASA 7 — KONTA KOSZTÓW W UKŁADZIE KALKULACYJNYM

- 70 — Koszty produkcji podstawowej**
- 700 — Materiały bezpośrednie
 - 701 — Robocizna bezpośrednia
 - 702 — Specjalne koszty wytwarzania
 - 703 — Narzut kosztów zaopatrzenia materiałowego
 - 704 — Koszty wydziałowe
 - 705 — Koszty ogólnie - fabryczne
 - 709 — Przeniesienie kosztów wytworzenia
 - 7090 — Wyroby gotowe i półfabrykaty typowe
 - 7091 — Wyroby półgotowe i produkcja w toku
- 71 — Koszty produkcji pomocniczej**
- 710 — Materiały bezpośrednie
 - 711 — Robocizna bezpośrednia
 - 712 — Specjalne koszty wytwarzania
 - 713 — Narzut kosztów zaopatrzenia materiałowego
 - 714 — Koszty wydziałowe
 - 715 — Koszty ogólnie - fabryczne
 - 716 — Koszty produkcji pomocniczej
 - 719 — Przeniesienie kosztów wytworzenia
 - 7190 — Wyroby gotowe i półfabrykaty typowe
 - 7191 — Wyroby półgotowe i produkcja w toku
- 72 — Koszty usług odpłatnych**
- 726 — Koszty usług
 - 729 — Przeniesienie kosztów
 - 7290 — Usługi zakończone
 - 7291 — Usługi niezakończone
- 73 — Przestoje, demontaże, braki, roboty gwarancyjne**
- 730 — Przestoje nadzwyczajne
 - 733 — Demontaże i rozbiórka
 - 734 — Braki nadzwyczajne
 - 735 — Roboty gwarancyjne
 - 739 — Przeniesienie kosztów
- 74 — Koszty zbytu**
- 741 — Koszty ekspedycji i transportu
 - 749 — Przeniesienie kosztów
- 75 — Koszty robót kapitalnych**
- 756 — Koszty robót kapitalnych
 - 759 — Przeniesienie kosztów
- 76 — Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie**
- 760 — Nakłady zaopatrzenia materiałowego
 - 761 — Nakłady na większe remonty bieżące
 - 762 — Nakłady związane z uruchomieniem nowej produkcji
 - 763 — Inne kalkulowane nakłady
 - 769 — Przeniesienia nakładów
- 77 — Rozliczenie działalności pozazakładowej**
- 770 — Obiekty dzierżawione
 - 771 — Gospodarka mieszkaniowa
 - 772 — Gospodarka rolna i pokrewna
 - 773 — Inne obiekty pozazakładowe
 - 779 — Przeniesienie rozliczeń

- 79 — Wykonanie planu kosztów produkcji
 790 — Produkcja podstawowa
 791 — Produkcja pomocnicza
 799 — Przeniesienie odchyleń
 7990 — Produkcja podstawowa
 7991 — Produkcja pomocnicza

KLASA 8 — KONTA WYROBÓW I ROBÓT W TOKU

- 80 — Wyroby produkcji podstawowej
 800 — Wyroby gotowe
 801 — Półfabrykaty typowe
 802 — Wyroby półgotowe
 803 — Produkcja w toku
 809 — Odchylenie od kosztów planowanych
- 81 — Wyroby produkcji pomocniczej
 810 — Wyroby gotowe
 811 — Półfabrykaty typowe
 812 — Wyroby półgotowe
 813 — Produkcja w toku
 819 — Odchylenia od kosztów planowanych
- 82 — Usługi odpłatne
 820 — Zakończone
 821 — Niezakończone
- 83 — Odpadki i braki

KLASA 9 — KONTA REALIZACJI

- 90 — Realizacja produkcji podstawowej
 900 — Wyroby gotowe
 901 — Półfabrykaty typowe
 905 — Różnice wyrównawcze cen
 906 — Różnice wyrównawcze kosztów transportu
 907 — Podatek obrotowy lub z operacji nietowarowych
 908 — Zmniejszenia
 909 — Koszt własny realizacji
- 91 — Realizacja produkcji pomocniczej
 910 — Wyroby gotowe
 911 — Półfabrykaty typowe
 915 — Różnice wyrównawcze cen
 916 — Różnice wyrównawcze kosztów transportu
 917 — Podatek obrotowy lub z operacji nietowarowych
 918 — Zmniejszenia
 919 — Koszt własny realizacji

- 92 — Realizacja usług odpłatnych
 920 — Usługi odpłatne
 927 — Podatek z operacji nietowarowych
 928 — Zmniejszenia
 929 — Koszt własny realizacji

93 — Realizacja odpadków i braków

- 930 — Odpadki i braki
 937 — Podatek obrotowy
 938 — Zmniejszenia
 939 — Koszt własny realizacji

94 — Realizacja produktów powszechnego użytku wytwarzanych z odpadków

- 940 — Realizacja wyrobów gotowych produkcji podstawowej
 941 — Realizacja wyrobów gotowych produkcji pomocniczej
 947 — Podatek obrotowy
 9470 — Produkcja podstawowa
 9471 — Produkcja pomocnicza
 948 — Zmniejszenia
 9480 — Produkcja podstawowa
 9481 — Produkcja pomocnicza
 949 — Koszt własny realizacji
 9490 — Produkcja podstawowa
 9491 — Produkcja pomocnicza

95 — Realizacja robót kapitalnych

- 950 — Inwestycje
 951 — Kapitalne remonty
 959 — Koszt własny realizacji
 9590 — Inwestycje
 9591 — Kapitalne remonty

96 — Realizacja towarów

- 966 — Towary
 968 — Zmniejszenia
 969 — Koszt własny realizacji

99 — Przeksięgowania kosztów i nakładów

- 990 — Przestoje nadzwyczajne
 993 — Demontaże i rozbiórki
 994 — Braki nadzwyczajne
 995 — Roboty gwarancyjne
 996 — Nakłady do wtórnego rozliczenia
 997 — Rozliczenia działalności pozakładowej
 998 — Inne przeksięgowania kosztów i nakładów

B. Wyjaśnienia do zmian

KLASA 0

Konta grupy 00 funkcjonują jak dotychczas z tą tylko różnicą, że nie obejmują wartości placów, gruntów i terenów, które ewidencjonuje się wyłącznie ilościowo i wykazuje w uwagach uzupełniających do bilansu. Nie dotyczy to uzbrojenia placów, którego wartość wykazuje się w dalszym ciągu na kontach grupy 00.

Grupa 01. Księgowanie przebiegu likwidacji pozostaje bez zmian z tym, że w przypadku zysku likwidacyjnego nie przenosi się go do grupy 18, kończąc księgowanie na zapisie: Dt 01-Ct 081. Równowartość pieniężna zysku likwidacyjnego tkwi w środkach

obrotowych i nie podlega wydzieleniu na specjalny rachunek bankowy.

Grupa 02 obejmuje podgrupy:

- 020 Finansowanie inwestycji limitowych
 021 Finansowanie inwestycji pozalimitowych.

Kryterium podziału na podgrupy opiera się na pojęciu „inwestycji limitowych“ i „inwestycji pozalimitowych“. Pod pojęciem „inwestycji limitowych“ rozumieć należy inwestycje włączone do Planu Inwestycyjnego przed jego zatwierdzeniem. Pod pojęciem „inwestycji pozalimitowych“ rozumieć należy inwestycje włączone do Planu Inwestycyjnego w toku ich wykony-

nywania, lub po zakończeniu, przyczym finansowane być one mogą jedynie ze środków własnych. Zapisy na koncie 020 wyrażają zatem równowartość środków wydatkowanych na inwestycje limitowe, niezależnie od tego, czy finansowanie odbywało się ze środków bezwrotnych — czy też środków własnych.

Na koncie 020 znajduje odbicie fakt spłaty kredytów udzielanych w związku z wykonywaniem inwestycji

we właściwym zakresie (kredyt przejściowy), bądź udzielanych do czasu zakumulowania potrzebnych kwot z tytułu amortyzacji w banku.

Zapisy na koncie 021 wyrażają równowartość środków własnych wydatkowanych na inwestycje pozalimitowe.

Zasady funkcjonowania obu wymienionych kont ilustrują podane niżej schematy:

020-Finansowanie inwestycji limitowych

1 Stwierdzenie prawidłowości sfinansowania zakończonych inwestycji limitowych — księgowanie po zatwierdzeniu bilansu [Dt 031]

1 Równowartość środków bezwrotnych wydatkowanych na inwestycje limitowe [Dt 14, 030, 1100, 125, 126]

2 Równowartość środków własnych wydatkowanych na inwestycje limitowe [Dt 1881]

021-Finansowanie inwestycji pozalimitowych

1 Stwierdzenie prawidłowości sfinansowania zakończonych inwestycji pozalimitowych — księgowanie po zatwierdzeniu bilansu [Ct 031]

1 Równowartość środków własnych wydatkowanych na inwestycje pozalimitowe [Dt 1881]

Zapisy: Dt 00 — Ct 081 odbywają się, jak dotychczas, każdorazowo w momencie przejścia inwestycji do eksploatacji.

Grupę 04 obciąża się w ciągu roku nakładami na remonty kapitalne. Po zatwierdzeniu bilansu — sumy nakładów na kapitalne remonty zakończone wyksięgowuje się z konta 04 w ciężar konta 1882 lub 1883 do wysokości stanu tych funduszy.

Równocześnie — raz na rok, po zatwierdzeniu bilansu dokonać należy księgowania związanego z korekturą wartości środków trwałych przez obciążenie kont gr. 07 i uznanie konta 081 sumą nakładów na kapitalne remonty zakończone do wysokości umorzenia remontowanych obiektów.

Grupa 05 służy do ewidencjonowania efektywnych przelewów z tytułu środków oddanych i dzieli się na podgrupy:

050 — „Przelewy do budżetu nadwyżek środków obrotowych“

051 — „Przelewy do budżetu z zysku“, obciążane sumami przelewów dokonanych na dobro rachunku operacyjnego.

Podgrupa 050 zostaje zamknięta po zatwierdzeniu bilansu za dany rok przeniesieniem salda Dt na konto 082 w księgach tegoż roku.

Podgrupa 051 — „Przelewy do budżetu z zysku“ obejmuje następujące konta:

0510 — „Przelewy do budżetu z zysku za rok ubiegły“,

0511 — „Przelewy do budżetu z zysku za rok bieżący“.

Konto 0510 obciąża się — w korespondencji z kontem 1100 — równowartością dokonywanych w ciągu roku przelewów z tytułu przekazywanej do budżetu części zysku roku ubiegłego.

Konto 0511 obciąża się — w korespondencji z kontem 1100 — równowartością dokonywanych w ciągu roku przelewów zaliczkowych na poczet zysku planowanego roku bieżącego.

Roczne saldo konta 0511 wprowadza się na początku roku następnego na konto 0510. Saldo konta 0510

przenosi się na konto 082 po dokonaniu ostatniego przelewu z tytułu zysku r. ub. do budżetu (na podstawie zatwierdzonego podziału zysku).

Podgrupa 052 — „Środki przeznaczone na fundusze“ obejmuje następujące konta:

0520 — „Środki przeznaczone na fundusz zakładowy“,

0522 — „Środki przeznaczone na fundusz popierania produkcji z odpadków“.

Konto 0520 obciąża się równowartością środków przeznaczonych na fundusz zakładowy. Zapis ten dokonywany jest w korespondencji ze stroną Ct konta 1850. Zapisowi temu nie towarzyszy przelew na konto bankowe specjalne, gdyż środki funduszu zakładowego pozostają w łącznej sumie środków obrotowych przedsiębiorstwa. Podstawą odpisów na fundusz zakładowy jest zysk planowy i ponadplanowy przedsiębiorstwa względnie planowe i ponadplanowe obniżenie kosztów własnych w stosunku do roku ubiegłego w wypadku, kiedy plan finansowy przedsiębiorstwa nie przewiduje zysku. Tryb i sposób dokonania odpisów na fundusz zakładowy regulują odnośne przepisy prawne.

Konto 0522 obciąża się w korespondencji z kontem 1852 równowartością środków przeznaczonych na fundusz popierania produkcji z odpadków. Podobnie jak poprzednio, nie następuje równoczesny przelew środków na rachunek bankowy specjalny, gdyż środki te pozostają w łącznej sumie środków obrotowych przedsiębiorstwa.

Wysokość odpisów na fundusz popierania produkcji z odpadków wyznacza zysk osiągnięty przy realizacji produktów powszechnego użytku wytworzonych z odpadków (różnica między sumą sald kont 940 i 941 a sumą sald kont 947, 948 i 949). Tworzenie i użytkowanie funduszu regulują przepisy specjalne.

Po zatwierdzeniu bilansu salda obu wymienionych kont przenosi się na konto 082 w roku następnym.

Grupa 06. Podgrupa 060. Saldo Ct tej podgr. zostaje przeniesione po zatwierdzeniu bilansu za dany rok na konto 081 w księgach tegoż roku.

Podgrupa 061 — „Dotacje z budżetu na pokrycie planowej straty“ prowadzona jest wyłącznie w przedsiębiorstwach planowo deficytowych.

Dotacje na pokrycie strat planowych księguje się po stronie Ct podgrupy 061 w korespondencji z operacyjnym rachunkiem bankowym przedsiębiorstwa. Saldo Ct tej podgrupy, występujące w końcu roku i oznaczające sumy otrzymane stopniowo na pokrycie deficytu danego roku, przenosi się na rok następny. Po zatwierdzeniu bilansu roku poprzedniego i po uzyskaniu reszty należnej dotacji wzgl. decyzji o innym trybie pokrycia strat, następuje przeniesienie odpowiedniej sumy z podgr. 061 na podgr. 081.

Grupa 08. Podgrupa 089 — „Wynik działalności“ przedsiębiorstwa obejmuje następujące konta:

- 0890 — „Wynik działalności za rok ubiegły“,
- 0891 — „Wynik działalności za rok bieżący“.

Konto 0891 zastępuje dawne konto 090 — „Rachunek wyników“, zbierając roczne salda kont klasy 2 i 9. Saldo wymienionego konta wchodzi do bilansu rocznego jako zysk względnie strata bilansowa za bieżący okres. Na początku następnego okresu rocznego zysk względnie strata bilansowa za rok ubiegły przeniesiona zostaje w korespondencji z kontem 098 na konto 0890. Saldo konta 0890, wyrażające zysk względnie stratę za rok ubiegły, podlega po zatwierdzeniu bilansu za r. ub. i wydaniu decyzji co do podziału zysku wzgl. pokrycia straty, przeniesieniu na podgr. 081 wzgl. 082 w księgach następnego roku.

Zwrócić należy uwagę na skasowanie konta Bilansu Zamknięcia i R-ku Wyników z uwagi na zniesienie obowiązku księgowego zamykania kont bilansowych.

KLASA 1

Podgrupa 111 — „Rachunki bankowe pomocnicze“ wprowadzona jest na miejsce dawnej podgrupy 111 — „Rachunek czekowo-przelewowy PKO“. Podgrupa ta obejmuje następujące konta:

- 1110 — „Rachunek czekowo-przelewowy PKO“,
- 1111 — „Rachunek specjalny PKO“.

Konto 1110 funkcjonuje analogicznie jak dawna podgrupa 111.

Konto 1111 służy ewidencji sum z tytułu kaucji otrzymanych. Zapisy na tym koncie dokonywane są w korespondencji z podgrupą 175 w wypadku otrzymania i zwrotu kaucji oraz w korespondencji z kontem 1100 w wypadku zatrzymania kaucji przez przedsiębiorstwo.

Grupa 12 obejmuje następujące podgrupy:

- 120 — „Kredyty na środki normowane“,
- 121 — „Kredyt normatywny“,
- 122 — „Kredyt inkasowy“,
- 125 — „Kredyt przejściowy“,
- 126 — „Kredyt na roboty kapitalne“,
- 127 — „Kredyt przeterminowany“.

Konta podgrupy 120 — „Kredyty na środki normowane“ służą do ewidencji kredytów udzielanych na ponadnormatywne zapasy środków normowanych i na nakłady przyszłych okresów. Ponadnormatywne zapasy środków normowanych finansowane przez kredyty podgrupy 120 mają charakter zapasów sezonowych lub specjalnych względnie wynikać mogą z nadzwyczajnych potrzeb przedsiębiorstwa.

W związku z powyższym konta podgrupy 120 jako konta zastępujące dawne konta kredytów obrotowych na sezonowe lub specjalne zapasy i wydatki przyszłych okresów (1151, 1152, 1153, 1154, 1156), funkcjonują podobnie do tamtych kont. Różnica polega na tym, że dawne konto „Kredytu na sezonowe lub specjalne zapasy materiałów“ rozbite zostało na dwa konta: „Kredyt na materiały podstawowe“ (1200) i „Kredyt na inne materiały“ (1201).

Podgrupa 121 — „Kredyt normatywny“ nie ulega dalszemu rozbięciu na konta. Funkcjonowanie tej podgrupy jest analogiczne do funkcjonowania dawnego konta 1150 — „Kredyt obrotowy normatywny“. Wysokość kredytu normatywnego ustala się przy uwzględnieniu stałych pasywów.

Podgrupa 122 — „Kredyt inkasowy“ obejmuje tylko jedno konto 1220 „Kredyt inkasowy na należności fakturowe“ funkcjonujące identycznie jak dawne konto 1155 „Kredyt obrotowy na dokumenty w inkasie“.

Podgrupa 125 „Kredyt przejściowy“ obejmuje następujące konta:

- 1250 — „Kredyt przejściowy na zaliczki na kontraktację“,
- 1251 — „Kredyt przejściowy na wstępne finansowanie inwestycji wykonywanych sposobem gospodarczym“,
- 1252 — „Kredyt przejściowy na wstępne finansowanie kapitalnych remontów wykonywanych sposobem gospodarczym“,
- 1253 — „Kredyt przejściowy do rozliczenia“,
- 1254 — „Kredyt przejściowy na nadzwyczajne potrzeby“.

Zadaniem kredytów przejściowych jest zapobieganie zamarzaniu środków obrotowych przedsiębiorstwa w operacjach długookresowych (kontraktacje) względnie w działalności inwestycyjnej przy wykonywaniu robót kapitalnych sposobem gospodarczym. Kredyt przejściowy występuje również w wypadku reorganizacji (decentralizacji) przedsiębiorstwa (1253) oraz w wypadku prowadzenia przez przedsiębiorstwo specjalnych akcji zleconych względnie w wypadku innych nadzwyczajnych potrzeb nie objętych kredytami podgrupy 120 (1254).

Konto 1250 uznaje się w korespondencji z kontem 1100 sumą otrzymanych od banku środków w wysokości zaliczkowych wypłat dokonanych przez przedsiębiorstwo w związku z kontraktacją. W miarę zaliczkowania kontraktacji kredytuje się konto 1100 w korespondencji z kontem 141.

Splata zaciągniętego kredytu obciąża konta 1250 w korespondencji z kontem 1100.

Konta 1251 i 1252 uznaje się w korespondencji z kontem 1100 sumą otrzymanych od banku środków na finansowanie robót kapitalnych wykonywanych sposobem gospodarczym. Finansowanie to odbywa się — do czasu rozliczenia kosztów — przez wydatkowanie sum z konta operacyjnego. Z chwilą sporządzenia miesięcznego rozliczenia kosztów dokonuje się spłaty zaciągniętego kredytu z inwestycyjnych środków bezwrotnych, z własnych środków na roboty kapitalne względnie z kredytu na roboty kapitalne (podgr. 126).

Odpowiednie zapisy przebiegają jak niżej:

A. Inwestycje —

Splata kredytu przejściowego na inwestycje

1. limitowe ze środków bezzwrotnych (ew. własnych)

Dt 1251 — Ct 02

2. pozalimitowe ze środków własnych

Dt 1251 — Ct 1121

Dt 1881 — Ct 02

3. limitowe i pozalimitowe sfinansowane przy niedostatecznej akumulacji wpływów z amortyzacji z kredytu na inwestycje

Dt 1251 — Ct 1260

B. Kapitałne remonty —

Splata kredytu przejściowego na kapitałne remonty

1. ze środków funduszu amortyzacyjnego względnie innych funduszy na kapitałne remonty

Dt 1252 — Ct 1122

2. z kredytu na remonty kapitałne

Dt 1252 — Ct 1261.

Konto 1253 wystąpi przede wszystkim w wypadku reorganizacji przedsiębiorstwa (np. przekształcenia przedsiębiorstwa wielozakładowego w szereg przedsiębiorstw jednozakładowych) przejmując wtedy sumę sald pozostałych kont grupy 12. Obciążenie konta 1253 następuje w momencie ustalenia wysokości udziału nowopowstałych przedsiębiorstw w kredytach, z których korzystało przedsiębiorstwo przed przekształceniem. Obciążenie to dokonywane jest bądź w korespondencji z grupą 16 w wypadku przekazywania zobowiązań z tytułu kredytów bankowych jednostkom usamodzielnionym bądź też w korespondencji z pozostałymi kontami gr. 12 w wypadku własnych (jednostki przekształconej) zobowiązań z tytułu kredytów bankowych.

Konto 1254 uznaje się równowartością dokonanych przez bank przelewów na r-k operacyjny przedsiębiorstwa z tytułu kredytu na nadzwyczajne potrzeby, nie zaliczonego do kategorii poprzednio wymienionych, obciąża się — również w korespondencji z kontem 1100 — w momencie spłaty tego kredytu przez przedsiębiorstwo.

Podgrupa 126 obejmuje następujące konta:

1260 — „Kredyt na inwestycje“,

1261 — „Kredyt na kapitałne remonty“.

W odróżnieniu od kredytów przejściowych na roboty kapitałne, kredyty na roboty kapitałne udzielane są na finansowanie robót kapitałnych zarówno wykonywanych we własnym zakresie (ale już po rozliczeniu kosztów) jak i wykonywanych przez przedsiębiorstwo wykonawstwa inwestycyjnego. Kredyty te udzielone są w zasadzie wtedy, kiedy plan sfinansowania robót kapitałnych zapewnia środki na ich spłatę. W wyjątkowych wypadkach kredyty te spłacane być mogą ze środków przewidzianych w planie przyszłego roku. Powodem udzielania kredytów na roboty kapitałne jest rozbieżność zachodząca częstokroć między tempem gromadzenia środków inwestycyjnych np. środków funduszu amortyzacyjnego przeznaczonych na kapitałne remonty, a tempem ich wydatkowania. Kredyty na roboty kapitałne udzielane są ponadto w nadzwyczajnych wypadkach nieprzewidzianych w Planie Inwestycyjnym.

Konto 1260 uznaje się sumą otrzymanego kredytu na inwestycje w korespondencji:

1. z kontem 147, jeżeli z kredytu spłaca się zobowiązania wobec dostawców inwestycyjnych,

2. z kontem 148, jeżeli z kredytu wypłaca się zaliczki na inwestycje,

3. z kontem 1251 przy zmianie kredytu przejściowego na inwestycje na kredyt na inwestycje z chwilą dokonania rozliczenia kosztów inwestycji wykonywanych sposobem gospodarczym.

Konto 1260 obciąża się sumami dokonanych spłat w korespondencji:

1. z kontem 020, jeżeli kredyt spłacony został z inwestycyjnych środków bezzwrotnych,

2. z kontem 1121, jeżeli kredyt spłacony został z wygosparowanych środków własnych. W tym ostatnim wypadku następuje jednocześnie zapis: Dt 1881 — Ct 02.

Zasady funkcjonowania konta 1261 są analogiczne do zasad funkcjonowania konta 1260 z tą tylko różnicą, że strona Ct konta 1261 nie koresponduje z kontem 148 ze względu na to, że zasady systemu finansowego nie przewidują możliwości zaliczkowania kapitałnych remontów oraz, że strona Dt tego konta korespondować powinna w zasadzie tylko z kontem 1122.

Podgrupa 127 — „Kredyt przeterminowany“ zastępuje dawną podgrupę 119, w odniesieniu do kredytu przeterminowanego zawinionego przez przedsiębiorstwo. Przeterminowany kredyt niezawiniony, wynikający z nadzwyczajnych potrzeb przedsiębiorstwa, księgowany jest na kontach podgrupy 120 względnie na koncie 1254.

Grupa 13 obejmuje następujące podgrupy:

130 — „Odbiorcy za faktury oddane do inkasa“,

131 — „Odbiorcy za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego“,

138 — „Zleceniodawcy za zaliczki na inwestycje“,

139 — „Odbiorcy za faktury nie oddane do inkasa“.

Przeznaczenie podgrup 130 i 131 określa ich nazwy. Podgr. 139 ma zmienioną nazwę w stosunku do dawnej podgr. 139 „Faktury do inkasa“. Przejmuje ona wszystkie faktury, odnoszące się do realizacji danego miesiąca, nie przesłane w tym miesiącu do inkasa. Przeksięgowanie na konta odbiorców następuje z chwilą przesłania do inkasa w następnym miesiącu. Podgr. 138 wyraża zobowiązanie przedsiębiorstwa z tytułu otrzymanych od inwestorów (zleceniodawców) zaliczek na poczet dostaw lub usług inwestycyjnych na zasadach ustalonych oddzielnymi zarządzeniami. W związku z tym podgrupa 138 uznawana jest równowartością wpłat odbiorców w korespondencji z kontem 1100 oraz obciążana w chwili realizacji dostaw lub usług w korespondencji z podgrupą 130 i 131.

Grupa 14 obejmuje następujące podgrupy:

140 — „Dostawcy za faktury oddane do inkasa“,

141 — „Dostawcy za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego“,

147 — „Dostawcy z tytułu robót kapitałnych“,

148 — „Zleceniobiorcy za zaliczki na inwestycje“,

149 — „Dostawy niefakturowane“.

Przeznaczenie podgrup 140, 141, 147 i 149 określa ją nazwy tych podgrup.

Wyjaśnienia wymaga tylko podgrupa 148. Podgrupa ta wyraża należności przedsiębiorstwa z tytułu wy-

placonych dostawcom zaliczek na poczet robót i dostaw inwestycyjnych. W związku z tym podgrupę 148 obciąża się równowartością wypłaconych zaliczek ze środków bezzwrotnych (Ct 02), z kredytów (Ct 1260) oraz ze środków własnych (Ct 1121). W tym ostatnim wypadku dokonać należy jednocześnie zapisu: Dt 1881 — Ct 02. Podgrupę 148 uznaje się z chwilą wykonania dostawy inwestycyjnej w korespondencji z kontem 147 do wysokości sumy wypłaconych zaliczek.

Grupa 16. Podgrupa 165 — „Rozliczenia z tytułu różnic wyrównawczych cen“ funkcjonuje w przedsiębiorstwach, objętych na zasadzie odrębnych zarządzeń systemem wyrównawczym cen. System ten polega na tym, że dla przedsiębiorstw podległych określonemu Centralnemu Zarządowi wprowadzona zostaje jednolita cena zbytu dla jednakowych wyrobów obliczona jako średnia ważona cen planowo-rozliczeniowych poszczególnych przedsiębiorstw ustalane w oparciu o kalkulację planowaną tych przedsiębiorstw (planowane koszty wyrobu plus podatek obrotowy plus planowany zysk). Jeżeli cena planowo - rozliczeniowa danego przedsiębiorstwa, wynikająca z jego kalkulacji planowanej, jest niższa od ustalonej jako przeciętna ceny zbytu, to przedsiębiorstwo obowiązane jest do odprowadzenia różnicy między ceną zbytu a własną ceną planowo-rozliczeniową na rachunek jednostki nadrzędnej przeprowadzającej centralnie rozrachunek branżowych różnic wyrównawczych cen (np. Centralne Biuro Rozrachunkowe Przedsiębiorstw Przemysłu Węglowego).

Jeżeli własna cena planowo-rozliczeniowa przedsiębiorstwa jest wyższa od ustalonej ceny zbytu, to przedsiębiorstwu przysługuje prawo otrzymania od wyżej wymienionej jednostki nadrzędnej różnicy między własną ceną planowo-rozliczeniową a ceną zbytu.

W ostatecznym wyniku rozliczeń przeprowadzonych przez jednostkę nadrzędną dodatnie i ujemne różnice wyrównawcze cen powinny się w obrębie CZ kompensować.

W związku z podanymi wyjaśnieniami, konto 165 obciąża się w korespondencji z kontami 905 i 915 sumą należnych przedsiębiorstwu dopłat z tytułu nadwyżki własnej ceny planowo-rozliczeniowej nad ceną zbytu oraz — w korespondencji z kontem 1100 — równowartością wypłat na poczet zobowiązań z tytułu nadwyżki ceny zbytu ponad własną cenę planowo-rozliczeniową. Konto 165 uznaje się w korespondencji z kontami 905 i 915 sumą różnicy między własną ceną planowo-rozliczeniową a ceną zbytu oraz — w korespondencji z kontem 1100 — równowartością wpłat jednostki nadrzędnej. Księgowanie powyższe następuje w zasadzie na podstawie not rozliczeniowych sporządzonych przez jednostkę przeprowadzającą rozrachunek różnic.

Podgrupa 166 — „Rozliczenia z tytułu różnic wyrównawczych kosztów transportu“ funkcjonuje w przedsiębiorstwach objętych systemem wyrównawczym kosztów transportu. System ten polega na tym, że na podstawie danych statystycznych ustala się planowane koszty transportu, które dolicza się w postaci ryczałtowej stawki do każdej sprzedanej jednostki wytworów. Jeżeli rzeczywiste koszty transportu prze-

wyższają ryczałt na koszty transportu, to przedsiębiorstwu należy się od jednostki nadrzędnej przeprowadzającej rozliczenie zwrot równowartości pieniężnej tej różnicy. Jeżeli rzeczywiste koszty transportu są niższe od ustalonego ryczałtu, to przedsiębiorstwo obowiązane jest do odprowadzenia tej różnicy na rachunek jednostki nadrzędnej przeprowadzającej rozliczenie.

W związku z powyższymi uwagami podgrupę 166 obciąża się w korespondencji z kontami 905 i 916 nadwyżką rzeczywistych kosztów transportu ponad ustalony ryczałt oraz — w korespondencji z kontem 1100 — równowartością wypłat na rzecz nadrzędnej jednostki rozliczającej. Podgrupę 166 uznaje się w korespondencji z kontami 906 i 916 nadwyżką ustalonego ryczałtu ponad rzeczywiste koszty transportu oraz — w korespondencji z kontem 1100 — równowartością otrzymywanych przelewów od nadrzędnej jednostki rozliczającej. Księgowanie powyższe następuje w zasadzie na podstawie not rozliczeniowych sporządzanych przez jednostkę przeprowadzającą rozrachunek różnic.

Grupa 17. Podgrupę 175 — „Kaucje otrzymane“ uznaje się sumami otrzymanych kaucji w korespondencji z kontem 1111 — „Rachunek specjalny w PKO“, na którym lokuje się kaucje z tytułu np. opakowań.

Podgrupę 175 obciąża się:

1. w korespondencji z kontem 1111 w wypadku zwrotu kaucji przez przedsiębiorstwo
2. w korespondencji z kontem 215 i ewentualnie z podgrupą 130 lub 131 w wypadku zatrzymania przez przedsiębiorstwo.

W tym ostatnim wypadku następuje przelew równowartości pieniężnej zatrzymanej kaucji z konta 1111 na konto 1100.

Podgrupa 177 — „Rozliczenia z tytułu amortyzacji“ przejmuje funkcje dotychczasowej podgrupy 187 z tym, że nie podlega dalszemu podziałowi na konta. Podgrupa 177 uznawana jest w korespondencji z kontem 470 sumą odpisów amortyzacyjnych przeznaczonych na inwestycje i kapitalne remonty, obciążana natomiast równowartością przelewów na inwestycje w korespondencji z kontem 1100 oraz równowartością przelewów na kapitalne remonty w korespondencji z kontem 1882. W tym ostatnim wypadku konieczny jest jednoczesny zapis: Dt 1122 — Ct 1100 (przelew na rachunek kapitalnych remontów); w bilansie podgr. 177 występuje w postaci salda Ct lub Dt.

Podgrupa 178 — „Rozliczenia z tytułu ubytków ponad normę i mank“ obejmuje następujące konta:

1780 — „Należności z tytułu ubytków ponad normę i mank zawinionych“

1781 — „Ubytki ponad normę i manka niezawinione“

Konto 1780 ma charakter zbiorowego konta osobowego. W związku z tym konieczne jest prowadzenie kont analitycznych (osobowych). Konto to obciąża się w korespondencji z kontami klasy 3 względnie 8 (poprzez konto 998) wartością stwierdzonych ubytków ponad normę i mank (ubytki w granicach norm księgowane są w klasie 4).

Sumy te figurują na koncie 1780 do czasu stwierdzenia, czy ubytki względnie manka są zawinione czy niezawinione. W pierwszym wypadku sumy ubytków

I mank pozostają na koncie 1780 aż do momentu ich spłaty przez osoby odpowiedzialne za manka; w wypadku drugim sumy ubytków i mank przenoszone są na stronę Dt konta 1781, gdzie pozostają do czasu spisania ich na straty w trybie ustalonym właściwymi przepisami prawnymi.

Grupa 18. Podgrupa 185 obejmuje następujące konta:

- 1850 — „Fundusz zakładowy“
- 1851 — „Wydatki z funduszu zakładowego“
- 1852 — „Fundusz popierania produkcji z odpadków“
- 1853 — „Wydatki z funduszu popierania produkcji z odpadków“

Konta 1850 i 1851 przeznaczone są dla ewidencji stanu i zmian funduszu zakładowego. Fundusz zakładowy powstaje przez wydzielenie części wygospodarowanych zysków i postawienia ich do dyspozycji kierownictwa przedsiębiorstwa i rady zakładowej. Celem funduszu zakładowego jest finansowanie ponadplanowego budownictwa mieszkaniowego, inwestycji kulturalnych i socjalnych, premiowanie wyróżniających się pracowników oraz zasilanie budżetu wydatków socjalnych danego przedsiębiorstwa; tworzenie i wydatkowanie Funduszu regulują odnośne przepisy prawne.

Zgodnie z wyjaśnieniami podanymi przy omawianiu konta 0520 konto 1850 uznaje się sumą odpisów z zysku w korespondencji z kontem 0520. Wykorzystanie funduszu księguje się bieżąco po stronie Dt konta 1851. Zapisów na koncie 1851 dokonuje się w korespondencji:

1. z kontem 1881, jeżeli środki funduszu zakładowego przeznaczone zostały na inwestycje. Jednocześnie należy zaksięgować przelew środków przez obciążenie konta 1121 i uznanie konta 1100
2. z kontem 1100, jeżeli środki funduszu zakładowego wypłacone zostały w formie premii pracownikom danego przedsiębiorstwa względnie jeżeli środki funduszu zakładowego przekazane zostały Akcji Socjalnej.

Po zatwierdzeniu bilansu saldo Dt konta 1851 przenosi się na konto 1850.

Jeżeli zaliczkowe odpisy na fundusz zakładowy, zachowane w ciągu roku na podstawie wyników trzech pierwszych kwartałów, przewyższają ostatecznie ustalony odpis roczny, należy dokonać częściowego stornowania poprzednich zapisów przez obciążenie konta 1850 i uznanie konta 0520 nadwyżką odpisów zaliczkowych ponad odpis roczny. Równocześnie jeżeli w takim wypadku środki funduszu zakładowego zostały wydatkowane do wysokości odpisów zaliczkowych, to — po zatwierdzeniu bilansu — saldo Ct konta 1850 przenieść należy na konto 1851. Ostateczne saldo Dt konta 1851 musi być pokryte z odpisów na fundusz zakładowy w roku następnym.

Konta 1852 i 1853 służą do ewidencji stanu i zmian funduszu popierania produkcji z odpadków. Fundusz ten wprowadzony zostanie w państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych w oparciu o doświadczenia radzieckie. Celem funduszu będzie finansowanie inwestycji pozwalających na produkcyjne wykorzystanie odpadków w możliwie najszerszym zakresie, na ulepszenie tej produkcji oraz premiowanie pracowników za pomysły racjonalizatorskie w zakresie produkcji z odpadków. Zgodnie z tym, co powiedziano przy

omawianiu konta 0521, w/w fundusz tworzyć się będzie z zysku na realizacji produktów powszechnego użytku wytwarzanych z odpadków, czego księgowym wyrazem będzie uznanie konta 1852 przy jednoczesnym obciążeniu konta 0521. Wykorzystanie funduszu księgować się będzie bieżąco po stronie Dt konta 1853. Zapisy związane z wykorzystaniem funduszu popierania produkcji z odpadków przebiegać będą analogicznie jak zapisy dotyczące wykorzystania funduszu zakładowego. Po zatwierdzeniu bilansu saldo Dt konta 1853 przenosić się będzie na konto 1852.

Grupa 19. W ramach podgrupy 190 — „Rozliczenia międzyokresowe wydatków i nakładów prostych“ omówienia wymagają konta 1906 i 1907.

Konto 1906 — „Różne nakłady“ funkcjonuje jak dotychczas z tą tylko różnicą, że obejmować ono będzie również i bieżące księgowania z tytułu nakładów i dochodów finansowych. Co miesiąc odpisuje się z kredytu konta 1906 na debet podgrupy 465 1/12 część kalkulowanej rocznej różnicy debetowej pomiędzy nakładami a dochodami finansowymi. Kalkulowany odpis ulega skorygowaniu po ustaleniu odchylenia od rzeczywistej wysokości obciążeń. W związku z tym konto 1906 na koniec roku nie powinno wykazywać salda.

Konto 1907 — „Remonty kapitalne w obcych obiektach“ pełni funkcje dawnego konta 1908, na które — zgodnie z okólnikiem Ministra Finansów z dnia 20.X.50 r. — przeniesiona została z klasy „O“ wartość remontów kapitalnych w obcych obiektach. Nakłady te podlegają umorzeniu w ciężar podgrupy 479.

W ramach podgrupy 191 — „Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie“ dodatkowych wyjaśnień wymaga konto 1913 — „Inne nakłady do rozliczenia“. Konto to przyjmuje zapisy związane z udziałem przedsiębiorstwa w kosztach utrzymania jednostki nadrzędnej, której działalność nie jest finansowana z budżetu państwa (Zjednoczenia, Dyrekcje branżowe).

Konto 1913 obciąża się co miesiąc w korespondencji z kontem 160 sumą rzeczywistych zaliczek na wydatki jednostki nadrzędnej. Konto 1913 uznaje się — również raz na miesiąc — obciążając koszty własne przedsiębiorstwa 1/12 częścią planowanego wyniku rocznego. Na podstawie bilansów okresowych jednostki nadrzędnej narzut na koszty własne winien być korygowany. Saldo konta 1913 przechodzi na bilans jednostki nadrzędnej. Zapis ten dokonywany jest w ciężar podgrupy 483.

KLASA 2

Dawne grupy 24 i 25 zostają skasowane. Rolę ich pełni konto 1906 oraz podgrupa 465.

Skasowane również zostają grupy dotyczące nakładów i dochodów Akcji Socjalnej (dawne gr. 26 i 27), gdyż księgowość Akcji Socjalnej całkowicie wyodrębniiono.

Do klasy 2 przeniesiono z klasy 4 kary i grzywny. Księgowanie ich odbywa się w podgrupie 205.

KLASA 4

W ramach klasy 4 istotne zmiany w planie kont ograniczają się do skreślenia szeregu podgrup, a mianowicie dotychczasowych podgrup 418, 419, 428, 466 i 467, do wprowadzenia nowych podgrup 418, 428 i 468 oraz do częściowej zmiany dotychczasowego przeznaczenia podgrup 465 i 483.

Dotychczasowe podgrupy 418 i 419 — „Narzut na fundusz akcji socjalnej“ uległy skreśleniu w wyniku zmiany trybu gromadzenia środków funduszu akcji socjalnej. Środki te powstają obecnie w drodze restrykcji dochodu narodowego, a nie jak dotychczas przez narzut na koszty własne przedsiębiorstwa. Gromadzenie środków funduszu akcji socjalnej nie znajduje odbicia w księgowości przedsiębiorstwa, gdyż już wspomniano poprzednio księgowość akcji socjalnej została całkowicie wyodrębniona.

Dotychczasowe podgrupy 419 i 429 — „Narzut na fundusz nagród i prac zleconych“ uległy skreśleniu w związku z likwidacją funduszu nagród i prac zleconych tworzonego dotychczas z narzutu na koszty własne przedsiębiorstwa. Prace zlecone finansowane będą obecnie ze środków obrotowych przedsiębiorstwa, a nakład z tego tytułu podlega zaksięgowaniu w nowo utworzonych podgrupach 418 i 428 „Prace zlecone“. Wyplata nagród odbywa się w ramach funduszu zakładowego o czym mowa w uwagach do podgrupy 185.

Skasowano również dotychczasowe podgrupy 466 — „Kary i grzywny“ oraz 467 — „Ofiary, subwencje, zasiłki“. Funkcje dotychczasowej podgrupy 466 przejmuje podgrupa 205. Pozycja ofiar subwencji i zasiłków zanika całkowicie wobec zakazu ich udzielania.

Przeznaczenie nowo utworzonej podgrupy 467 — „Usprawnienia i wynalazczość“ określa nazwa tej podgrupy.

Częściowa zmiana dotychczasowego przeznaczenia podgrupy 465 o obecnej nazwie „Nakłady finansowe i opłaty bankowe“ oraz podgrupy 483 o obecnej nazwie „Inne kalkulowane nakłady“ wyraża się w tym, że podgrupa 465 obejmuje obok opłat bankowych również i nakłady finansowe księgowane w korespondencji z kontem 1906 oraz że podgrupa 483 przyjmuje zapisy związane z udziałem przedsiębiorstwa w kosztach jednostki nadrzędnej, przy czym zapisy te dokonywane są w korespondencji z kontem 1913. Funkcjonowanie podgrupy 465 i 483 omówiono w wyjaśnieniach do grupy 19.

KLASA 7

W ramach klasy 7 istotne zmiany zachodzą wyłącznie w grupie 74 — „Koszty zbytu“. Sprowadzają się one do:

1. skreślenia konta 740 — „Koszty magazynowania“
2. skreślenia — w ślad za kontem 450 — dawnego konta 742 — „Podatek obrotowy“
3. ograniczenia kosztów zbytu do kosztów ekspedycji i transportu.

Koszty magazynowania wchodzi w skład kosztów wytwarzania jako jeden z elementów kosztów ogólnofabrycznych.

Podatek obrotowy przekształcił się z elementu kosztów własnych przedsiębiorstwa w regulator przebiegu procesu akumulacji i w związku z tym księgowany jest na kontach klasy 9 jako przekazanie budżetowi części zysku płynącego z realizacji produktów pracy przedsiębiorstwa.

Ustalone przez rozliczenie nakładów kl. 4 koszty ekspedycji i transportu wyrobów księgowane są w podgrupie 741 — „Koszty ekspedycji i transportu“. Pod pojęciem kosztów ekspedycji rozumieć należy

koszty związane z opakowaniem, wydaniem z magazynu oraz załadowaniem sprzedanych wyrobów, pod pojęciem kosztów transportu — kosztu przewozu trakcją obcą lub własną w wypadku ustalenia ceny zbytu franco. Gdyby w przemysłach objętych systemem wyrównawczym kosztów transportu, ryczałt na koszty transportu obejmował wyłącznie koszty przewozu (np. frachty kolejowe), należałoby wówczas prowadzić do podgrupy 741 konta analityczne, celem wyodrębnienia kosztów transportu z łącznej sumy kosztów ekspedycji i transportu.

Rzeczywiste koszty ekspedycji i transportu przenosi się miesięcznie z podgrupy 749 — „Przeniesienie kosztów“ na odpowiednie konta kosztu własnego realizacji w klasie 9.

KLASA 8

Konta klasy 8 funkcjonują w zasadzie tak, jak dotychczas. Różnica w stosunku do rozwiązań planu roku 1950 polega na skreśleniu dawnej grupy 84 — „Nierealizowane koszty magazynowania“ w konsekwencji wliczenia kosztów magazynowania w koszty wytwarzania produktów pracy przedsiębiorstwa. Zachodzi również konieczność wyodrębnienia w urządzeniach analitycznych do grupy 80 i 81 wyrobów wytworzonych z odpadków w ramach produkcji podstawowej i pomocniczej przedsiębiorstwa. Konieczność ta podyktowana jest rozwiązaniem przyjętym dla klasy 9, a polegający m. in. na wydzieleniu z grupy 90 i 91 a ujęciu w grupie 94 realizacji i kosztu własnego realizacji tych wyrobów.

KLASA 9

W ramach klasy 9 istotne zmiany planu kont wywołane zostały zmianą systemów finansowych obowiązujących przedsiębiorstwa przemysłowe w roku 1950. Zmiany te polegają na wprowadzeniu do grupy 90 i 91 podgrup służących do ewidencji różnic wyrównawczych cen (pgr. 905 i 915), różnic wyrównawczych kosztów transportu (pgr. 906 i 916), podatku obrotowego (pgr. 907, 917, 927, 937 i 947) oraz do ewidencji realizacji i kosztu własnego realizacji produktów powszechnego użytku wytwarzanych z odpadków.

Konta 906 i 915 — „Różnice wyrównawcze cen“ funkcjonują wyłącznie w przedsiębiorstwach objętych systemem wyrównawczym cen. Zasady funkcjonowania wymienionych podgrup omówiono w uwagach do podgrupy 165.

Konta 906 i 916 — „Różnice wyrównawcze kosztów transportu“ wystąpią wyłącznie w tych przedsiębiorstwach, które są tym systemem objęte; zasady ich funkcjonowania podano w uwagach do podgrupy 166.

Jak wspomniano już przy omawianiu zmian zachodzących w klasie 4 i 7, podatek obrotowy — zgodnie z systemem finansowym obowiązującym w r. 1951 będzie rejestrowany w podgrupach 907 i 917 — „Podatek obrotowy lub z operacji nietowarowych“, podgrupie 927 — „Podatek z operacji nietowarowych“ oraz podgrupach 937 i 947 — „Podatek obrotowy“.

Wszystkie wymienione podgrupy funkcjonują wg tej samej zasady: obciążone są sumą podatku obrotowego w korespondencji z kontem 150

Nadmienić przy tym należy, że podatku obrotowego lub z operacji nietowarowych nie można traktować

jako zmniejszenia realizacji; księgowania w ciężar grupy 13 i na dobro kont realizacji w klasie 9 odbywają się pełnymi sumami wystawianych faktur bez potrącania podatku obrotowego.

Tryb rozliczeń przedsiębiorstwa z budżetem z tytułu podatku obrotowego określi odpowiednie zarządzenie Ministra Finansów.

Wprowadzenie do klasy 9 grupy 94 — „Realizacja produktów powszechnego użytku wytwarzanych z odpadków“ wiąże się ściśle ze sposobem tworzenia tego funduszu, które to zagadnienie zostało omówione w uwagach do podgrupy 05 i podgrupy 185. Podgrupy i konta 94 funkcjonują analogicznie do odpowiadających im podgrup i kont grupy 90 i 91.

Jednolity Plan Kont dla przedsiębiorstw handlowych z uwzględnieniem zmian i uzupełnień na dzień 1 stycznia 1951 r.

A. Tekst JPK

KLASA 0 — KONTA ŚRODKÓW TRWAŁYCH, RO- BÓT KAPITAŁNYCH, FUNDUSZÓW WŁASNYCH, SPRAWOZDAWCZE I POZABILANSOWE

- 00 — Środki trwałe
 - 000 — Środki trwałe zakładowe
 - 001 — Środki trwałe pozazakładowe
- 01 — Likwidacja środków trwałych
- 02 — Finansowanie inwestycji
 - 020 — Finansowanie inwestycji limitowych
 - 021 — Finansowanie inwestycji pozalimitowych
- 03 — Inwestycje
 - 030 — Inwestycje rozpoczęte
 - 031 — Inwestycje zakończone
- 04 — Kapitałne remonty
- 05 — Środki oddane
 - 050 — Przelewy do budżetu nadwyżek środków obrotowych
 - 051 — Przelewy do budżetu z zysku
 - 0510 — Przelewy do budżetu z zysku za rok ubiegły
 - 0511 — Przelewy do budżetu z zysku za rok bieżący
- 06 — Środki otrzymane
 - 060 — Finansowanie z budżetu środków obrotowych
 - 061 — Dotacje z budżetu na pokrycie planowej straty
- 07 — Umorzenie wartości środków trwałych
 - 070 — Umorzenie wartości środków trwałych zakładowych
 - 071 — Umorzenie wartości środków trwałych pozazakładowych
- 08 — Fundusze własne
 - 080 — Fundusz statutowy
 - 081 — Zwiększenia funduszu
 - 082 — Zmniejszenia funduszu
 - 089 — Wynik działalności przedsiębiorstwa
 - 0890 — Wynik działalności za rok ubiegły
 - 0891 — Wynik działalności za rok bieżący
- 09 — Konta sprawozdawcze i pozabilansowe
 - 093 — Rachunek rezultatów realizacji
 - 098 — Bilans otwarcia
 - 099 — Konta pozabilansowe

KLASA 1 — KONTA FINANSOWE

- 10 — Gotówka, czeki, weksle, papiery wartościowe
 - 100 — Kasa
 - 101 — Czeki obce
 - 102 — Weksle obce
 - 103 — Papiery wartościowe
- 11 — Rachunki bankowe
 - 110 — Rachunek bankowy bieżący
 - 1100 — Rachunek operacyjny
 - 111 — Rachunki bankowe pomocnicze
 - 1110 — Rachunek czekowo - przelewowy w PKO
 - 1111 — Rachunek specjalny w PKO
 - 112 — Rachunki bankowe specjalne
 - 1120 — Rachunek funduszy i rezerw
 - 1121 — Rachunek środków własnych na inwestycje
 - 1122 — Rachunek środków na kapitałne remonty
 - 114 — Rachunek akredytyw
 - 116 — Sumy pieniężne w drodze
- 12 — Kredyty bankowe
 - 120 — Kredyty na środki normowane
 - 1200 — Kredyty na materiały podstawowe
 - 1201 — Kredyty na inne materiały
 - 1202 — Kredyty na wyroby gotowe
 - 1203 — Kredyty na wyroby półgotowe i produkcję w toku
 - 1204 — Kredyty na towary
 - 1205 — Kredyty na nakłady przyszłych okresów
 - 121 — Kredyt normatywny
 - 122 — Kredyt inkasowy
 - 1220 — Kredyt inkasowy na należności fakturowe
 - 1221 — Kredyt inkasowy na należności z tytułu sprzedaży ratalnej
 - 123 — Kredyt importowy
 - 124 — Kredyt eksportowy
 - 125 — Kredyt przejściowy
 - 1250 — Kredyt przejściowy na zaliczki na kontraktację
 - 1251 — Kredyt przejściowy na wstępne finansowanie inwestycji, wykonywanych sposobem gospodarczym

- 1252 — Kredyt przejściowy na wstępne finansowanie remontów kapitalnych, wykonywanych sposobem gospodarczym
- 1253 — Kredyt przejściowy do rozliczenia
- 1254 — Kredyt przejściowy na nadzwyczajne potrzeby
- 126 — Kredyty na roboty kapitalne
- 1260 — Kredyt na inwestycje
- 1261 — Kredyt na remonty kapitalne
- 127 — Kredyt przeterminowany
- 13 — Odbiorcy**
- 130 — Odbiorcy za faktury oddane do inkasa
- 131 — Odbiorcy za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego
- 137 — Odbiorcy ratałni
- 139 — Odbiorcy za faktury nie oddane do inkasa
- 14 — Dostawcy**
- 140 — Dostawcy za faktury oddane do inkasa
- 141 — Dostawcy za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego
- 145 — Dostawcy za zaliczki na import inwestycyjny
- 146 — Dostawcy za zaliczki w akcji skupu
- 147 — Dostawcy z tytułu robót kapitalnych
- 148 — Zleceniobiorcy za zaliczki na inwestycje
- 149 — Dostawy niefakturowane
- 15 — Rozliczenia z tytułów publiczno-prawnych**
- 150 — Rozliczenia z tytułu podatków, danin i opłat
- 152 — Instytucje ubezpieczeń społecznych
- 153 — Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych
- 154 — Inne
- 159 — Rozliczenia z tytułu różnic budżetowych
- 1590 — Rozliczenia roku ubiegłego
- 1591 — Przelewy
- 1592 — Rozliczenia roku bieżącego
- 1593 — Przelewy
- 16 — Rozliczenia wewnętrzno-branżowe**
- 165 — Rozliczenia z tytułu różnic wyrównawczych cen
- 166 — Rozliczenia z tytułu różnic wyrównawczych kosztów transportu
- 167 — Rozliczenia z tytułu narzutów na utrzymanie jednostek nadrzędnych
- 169 — Inne rozliczenia
- 17 — Inne należności i zobowiązania**
- 170 — Pracownicy za płace i świadczenia
- 171 — Pracownicy za zaliczki na płace i świadczenia
- 172 — Niepodjęte płace w depozycie
- 173 — Pracownicy za sumy do rozliczenia
- 174 — Inne należności i zobowiązania
- 175 — Kaucje
- 1750 — Kaucje otrzymane
- 1751 — Kaucje udzielone
- 176 — Należności sporne
- 177 — Rozliczenia z tytułu amortyzacji
- 178 — Rozliczenia z tytułu ubytków ponad normę i mank
- 1780 — Należności z tytułu ubytków ponad normę i mank zawinionych
- 1781 — Ubytki ponad normę i manka niezawinione
- 1782 — Marża na ubytkach ponad normę i mankach zawinionych
- 18 — Rezerwy i fundusze**
- 184 — Inne rezerwy
- 186 — Fundusze specjalnego przeznaczenia
- 188 — Fundusze na roboty kapitalne
- 1881 — Fundusz na inwestycje ze środków własnych
- 1882 — Fundusz amortyzacyjny na kapitalne remonty
- 1883 — Inne fundusze na kapitalne remonty
- 19 — Rozliczenia międzyokresowe**
- 190 — Rozliczenia wydatków i nakładów prostych
- 1900 — Urlopy
- 1901 — Deputaty
- 1903 — Energia nabyta
- 1904 — Usługi obce
- 1905 — Podatki, daniny i opłaty
- 1906 — Różne nakłady
- 1907 — Remonty kapitalne w obcych obiektach
- 1908 — Ubytki towarowe przy składowaniu specjalnym
- 191 — Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie
- 1911 — Nakłady na większe remonty bieżące
- 1913 — Inne nakłady do rozliczenia
- 192 — Rozliczenia dochodów z góry pobranych
- 195 — Rozliczenia ryczałtów na koszty zagraniczne
- 1950 — Zagraniczne koszty w obrocie importowym
- 1951 — Ryczałty na zagraniczne koszty w obrocie importowym
- 1952 — Przeniesienie odchyleń
- 1953 — Zagraniczne koszty w obrocie eksportowym
- 1954 — Ryczałty na zagraniczne koszty w obrocie eksportowym
- 1955 — Przeniesienie odchyleń
- 1956 — Zagraniczne koszty w obrocie reeksportowym
- 1957 — Ryczałty na zagraniczne koszty w obrocie reeksportowym
- 1958 — Przeniesienie odchyleń
- 196 — Rozliczenia działalności handlowej
- 1963 — Koszty zakupu
- 1964 — Koszty składowania specjalnego
- 1966 — Koszty uruchomienia sieci handlowej
- 197 — Rozliczenia działalności pozazakładowej
- KLASA 2 — KONTA STRAT I ZYSKÓW NADZWY-
CZAJNYCH ORAZ NAKŁADÓW I DOCHODÓW
POZAZAKŁADOWYCH**
- 20 — Straty nadzwyczajne**
- 201 — Straty lat ubiegłych
- 203 — Straty nadzwyczajne na materiałach i towarach

- 204 — Straty nadzwyczajne na wyrobach własnych
- 205 — Straty na innych składnikach majątku obrotowego
- 21 — Zyski nadzwyczajne**
 - 211 — Zyski lat ubiegłych
 - 213 — Zyski nadzwyczajne na materiałach i towarach
 - 214 — Zyski nadzwyczajne na wyrobach własnych
 - 215 — Zyski na innych składnikach majątku obrotowego
- 22 — Nakłady działalności pozazakładowej**
 - 220 — Nakłady obiektów dzierżawionych
 - 221 — Nakłady gospodarki mieszkaniowej
 - 222 — Nakłady gospodarki rolnej i pokrewnej
 - 223 — Nakłady innych obiektów pozazakładowych
- 23 — Dochody działalności pozazakładowej**
 - 230 — Dochody obiektów dzierżawionych
 - 231 — Dochody gospodarki mieszkaniowej
 - 232 — Dochody gospodarki rolnej i pokrewnej
 - 233 — Dochody innych obiektów pozazakładowych
- KLASA 3 — KONTA MATERIAŁÓW I TOWARÓW**
- 30 — Materiały**
 - 300 — Materiały w drodze
 - 301 — Materiały podstawowe
 - 302 — Materiały pomocnicze i paliwo
 - 303 — Opakowania
 - 3030 — Opakowania zwrotne na składzie
 - 3031 — Opakowania zwrotne w użytkowaniu
 - 3035 — Opakowania bezzwrotne
 - 304 — Części zapasowe maszyn i urządzeń
 - 305 — Przedmioty nietrwale
 - 3050 — Przedmioty nietrwale na składzie
 - 3051 — Przedmioty nietrwale w użytkowaniu
 - 306 — Wzory i eksponaty
 - 307 — Materiały w przerobie obcym
 - 308 — Inwentarz żywy
 - 309 — Nakłady zaopatrzenia materiałowego
- 31 — Rozliczenie zakupu towarów**
 - 310 — Faktury otrzymane w obrocie magazynowym
 - 311 — Faktury otrzymane w obrocie tranzytowym
 - 312 — Towary otrzymane w obrocie magazynowym
 - 313 — Towary w obrocie tranzytowym
 - 319 — Towary w drodze
- 32 — Towary ewidencjonowane w cenie zakupu**
- 33 — Towary ewidencjonowane w cenie hurtowej**
- 34 — Towary ewidencjonowane w cenie detalicznej**
- 35 — Marża handlowa towarów ewidencjonowanych w cenie hurtowej**
- 36 — Marża handlowa towarów ewidencjonowanych w cenie detalicznej**
- 38 — Towary w przerobie**
 - 380 — W przerobie własnym
 - 385 — W przerobie obcym

- KLASA 4 — KONTA NAKŁADÓW DO ROZLICZENIA**
- 40 — Zużycie materiałów**
 - 400 — Nakłady zaopatrzenia materiałowego
 - 401 — Materiały podstawowe
 - 402 — Materiały pomocnicze i paliwo
 - 403 — Opakowania
 - 404 — Części zapasowe maszyn i urządzeń
 - 405 — Przedmioty nietrwale
- 41 — Robocizna i świadczenia dla robotników**
 - 410 — Robocizna podstawowa
 - 411 — Ruchoma część robocizny
 - 412 — Dodatki
 - 413 — Wynagrodzenia dodatkowe za pracę w godzinach nadliczbowych, w dni niedzielne i świąteczne
 - 415 — Wynagrodzenia za urlopy i czas efektywnie nieprzepracowany
 - 416 — Świadczenia socjalne
 - 417 — Ubezpieczenia społeczne
 - 418 — Prace zlecone
 - 419 — Nagrody
 - 4190 — Nagrody z tytułu współzawodnictwa
 - 4191 — Inne nagrody
- 42 — Pensje i świadczenia dla pracowników umysłowych**
 - 420 — Pensja podstawowa
 - 421 — Ruchoma część pensji
 - 422 — Dodatki
 - 423 — Wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, w dni niedzielne i świąteczne
 - 425 — Wynagrodzenia za urlopy i czas efektywnie nieprzepracowany
 - 426 — Świadczenia socjalne
 - 427 — Ubezpieczenia społeczne
 - 428 — Prace zlecone
 - 429 — Nagrody
 - 4290 — Nagrody z tytułu współzawodnictwa
 - 4291 — Inne nagrody
- 43 — Energia nabyta**
 - 430 — Prąd
 - 431 — Gaz
 - 432 — Woda
 - 433 — Para
- 44 — Usługi obce**
 - 440 — Konserwacje
 - 441 — Remonty
 - 443 — Transport i spedycja
 - 449 — Inne niewymienione
- 45 — Podatki, daniny, opłaty publiczne i ubezpieczenia rzeczowe**
 - 451 — Podatki i daniny
 - 453 — Opłaty sądowe, arbitrażowe, administracyjne, skarbowe
 - 454 — Ubezpieczenia rzeczowe
- 46 — Różne nakłady**
 - 460 — Czynsze i dzierżawy
 - 461 — Delegacje służbowe i reprezentacja

- 462 — Opłaty telekomunikacyjne
- 463 — Propaganda, reklamy, wystawy
- 464 — Książki i czasopisma
- 465 — Nakłady finansowe i opłaty bankowe
- 466 — Usprawnienia i wynalazczość
- 468 — Prowizje handlowe
- 469 — Inne niewymienione
- 47 — Odpisy na amortyzację, ubytki towarowe**
 - 470 — Odpisy na amortyzację
 - 473 — Ubytki towarowe w transporcie w granicach norm
 - 474 — Ubytki towarowe przy składowaniu normalnym w granicach norm
 - 478 — Ubytki towarowe przy składowaniu specjalnym w granicach norm
 - 479 — Odpisy z tytułu remontów kapitałnych w obcych obiektach
- 48 — Kalkulowane nakłady wtórnie rozliczone**
 - 481 — Kalkulowane nakłady większych remontów bieżących
 - 483 — Inne kalkulowane nakłady
- 49 — Nakłady przeniesione do rozliczenia**
- KLASA 7 — KONTA KOSZTÓW W UKŁADZIE KALKULACYJNYM**
- 70 — Koszty produkcji, robót odpłatnych, transportu i ekspedycji, robót kapitałnych i nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie**
 - 700 — Koszty produkcji podstawowej
 - 701 — Koszty produkcji pomocniczej
 - 702 — Koszty robót odpłatnych
 - 704 — Koszty transportu i ekspedycji
 - 705 — Koszty robót kapitałnych
 - 706 — Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie
 - 7061 — Nakłady na większe remonty bieżące do wtórnego rozliczenia w czasie
 - 7063 — Inne nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie
 - 709 — Przeniesienie kosztów i nakładów
 - 7090 — Przeniesienie kosztów produkcji podstawowej i pomocniczej
 - 7091 — Przeniesienie pozostałych nakładów i kosztów
- 75 — Zagraniczne koszty zakupu i sprzedaży**
 - 750 — Zagraniczne koszty w obrocie importowym
 - 753 — Zagraniczne koszty w obrocie eksportowym
 - 756 — Zagraniczne koszty w obrocie reeksportowym
 - 759 — Przeniesienie kosztów
- 76 — Koszty działalności handlowej**
 - 760 — Koszty przerobu
 - 761 — Koszty usług
 - 763 — Koszty zakupu
 - 764 — Koszty składowania specjalnego
 - 765 — Koszty sprzedaży
 - 766 — Koszty uruchomienia sieci handlowej
 - 767 — Ubytki towarowe w granicach norm
 - 768 — Koszty ogólne
 - 769 — Przeniesienie kosztów

- 77 — Rozliczenia działalności pozazakładowej**
 - 770 — Obiekty dzierżawione
 - 771 — Gospodarka mieszkaniowa
 - 772 — Gospodarstwa przy zakładach
 - 773 — Inne obiekty pozazakładowe
 - 779 — Przeniesienie rozliczeń

KLASA 8 — KONTA WYROBÓW I ROBÓT W TOKU

- 80 — Wyroby produkcji podstawowej**
 - 800 — Wyroby gotowe
 - 801 — Półfabrykaty typowe
 - 802 — Wyroby półgotowe
 - 803 — Produkcja w toku
 - 809 — Odchylenia od kosztów planowanych
- 81 — Wyroby produkcji pomocniczej**
 - 810 — Wyroby gotowe
 - 811 — Półfabrykaty typowe
 - 812 — Wyroby półgotowe
 - 813 — Produkcja w toku
 - 819 — Odchylenia od kosztów planowanych
- 82 — Roboty odpłatne**
 - 820 — Zakończone
 - 821 — Niezakończone
- 83 — Odpadki i braki**

KLASA 9 — KONTA REALIZACJI I SPRZEDAŻY

- 90 — Realizacja produkcji, robót odpłatnych i robót kapitałnych**
 - 900 — Produkcja podstawowa
 - 9000 — Realizacja
 - 9005 — Różnice wyrównawcze cen
 - 9006 — Różnice wyrównawcze kosztów transportu
 - 9007 — Podatek obrotowy lub z operacji nietowarowych
 - 9009 — Koszt własny
 - 901 — Produkcja pomocnicza
 - 9010 — Realizacja
 - 9015 — Różnice wyrównawcze cen
 - 9016 — Różnice wyrównawcze kosztów transportu
 - 9017 — Podatek obrotowy lub z operacji nietowarowych
 - 9019 — Koszt własny
 - 902 — Roboty odpłatne
 - 9020 — Realizacja
 - 9027 — Podatek z operacji nietowarowych
 - 9029 — Koszt własny
 - 903 — Odpadki i braki
 - 9030 — Realizacja
 - 9037 — Podatek obrotowy
 - 9039 — Koszt własny
 - 905 — Roboty kapitałne
 - 9050 — Realizacja
 - 9059 — Koszt własny
- 91 — Realizacja usług**
 - 910 — Wpływy z działalności usługowej
 - 917 — Podatek z operacji nietowarowych
 - 919 — Koszty usług

- 92 — Sprzedaż towarów ewidencjonowanych w cenie zakupu**
 920 — Sprzedaż
 921 — Wartość sprzedanych towarów w cenie zakupu
- 93 — Sprzedaż towarów ewidencjonowanych w cenie hurtowej**
 930 — Sprzedaż
 931 — Wartość sprzedanych towarów w cenie zakupu
- 94 — Sprzedaż towarów ewidencjonowanych w cenie detalicznej**
 940 — Sprzedaż
 941 — Wartość sprzedanych towarów w cenie zakupu
- 95 — Rabaty i bonifikaty**
 950 — Rabaty udzielone
 955 — Bonifikaty udzielone
- 96 — Koszty obrotu handlowego**
 963 — Koszty zakupu sprzedanych towarów
 964 — Koszty składowania specjalnego sprzedanych towarów
 965 — Koszty sprzedaży towarów
 967 — Ubytki towarowe w granicach norm
 968 — Koszty ogólne
- 97 — Różnice budżetowe, zryczałtowane koszty zagraniczne i specjalne opłaty wyrównawcze**
 970 — Dodatnia różnica budżetowa
 971 — Ujemna różnica budżetowa
 972 — Zryczałtowane koszty zagraniczne
 973 — Specjalne opłaty wyrównawcze
- 98 — Prowizje i inne wpływy**
 980 — Prowizje zewnętrzne otrzymane
 9800 — Prowizje komisowe
 9801 — Prowizje inne
 981 — Prowizje wewnętrzne
 9810 — Prowizje wewnętrzne otrzymane
 9811 — Prowizje wewnętrzne udzielone
 982 — Dopłaty do cen detalicznych
 989 — Inne wpływy
- 99 — Przeksięgowania kosztów i nakładów**
 990 — Koszty przerobu
 993 — Koszty zakupu
 994 — Koszty składowania specjalnego
 995 — Koszty zagraniczne
 996 — Koszty uruchomienia sieci handlowej
 997 — Koszty działalności pozazakładowej
 998 — Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie
 999 — Inne koszty i straty

Uwaga: Branżowe Plany Kont dla central handlowych powinny przewidzieć odpowiednie do potrzeb rozbić kont wymienionych w Zarządzeniu Ministra Finansów, umożliwiające ustalenie wyników dla poszczególnych szczebli. Zgodnie z w. wym. Zarządzeniem rozbić kont podlegają następujące grupy, podgrupy i konta: 196, 20, 21, 32, 33, 34, 35, 36, 76, 92, 93, 94, 95, 96, 97 i 98 przy zachowaniu następującej kolejności: 0 — skup, 1 — import, 2 — eksport, 3 — reeksport, 4 — żywnienie zbiorowe, 5 — składnice, 6 — hurt, 7 — detal.

B. Wyjaśnienia do zmian

KLASA 0

W grupie 00 — podgrupa 000 — „Środki trwałe i zakładowe“ funkcjonuje tak, jak dotychczasowa podgrupa 000 — „Środki trwałe zasadnicze“.

Grupa 00 nie obejmuje placów, gruntów i terenów nabywanych przez przedsiębiorstwa państwowe na podstawie obowiązujących przepisów prawnych. Nakłady inwestycyjne z tytułu wyżej wymienionych grup rodzajowych środków trwałych przebiegać będą tylko przez odpowiednie konta grupy 02 i 03; nie ma więc w momencie oddania do użytku placów, gruntów i terenów przeksięgowania na konta grupy 00 i 08 (księgowania dokonuje się tylko na kontach podgrup 030 i 031).

W grupie 01 księgowania związane z przebiegiem likwidacji środków trwałych przebiegają w zasadzie bez zmian. Różnica polega tylko na tym, że osiągnięty zysk przy likwidacji środków trwałych nie przechodzi do podgrupy 186 „Fundusze specjalnego przeznaczenia“ (dawna podgrupa 185), ani też nie następuje przelew jego równowartości na specjalne konto bankowe.

Grupa 02 obejmuje, w odróżnieniu od dotychczasowej grupy 02 „Finansowanie robót kapitalnych“, tylko księgowania dotyczące finansowania inwestycji.

Grupa ta dzieli się na dwie podgrupy:

020 — „Finansowanie inwestycji limitowych“.

021 — „Finansowanie inwestycji pozalimitowych“.

Podgrupy te wskazują na finansowanie określonych rodzajów inwestycji: limitowych i pozalimitowych. W związku z powyższym, w przypadku finansowania inwestycji limitowych ze środków własnych, podgrupa 020 koresponduje również z kontem 1881 — „Fundusz na inwestycje ze środków własnych“.

Podgrupa 021 — „Finansowanie inwestycji pozalimitowych“ koresponduje wyłącznie z kontem 1881 — „Fundusz na inwestycje ze środków własnych“.

Grupa 03 służy do księgowego ujęcia całokształtu bieżącej działalności przedsiębiorstwa w zakresie inwestycji z pominięciem remontów kapitalnych.

Grupa 03 dzieli się na:

030 — „Inwestycje rozpoczęte“.

031 — „Inwestycje zakończone“.

Funkcjonowanie podgrupy 030 pozostaje bez zmian. Podgrupa 031 przejmuje funkcje dawnej podgrupy 040 — „Inwestycje zakończone“.

Grupa 04 służy do ujęcia nakładów dotyczących remontów kapitalnych, ponoszonych w ciągu roku. W końcu roku, po zatwierdzeniu bilansu następuje przeksięgowanie sumy nakładów na remonty kapitalne zakończone, zebranych w grupie 04 w ciężar kont podgrupy 188 — „Fundusze na roboty kapitalne“ (1882 i 1883), do wysokości funduszy zgromadzonych na tych kontach. Jednocześnie dokonywany jest zapis Dt 07 — Ct 08 (do wysokości dotychczasowego umorzenia).

Grupa 05 służy do ewidencjonowania efektywnych przelewów z tytułu środków oddanych. Grupa ta dzieli się na podgrupy:

050 — „Przelewy do budżetu nadwyżek środków obrotowych“,

051 — „Przelewy do budżetu z zysku“
obciążane sumami przelewów dokonanych na dobro rachunku operacyjnego.

Podgrupa 050 zostaje zamknięta po zatwierdzeniu bilansu za dany rok przeniesieniem salda Dt na konto 082 w księgach tegoż roku.

Podgrupa 051 — „Przelewy do budżetu z zysku“ dzieli się na konta:

0510 — „Przelewy do budżetu z zysku za rok ubiegły“.

0511 — „Przelewy do budżetu z zysku za rok bieżący“.

Konto 0511 rejestruje w ciągu roku efektywne przelewy z zysku do budżetu w myśl obowiązujących przepisów. Przelewy te przechodzą z Bilansu Otwarcia w następnym okresie sprawozdawczym na konto 0510 — „Przelewy do budżetu z zysku za rok ubiegły“. Po zatwierdzeniu bilansu r. ub. i podziału zysku następuje ew. przelew reszty zysku do budżetu poczem konto 0510 zostaje zamknięte przeniesieniem salda na pgr. 082.

Grupa 06 dzieli się na dwie podgrupy:

060 — „Finansowanie z budżetu środków obrotowych“,

061 — „Dotacje z budżetu na pokrycie planowej straty“.

Podgrupa 060 — „Finansowanie z budżetu środków obrotowych“ obejmuje księgowania z tytułu kwot otrzymanych z budżetu na uzupełnienie lub powiększenie własnych środków obrotowych (funkcjonowanie analogiczne do dawnej podgrupy 060 — „Uzupełnienie własnych środków obrotowych“). Saldo Ct konta 060 zostaje przeniesione po zatwierdzeniu bilansu za dany rok na konto 081 w księgach tegoż roku.

Podgrupa 061 — „Dotacje z budżetu na pokrycie planowej straty“ wystąpi w przedsiębiorstwach planowo-deficytowych. Otrzymane z budżetu Państwa dotacje księguje się na kredyt tego konta. Saldo Ct tej podgrupy, występujące w końcu roku i oznaczające sumy otrzymane stopniowo na pokrycie deficytu danego roku, przenosi się na rok następny. Po zatwierdzeniu bilansu roku poprzedniego i po uzyskaniu reszty należnej dotacji wzgl. decyzji o innym trybie pokrycia strat, następuje przeniesienie odpowiedniej sumy z podgr. 061 na podgr. 081.

W grupie 07 podgrupa 070 — „Umorzenie wartości środków trwałych zakładowych“ funkcjonuje tak, jak dotychczasowa podgrupa 070 — „Umorzenie wartości środków trwałych zasadniczych“.

Grupa 08 dzieli się na następujące podgrupy:

080 — „Fundusz statutowy“,

081 — „Zwiększenia funduszu“,

082 — „Zmniejszenia funduszu“,

089 — „Wynik działalności przedsiębiorstwa“.

Podgrupy 080, 081 i 082 funkcjonują analogicznie do dotychczasowych podgrup 080 — „Fundusz własny“, 081 — „Zwiększenia funduszu własnego“, i 082 — „Zmniejszenia funduszu własnego“ z tym, że salda

podgr. 081 i 082 po zatwierdzeniu bilansu danego roku zostaje przeniesione w księgach tegoż roku na podgr. 080.

Podgrupa 089 — „Wynik działalności przedsiębiorstwa“ dzieli się na dwa konta:

0890 — „Wynik działalności za rok ubiegły“,

0891 — „Wynik działalności za rok bieżący“.

Kontem 0891 — „Wynik działalności za rok bieżący“ zamyka się podgrupę 093 — „Rachunek rezultatów realizacji“ oraz pozostałe konta wynikowe klasy 2 i 9. Saldo tego konta, wykazujące zysk ewentualnie stratę przedsiębiorstwa danego okresu sprawozdawczego, przechodzi z Bilansu Otwarcia w następnym okresie sprawozdawczym na konto 0890 — „Wynik działalności za rok ubiegły“. Po zatwierdzeniu bilansu za r. ub. i wydaniu decyzji co do podziału zysku wzgl. pokrycia straty, saldo konta 0890 podlega przeniesieniu na podgr. 081 wzgl. 082 w księgach następnego roku.

Grupa 09 dzieli się na następujące podgrupy:

093 — „Rachunek rezultatów realizacji“,

098 — „Bilans Otwarcia“,

099 — „Konta pozabilansowe“.

Funkcjonowanie tych podgrup pozostaje bez zmiany.

Dawne konto 097 — „Bilans zamknięcia“ zostało skreślone z uwagi na zniesienie obowiązku księgowego zamykania kont bilansowych. (Bliższe dane określi instrukcja bilansowa na rok 1950).

KLASA 1

Grupa 11 dzieli się na następujące podgrupy:

110 — „Rachunek bankowy bieżący“,

111 — „Rachunki bankowe pomocnicze“,

112 — „Rachunki bankowe specjalne“,

114 — „Rachunek akredytyw“,

116 — „Sumy pieniężne w drodze“.

Podgrupa 110 — „Rachunek bankowy bieżący“ obejmuje konto — „Rachunek operacyjny“. Konto to funkcjonuje bez zmiany.

Podgrupa 111 — „Rachunki bankowe pomocnicze“ dzieli się na dwa konta:

1110 — „Rachunek czekowo-przelewowy w PKO“,

1111 — „Rachunek specjalny w PKO“.

Konto 1110 — „Rachunek czekowo-przelewowy w PKO“ pełni funkcje dotychczasowej podgrupy 111.

Konto 1111 — „Rachunek specjalny w PKO“ służy do ewidencjonowania sum z tytułu kaucji otrzymanych.

W podgrupie 112 konto 1121 — „Rachunek środków własnych na inwestycje“ funkcjonuje tak, jak dotychczasowe konto 1121 — „Rachunek inwestycji ze środków nielimitowanych“.

Podgrupa 114 — „Rachunek akredytyw“ funkcjonuje analogicznie do dawnej podgrupy 114 — „Akredytywy“.

Grupa 12 (Kredyty bankowe) dzieli się na następujące podgrupy:

120 — „Kredyt na środki normowane“,

121 — „Kredyt normatywny“,

122 — „Kredyt inkasowy“,

123 — „Kredyt importowy“,

124 — „Kredyt eksportowy“,

125 — „Kredyt przejściowy“,

126 — „Kredyt na roboty kapitalne“,

127 — „Kredyt przeterminowany“.

Podgrupa 120 — „Kredyt na środki normowane“ służy do wykazywania zobowiązań z tytułu kredytów bankowych wykorzystanych na sezonowe, specjalne i przejściowe zapasy w zakresie środków podlegających normowaniu

Podgrupa 120 dzieli się na następujące konta:

- 1200 — „Kredyt na materiały podstawowe“,
- 1201 — „Kredyt na inne materiały“,
- 1202 — „Kredyt na wyroby gotowe“,
- 1203 — „Kredyt na wyroby półgotowe i produkcję w toku“,
- 1204 — „Kredyt na towary“,
- 1205 — „Kredyt na nakłady przyszłych okresów“.

Podgrupa 122 — „Kredyt inkasowy“ służy do wykazywania zobowiązań z tytułu kredytów inkasowych wykorzystanych przez przedsiębiorstwo.

Podgrupa 122 dzieli się na dwa konta:

- 1220 — „Kredyt inkasowy na należności fakturowe“,
- 1221 — „Kredyt inkasowy na należności z tytułu sprzedaży ratalnej“.

Podgrupy 123 — „Kredyt importowy“ i 124 — „Kredyt eksportowy“ funkcjonują tak, jak dotychczasowe konta 1158 — „Kredyt importowy“ i 1159 — „Kredyt eksportowy“.

Podgrupa 125 — „Kredyt przejściowy“ wykazuje zobowiązania z tytułu kredytów udzielonych na czasowe potrzeby przedsiębiorstwa.

Podgrupa ta dzieli się na następujące konta:

- 1250 — „Kredyt przejściowy na zaliczki na kontraktację“,
- 1251 — „Kredyt przejściowy na wstępne finansowanie inwestycji wykonywanych sposobem gospodarczym“,
- 1251 — „Kredyt przejściowy na wstępne finansowanie remontów kapitalnych wykonywanych sposobem gospodarczym“,
- 1253 — „Kredyt przejściowy do rozliczenia“,
- 1254 — „Kredyt przejściowy na nadzwyczajne potrzeby“.

Konta 1251 i 1252 ewidencjonują kredyty udzielone na przejściowe sfinansowanie nakładów na inwestycje i kapitalne remonty wykonywane sposobem gospodarczym — do czasu ich refundacji.

Na koncie 1253 — „Kredyt przejściowy do rozliczenia“ księguje się kredyty udzielane przez bank, przed ostatecznym ustaleniem ich kwalifikacji przedmiotowej.

Konto 1254 — „Kredyt przejściowy na nadzwyczajne potrzeby“ ewidencjonuje kredyty nie zaliczone do rzędu kredytów objętych przez konta podgr. 120.

Podgrupa 126 — „Kredyt na roboty kapitalne“ dzieli się na dwa konta:

- 1260 — „Kredyt na inwestycje“,
- 1261 — „Kredyt na remonty kapitalne“.

i obejmuje w zasadzie kredyty antycypacyjne na roboty kapitalne do czasu zgromadzenia odpowiednich sum z tytułu akumulacji środków na inwestycje lub kapitalne remonty.

Podgrupa 127 — „Kredyt przeterminowany“ działa tak, jak dotychczasowa podgrupa 119 — „Kredyty przeterminowane“.

Wszystkie konta kredytów winny być prowadzone ściśle wg awizów banku.

Grupa 13 dzieli się na następujące podgrupy:

- 130 — „Odbiorcy za faktury oddane do inkasa“,
- 131 — „Odbiorcy za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego“,
- 137 — „Odbiorcy ratalni“,
- 139 — „Odbiorcy za faktury nie oddane do inkasa“.

Podgrupa 130 — „Odbiorcy za faktury oddane do inkasa“ służy do ujęcia należności od odbiorców, z którymi rozliczenie następuje w trybie bankowego inkasa faktur.

W podgrupie 131 — „Odbiorcy za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego“ ewidencjonowane są rozliczenia z odbiorcami, które odbywają się poza systemem inkasa bankowego.

Podgrupa 137 — „Odbiorcy ratalni“ przejęła funkcję dawnej podgrupy 138 — „Odbiorcy ratalni“.

Podgrupa 139 — „Odbiorcy za faktury nie oddane do inkasa“ działa w zasadzie tak, jak dotychczasowa podgrupa 139 — „Faktury do inkasa“ z tym jednakże, że obejmuje ona również księgowania z tytułu faktur i dokumentów nie regulowanych w trybie inkasa bankowego.

Księgowanie faktur powinno być tak przeprowadzane, aby całość realizacji i sprzedaży przypadającej na dany miesiąc była w tym miesiącu wykazana.

Grupa 14 dzieli się na następujące podgrupy:

- 140 — „Dostawcy za faktury oddane do inkasa“,
- 141 — „Dostawcy za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego“,
- 145 — „Dostawcy za zaliczki na import inwestycyjny“,
- 146 — „Dostawcy za zaliczki w akcji skupu“,
- 147 — „Dostawcy z tytułu robót kapitalnych“,
- 148 — „Zleceniobiorcy za zaliczki na inwestycje“,
- 149 — „Dostawy niefakturowane“.

W podgrupie 140 księguje się zobowiązania wobec dostawców (z wyjątkiem zobowiązań z tytułu robót kapitalnych), z którymi rozliczenie następuje w trybie bankowego inkasa faktur.

Podgrupa 141 służy do ujęcia zobowiązań wobec dostawców, regulowanych poza systemem inkasa bankowego.

W podgrupie 145 ewidencjonuje się zaliczki, udzielane dostawcom zagranicznym na poczet dostaw dóbr inwestycyjnych. Na dobro tej podgrupy i w ciężar właściwego konta dostawcy zagranicznego księguje się zaliczki potrącane przy rozliczeniach odpowiednich dostaw.

Podgrupa 146 przejęła funkcje dotychczasowej podgrupy 148 — „Zaliczkowanie skupu“.

Podgrupa 147 ujmuje rozliczenia z dostawcami i przedsiębiorstwami wykonawstwa inwestycyjnego z tytułu robót kapitalnych.

Podgrupa 148 służy do ujęcia zaliczek na inwestycje wypłacanych zleceniobiorcom ze środków inwestycyj-

nych bezzwrotnych i własnych. W pierwszym przypadku księgowania przebiegają w korespondencji z grupą 02, w drugim z kontem 1121 — z jednoczesnym przeksięgowaniem Dt 1881 — Ct 02. Przedsiębiorstwa handlu zagranicznego mogą w branżowych planach kont wyodrębnić w podgr. 132 i 142 rozliczenia z odbiorcami i dostawcami zagranicznymi.

Grupa 15 dzieli się na następujące podgrupy:

- 150 — „Rozliczenia z tytułu podatków, danin i opłat“,
- 152 — „Instytucję ubezpieczeń społecznych“,
- 153 — „Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych“,
- 154 — „Inne“,
- 159 — „Rozliczenia z tytułu różnic budżetowych“.

Podgrupa 150 przejęła funkcje dawnych podgrup 150 — „Władze skarbowe“ i 151 — „Władze samorządowe“.

Obejmuje ona zapisy z tytułu wszelkich podatków danin i opłat, ponoszonych przez przedsiębiorstwo zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Podgrupa 154 służy do ujęcia pozostałych rozliczeń z tytułów publiczno-prawnych.

Podgrupa 159 działa w zasadzie tak, jak dotychczasowa podgrupa 159 — „Rachunek Różnic Cen“. Zmiana polega tylko na tym, że rozliczenia z tytułu różnic cen zgodnie z systemem finansowym, dokonywane są bezpośrednio z budżetem Państwa.

Podgrupa 159 dzieli się na następujące konta:

- 1590 — „Rozliczenia roku ubiegłego“,
- 1591 — „Przelewy“,
- 1592 — „Rozliczenia roku bieżącego“,
- 1593 — „Przelewy“.

Konto 1593 rejestruje w ciągu roku efektywne przelewy z tytułu różnic cen r. b. do budżetu.

Po zatwierdzeniu bilansu konto 1593 zamyka się kontem 1592. Saldo konta 1592 przechodzi z Bilansu Otwarcia w następnym okresie sprawozdawczym na konto 1590.

Grupa 16 dzieli się na następujące podgrupy:

- 165 — „Rozliczenia z tytułu różnic wyrównawczych cen“,
- 166 — „Rozliczenia z tytułu różnic wyrównawczych kosztów transportu“,
- 167 — „Rozliczenia z tytułu narzutów na utrzymanie jednostek nadrzędnych“,
- 169 — „Rozliczenia inne“.

Podgrupy 165 i 166 wystąpią tylko w tych przedsiębiorstwach handlowych, w których wyroby pochodzące z działalności produkcyjnej jednostek wytwórczych objęte są systemem wyrównawczym cen bądź kosztów transportu. Podgrupy 165 i 166 korespondują odpowiednio z kontami 9005 i 9015 — „Różnice wyrównawcze cen“ oraz 9006 i 9016 — „Różnice wyrównawcze kosztów transportu“ i wykazują należności lub zobowiązania jednostki operacyjnej wobec Dyrekcji Naczelnej.

Podgrupa 167 obejmuje rozliczenia jednostek operacyjnych z tytułu narzutu na koszty własne na utrzymanie jednostek nadrzędnych ekspozytur wzgl. biur terenowych.

Podgrupa 169 obejmuje pozostałe rozliczenia wewnętrzno-branżowe.

W grupie 17 podgrupy od 170 do 174 pozostają bez zmiany. Dalszy układ podgrup grupy 17 przedstawia się następująco:

- 175 — „Kaucje“,
- 176 — „Należności sporne“,
- 177 — „Rozliczenia z tytułu amortyzacji“,
- 178 — „Rozliczenia z tytułu ubytków ponad normę i mank“.

Podgrupa 175 dzieli się na dwa konta:

- 1750 — „Kaucje otrzymane“,
- 1751 — „Kaucje udzielone“.

Konto 1750 uznaje się z tytułu kaucji otrzymanych z przeciwstawnym księgowaniem na koncie 1111 — „Rachunek specjalny w PKO“; konto 1751 obciąża się za kaucje udzielane przez przedsiębiorstwo.

Podgrupa 176 przejęła funkcje dawnej podgrupy 176 — „Należności i zobowiązania sporne“, z wyłączeniem księgowania, dotyczących zobowiązań spornych.

Podgrupę 177 — „Rozliczenia z tytułu amortyzacji“ wprowadzono na miejsce dotychczasowych kont 1870, 1871, 1872 i 1873 należących do podgrupy 187 — „Fundusz amortyzacyjny“. Podgrupa ta obejmuje więc całość księgowania związanych z rozliczeniami z tytułu amortyzacji, które przebiegają wg zasad dotychczasowych. W bilansie podgrupa 177 występuje saldem w aktywach lub pasywach.

Podgrupa 178 dzieli się na następujące konta:

- 1780 — „Należności z tytułu ubytków ponad normę i mank zawinionych“,
- 1781 — „Ubytki ponad normę i manka niezawinionie“,
- 1782 — „Marża na ubytkach ponad normę i mankach zawinionych“.

Konto 1780 jest kontem o charakterze osobowym. Rejestruje ono wszystkie ubytki ponad normę i manka w transporcie i w magazynowaniu, w cenie sprzedażnej. Znajdują się tutaj również wszelkie ubytki i manka, co do których normy nie są jeszcze ustalone.

Różnicę pomiędzy ceną zakupu a ceną sprzedażną przenosi się na dobro konta 1782 — „Marża na ubytkach ponad normę i mankach zawinionych“. Saldo tego konta winno odpowiadać kwotom pozostającym na koncie 1780, a to na skutek przeniesienia na gr. 21 lub konto 1782 marży odpowiadającej spleconym przez winnych kwotom, wzgl. mankom lub ubytkom niezawinionym. Stwierdzone ubytki w granicach norm w transporcie i magazynowaniu księgowane są bezpośrednio w ciężar klasy 4.

Konto 1781 jest kontem rzeczowym. Służy ono do księgowania ubytków ponad normę i mank niezawinionych, przeniesionych z konta 1780. Jednocześnie z tym zapisem następuje przeksięgowanie z konta 1782 odpowiedniej części marży na dobro konta 1781. Na podstawie miarodajnej decyzji wyksięgowuje się je z konta 1781 na gr. 20.

W grupie 18 podgrupa 186 — „Fundusze specjalnego przeznaczenia“ funkcjonuje tak, jak dotychczasowa podgrupa 185.

Podgrupa 188 — „Fundusze na roboty kapitalne“ dzieli się następująco:

1881 — „Fundusz na inwestycje ze środków własnych“.

1882 — „Fundusz amortyzacyjny na kapitalne remonty“.

1883 — „Inne fundusze na kapitalne remonty“.

Konta te funkcjonują w zasadzie tak, jak dotychczasowe konta: 1881 — „Fundusze na inwestycje ze środków nielimitowanych“, 1882 — „Fundusz na kapitalne remonty ze środków limitowanych“ i 1883 — „Fundusz na kapitalne remonty ze środków nielimitowanych“. Różnica polega na tym, że konto 1881 może korespondować również z podgrupą 020 — „Finansowanie inwestycji limitowanych“.

Konta 1882 i 1883 oprócz zasadniczej swej roli funduszów na kapitalne remonty spełniają również funkcje dotychczasowych podgrup 022 — „Finansowanie kapitalnych remontów ze środków limitowanych“ i 023 — „Finansowanie kapitalnych remontów ze środków nielimitowanych“. W końcu roku po zatwierdzeniu bilansu korespondują one z kredytem grupy 04 — „Remonty kapitalne“; mianowicie przejmują koszt zakończonych kapitalnych remontów.

W grupie 19 konto 1906 — „Różne nakłady“ oprócz swoich dotychczasowych funkcji księgowych służy również do rozliczenia nakładów i dochodów finansowych.

Konto 1906 uznaje się planową stawkę miesięczną, równą 1/12 kalkulowanej rocznej kwoty nakładów finansowych (pomniejszonej o osiągnięte dochody finansowe), w ciężar podgrupy 465 — „Nakłady finansowe i opłaty bankowe“. Kalkulowane odpisy podlegają skorygowaniu o odchylenia od planu, ustalane po zaksięgowaniu na tym koncie dochodów i nakładów finansowych rzeczywiście poniesionych.

Konto 1907 służy do księgowania nakładów ponoszonych z tytułu remontów kapitalnych dokonanych w obcych obiektach. Nakłady te podlegają umorzeniu w myśl obowiązujących przepisów, w ciężar podgrupy 479 — „Odpisy z tytułu remontów kapitalnych w obcych obiektach“.

Podgrupa 191 — „Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie“ dzieli się na konta:

1911 — „Nakłady na większe remonty bieżące“,

1913 — „Inne nakłady do rozliczenia“.

Konto 1911 służy do rozliczenia w czasie nakładów związanych z większymi remontami bieżącymi.

W ciężar tego konta księguje się efektywnie poniesione nakłady na remonty bieżące ustalone w drodze rozliczenia kosztów w klasie 7 z przeciwstawnym księgowaniem w podgrupie 998 — „Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie“.

Na dobro tego konta księguje się kalkulowaną sumę miesięczną większych remontów bieżących w korespondencji z podgrupą 481 „Kalkulowane nakłady większych remontów bieżących“.

Konto 1913 obejmuje pozostałe nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie. Na debet tego konta księgowane są nakłady ustalone w drodze rozliczenia kosztów w klasie 7 w korespondencji z podgrupą 998. Konto to uznaje się kalkulowaną sumą miesięczną innych nakładów z przeciwstawnym księgowaniem w podgrupie 483 — „Inne kalkulowane nakłady“.

Konto 1913 służy ponadto do ujęcia nakładów na utrzymanie jednostek nadrzędnych.

Efektywnie zarachowane sumy na wydatki jednostki nadrzędnej księguje się na debet konta 1913 i na kredyt podgrupy 167 „Rozliczenia z tytułu narzutów na utrzymanie jednostek nadrzędnych“.

Narzut na koszty własne jednostki operacyjnej w wysokości 1/12 planowanego wyniku rocznego jednostki nadrzędnej uwidacznia się po kredycie konta 1913 z przeciwstawnym księgowaniem w podgrupie 483 — „Inne kalkulowane nakłady“. Saldo konta 1913 — przechodzi na bilans.

Podgrupa 195 — „Rozliczenia ryczałtów na koszty zagraniczne“ dzieli się na następujące konta:

1950 — „Zagraniczne koszty w obrocie importowym“.

1951 — „Ryczałty na zagraniczne koszty w obrocie importowym“.

1952 — „Przeniesienie odchyłeń“.

1953 — „Zagraniczne koszty w obrocie eksportowym“.

1954 — „Ryczałty na zagraniczne koszty w obrocie eksportowym“.

1955 — „Przeniesienie odchyłeń“.

1956 — „Zagraniczne koszty w obrocie reeksportowym“.

1957 — „Ryczałty na zagraniczne koszty w obrocie reeksportowym“.

1958 — „Przeniesienie odchyłeń“.

Konta 1950, 1953, 1956 obciąża się okresowo w korespondencji z podgrupą 995 „Koszty zagraniczne“ sumą rzeczywistych kosztów zagranicznych zebranych w grupie 75 — „Zagraniczne koszty zakupu i sprzedaży“.

Konta 1951, 1954 i 1957 uznaje się w korespondencji z grupą 972 — „Zryczałtowane koszty zagraniczne“ sumą ryczałtów na koszty zagraniczne, obliczoną w stosunku procentowym od zaksięgowanej w danym okresie sprzedaży.

Konta 1952, 1955 i 1958 obciąża się w korespondencji z kontami 1950, 1953 i 1956 pełną sumą efektywnie poniesionych kosztów zagranicznych. Uznaje się je natomiast w korespondencji z kontami 1951, 1954 i 1957 sumą odpowiadających im ryczałtów.

Salda kont 1952, 1955 i 1958 rozliczane są okresowo z odpowiednim kontem podgrupy 159 „Rozliczenia z tytułu różnic budżetowych“.

W wypadku gdyby, na skutek decyzji władz, towary w Centralach importowych były ewidencjonowane w kl. 3 w cenie importowej — zasady funkcjonowania kont związanych z ryczałtami kosztów będą ustalone osobną instrukcją.

Podgrupa 197 — „Rozliczenia działalności pozazakładowej“ funkcjonuje tak, jak dotychczasowa podgrupa 194.

KLASA 2 — KONTA STRAT I ZYSKÓW NADZWY- CZAJNYCH ORAZ NAKŁADÓW I DOCHODÓW POZAZAKŁADOWYCH

W grupie 20 podgrupa 201 — „Straty lat ubiegłych“ funkcjonuje tak, jak dotychczasowa podgrupa 201.

Podgrupa 204 — „Straty nadzwyczajne na wyrobach własnych“ służy do ewidencjonowania strat, powstałych na składnikach majątkowych rejestrowanych w klasie 8.

W grupie 21 podgrupa 211 — „Zyski lat ubiegłych” działa analogicznie do dotychczasowej podgrupy 211.

Podgrupa 214 — „Zyski nadzwyczajne na wyrobach własnych” obejmuje księgowania z tytułu zysków nadzwyczajnych, powstałych na wyrobach, półfabrykatak i odpadkach, rejestrowanych w klasie 8.

KLASA 3

W grupie 30 podgrupa 306 — „Wzory i eksponaty” przeznaczona jest do ewidencjonowania wszystkich wzorów i eksponatów posiadanych przez przedsiębiorstwo.

Przekazanie wzorów i eksponatów na targi, wystawy itp. znajduje swoje odbicie księgowe w zapisach na kontach pozabilansowych.

Podgrupę 306 uznaje się w ciężar podgrupy 462 — „Propaganda, reklama, wystawy” w przypadku zniszczenia lub zużycia wzorów i eksponatów, a w ciężar podgrupy 305 — „Przedmioty nietrawne” w przypadku zmiany przeznaczenia wzorów i eksponatów. Sprzedaż wzorów i eksponatów przebiega w trybie normalnym przez klasę 9.

Podgrupa 307 — „Materiały w przerobie obcym” służy do ewidencjonowania materiałów oddanych do przerobu poza przedsiębiorstwo. Podgrupa 307 koresponduje po debecie bądź bezpośrednio z kontem osobowym dostawcy, bądź z odpowiednią podgrupą grupy 30.

Podgrupa 307 obejmuje ponadto księgowane z tytułu kosztów przerobu. Do kosztów przerobu nie zalicza się kosztów transportu obcymi środkami do miejsca przerobu i z powrotem, które ujmowane są w podgrupie 309 — „Nakłady zaopatrzenia materiałowego”.

Po dokonaniu przerobu wyksięgowuje się przerobione materiały z kredytu podgrupy 307 na właściwe dłużnicze konta grupy 30, w nowej wartości, wynikającej z w kalkulowania do ceny pierwotnej kosztów przerobu. Ewentualne różnice pomiędzy wyceną wewnętrzną lub wyceną po koszcie planowym a rzeczywistym kosztem przerobionych materiałów, przenoszone są na podgrupę 309.

Grupa 31 dzieli się na następujące podgrupy:

310 — „Faktury otrzymane w obrocie magazynowym”.

311 — „Faktury otrzymane w obrocie tranzytowym”.

312 — „Towary otrzymane w obrocie magazynowym”.

313 — „Towary w obrocie tranzytowym”.

319 — „Towary w drodze”.

Podgrupa 310 funkcjonuje tak, jak dotychczasowa podgrupa 310 — „Faktury przychodzące” z tym jednak, że faktury przychodzące do przedsiębiorstwa na towary w obrocie tranzytowym rejestrowane są na nowo utworzonej podgrupie 311 „Faktury otrzymane w obrocie tranzytowym”.

Podgrupa 312 funkcjonuje analogicznie do dawnej podgrupy 312 — „Towary przychodzące” z wyłączeniem księgowania, dotyczących towarów w obrocie tranzytowym, które ewidencjonuje się w podgrupie 313 — „Towary w obrocie tranzytowym”.

Podgrupy 312 i 313 przejmują ponadto funkcje dawnych podgrup 314 — „Rozliczenia ceny nabycia” i 316 — „Rozliczenia ceny hurtowej i detalicznej”.

Towary ewidencjonowane są wg zasad dotychczasowych na kontach gr 32, 33 i 34. o zastosowaniu tych kont na poszczególnych szczeblach i sposobach ujęcia marż handlowych decydują przepisy systemu finansowego dla przedsiębiorstw handlowych na r. 1951. W odniesieniu do omawianych kont obowiązuje zasada podziału wg szczebli handlu.

KLASA 4

W grupie 41 podgrupa 412 — „Dodatki” funkcjonuje tak, jak dotychczasowa podgrupa 412 — „Dodatek wyrównawczy, morski i stołeczny”. Podgrupa ta przejęła ponadto funkcje dawnej podgrupy 413 — „Dodatki za uciążliwość pracy”.

Podgrupa 413 — „Wynagrodzenia dodatkowe za pracę w godzinach nadliczbowych, w dni niedzielne i świąteczne” funkcjonuje analogicznie do dawnej podgrupy 414.

Podgrupy 418 — „Prace zlecone” i 419 — „Nagrody” rejestrują zapisy z tytułu nagród i prac zleconych, opłacanych ze środków własnych przedsiębiorstwa.

Analogicznie do wyżej wymienionych podgrup grupy 41 działają podgrupy 422, 423, 424, 428 i 429 w grupie 42.

Z grupy 45 skreślono podgr. 450 „Podatek obrotowy”, którego przedsiębiorstwa handlowe opłacać nie będą. Podatek obrotowy związany z realizacją produkcji działów przetwórczych, księgowany jest w kl. 9.

W grupie 46 podgrupę 465 — „Nakłady finansowe i opłaty bankowe” obciąża się nakładami finansowymi w korespondencji z kontem 1906 (1/12 planowanej rocznej kwoty nakładów finansowych, pomniejszonej o dochody finansowe i korygowanej o odchylenia od planu) oraz kosztami manipulacyjnymi i prowizjami bankowymi w korespondencji z odpowiednimi kontami klasy 1.

W podgrupie 466 — „Usprawnienia i wynalazczość” księguje się nakłady z tytułu usprawnienia i wynalazczości opłacane ze środków obrotowych.

W podgrupie 479 — „Odpisy z tytułu remontów kapitalnych w obcych obiektach” księguje się, w myśl obowiązujących przepisów, w korespondencji z kontem 1907 nakłady z tytułu umorzenia kapitalnych remontów przeprowadzanych w obcych obiektach.

Grupa 48 przeznaczona jest do ewidencjonowania nakładów złożonych i wtórnie rozliczanych w czasie.

Grupa ta dzieli się na dwie podgrupy:

481 — „Kalkulowane nakłady większych remontów bieżących”.

483 — „Inne kalkulowane nakłady”.

Podgrupy te zbierają kalkulowane nakłady wtórnie rozliczone w korespondencji z odpowiednimi kontami w podgrupie 191.

Podgrupa 483 obejmuje ponadto w jednostkach operacyjnych księgowania z tytułu narzutów na utrzymanie jednostek nadrzędnych w korespondencji z kontem 1913.

KLASA 7

Grupa 70 została rozbudowana przez wprowadzenie podgrup 704 i 706

Podgrupa 704 — „Koszty transportu i ekspedycji” przejmuje w wyniku rozliczeń koszty transportu i eks-

pedycji, dotyczące realizacji produkcji podstawowej, pomocniczej i robót odpłatnych.

Rozliczenie kosztów ekspedycji i transportu na właściwe konta kosztu własnego realizacji (9009, 9019 i 9029) przebiega za pośrednictwem konta 7091 — „Przeniesienie pozostałych nakładów i kosztów“.

Rozliczenia tych kosztów dokonuje się w stosunku procentowym do wielkości obrotów na odpowiednich kontach realizacji.

Zadaniem podgrupy 706 — „Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie“ jest zebranie nakładów odnoszących się do kilku okresów, celem ich prawidłowego rozdzielenia na poszczególne okresy rachunkowe.

Podgrupa 706 dzieli się na dwa konta:

7061 — „Nakłady na większe remonty bieżące do wtórnego rozliczenia w czasie“.

7063 — „Inne nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie“.

Konto 7061 służy do księgowania, ustalonych w drodze rozliczenia nakładów na większe remonty bieżące, które zarówno ze względu na swą wysokość jak i ze względu na to, że skutki ich rozkładają się na kilka okresów sprawozdawczych, uzasadniają rozliczenie międzyokresowe.

Nakłady zebrane na tym koncie podlegają przeksięgowaniu na debet konta 1911 za pośrednictwem konta 7091 i podgrupy 998.

Konto 7063 przejmuje pozostałe nakłady wtórnice rozliczane w czasie. Korespondencja tego konta jest analogiczna do konta 7061 z tym, że w wyniku przeksięgowania w klasie 7 i 9 rozliczone nakłady trafiają na konto 1913.

Podgrupa 709 — „Przeniesienie kosztów i nakładów“ dzieli się na konta:

7090 — „Przeniesienie kosztów produkcji podstawowej i pomocniczej“,

7091 — „Przeniesienie pozostałych nakładów i kosztów“.

Konto 7090 uznaje się:

1. bieżąco za wyroby i półfabrykaty typowe produkcji podstawowej i pomocniczej wycenione wg planowego kosztu wytworzenia w ciężar odpowiednich podgrup grupy 80 i 81 (800, 801, 810 i 811),
2. w końcu okresu za wyroby półgotowe i produkcję w toku wycenione wg rzeczywistego kosztu wytworzenia w ciężar odpowiednich kont kl. 8 (802, 803, 812 i 813).

Na debet konta 7090 księguje się raz w miesiącu wg danych kalkulacji rzeczywisty koszt wytworzenia wyrobów produkcji podstawowej i pomocniczej. Ewentualne odchylenia od kosztów planowanych księguje się na odpowiednich kontach klasy 8 (podgrupy 809 i 819).

Konto 7091 służy do przeniesienia pozostałych kosztów i nakładów grupy 70, liczonych wg kosztu rzeczywistego, na odpowiednie konta klasy 8 i 9; na konta 9009, 9019 i 9029 księguje się koszty transportu i ekspedycji, na konto 9059 koszty robót kapitałnych i na podgrupę 998 nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie.

Podgrupa 753 — „Zagraniczne koszty w obrocie eksportowym“ przejęła funkcje dotychczasowej podgrupy 755.

Podgrupa 756 — „Zagraniczne koszty w obrocie reeksportowym“ funkcjonuje analogicznie do podgrup 750 i 753 w odniesieniu do obrotu reeksportowego.

KLASA 8 — KONTA WYROBÓW I ROBÓT W TOKU

Klasa 8 wystąpi w tych przedsiębiorstwach handlowych, w których prowadzona jest działalność produkcyjna (przetwórstwo). Księgowania na kontach tej klasy przebiegają zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi dla księgowania na odpowiednich kontach klasy 8 w jednolitym planie kont dla przedsiębiorstw przemysłowych.

KLASA 9 — KONTA REALIZACJI I SPRZEDAŻY

Konta 9009, 9019, 9029 i 9039 dotyczące kosztu własnego produkcji i robót odpłatnych korespondują po debecie z odpowiednimi kontami klasy 8 i kontem 7091.

Konta 9005, 9015, 9006 i 9016 wystąpią w tych przedsiębiorstwach handlowych, w których wyroby działalności produkcyjnej jednostek wytwórczych objęte są bądź systemem wyrównawczym cen, bądź systemem wyrównawczym kosztów transportu. Korespondują one po debecie lub kredycie odpowiednio z podgrupami:

165 — „Rozliczenia z tytułu różnic wyrównawczych cen“,

166 — „Rozliczenia z tytułu różnic wyrównawczych kosztów transportu“.

Konta 9007, 9017, 9027 i 9037 grupy 90 i konto 917 grupy 91 rejestrują po debecie w korespondencji z podgrupą 150 przypadający od danej realizacji podatek obrotowy lub podatek z operacji nietowarowych. Konta 9007, 9017, 9027 i 9037 zamykają się podgrupą 093 „R-k rezultatów realizacji“, a podgrupa 917 kontem 0891 „Wynik działalności za rok bieżący“.

Grupa 97 dzieli się na następujące podgrupy:

970 — „Dodatnia różnica budżetowa“,

971 — „Ujemna różnica budżetowa“,

972 — „Zryczałtowane koszty zagraniczne“,

973 — „Specjalne opłaty wyrównawcze“.

Podgrupa 970 przejęła funkcje dotychczasowych podgrup: 970 — „Dodatnia różnica cen w obrocie importowym“, 972 — „Dodatnia różnica cen w obrocie eksportowym“ i 974 — „Dodatnia różnica cen w obrocie krajowym“.

Podgrupa 971 obejmuje ewidencję księgową dotychczasowych podgrup 971 — „Ujemna różnica cen w obrocie importowym“, 973 — „Ujemna różnica cen w obrocie eksportowym“ i 975 — „Ujemna różnica cen w obrocie krajowym“.

Podgrupa 972 przejęła funkcje dotychczasowych kont (9761 i 9766) podgrupy 976 „Ryczałty na zagraniczne koszty zakupu i sprzedaży“.

Podgrupa 973 zbiera po debecie specjalne opłaty wyrównawcze w korespondencji z klasą 1. Saldo jej przechodzi przy zamknięciu na konto 0891 — „Wynik działalności za rok bieżący“.

W grupie 98 konta 9800 — „Prowizje komisowe” i 9801 — „Prowizje inne” obejmują księgowania z tytułu otrzymanych z zewnątrz prowizji, rejestrowane dotychczas z podgrupy 989 — „Inne wpływy”.

Konto 9310 — „Prowizje wewnętrzne otrzymane” przejęło funkcje dotychczasowej podgrupy 980 „Prowizje wewnętrzne własnej sieci handlowej”.

Konto 9811 — „Prowizje wewnętrzne udzielone” rejestruje po debecie księgowania, dotyczące prowizji wewnętrznych udzielonych, rejestrowane dotychczas

na koncie 4680 — „Prowizje wewnętrzne własnej sieci handlowej”. Księgowania na tych kontach wynikają z zasad systemu finansowego dla handlu na r. 1951.

W podgrupie 982 — „Dopłaty do cen detalicznych” księguje się po kredycie ewentualne dopłaty do cen detalicznych, pobierane w myśl obowiązujących przepisów np. dopłaty na pokrycie kosztów transportu związanych z lokalnymi warunkami dostawy, dopłaty przy sprzedaży ratalnej itp.

Jednolity Plan Kont dla przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, podległych władzom terenowym i CUDW na 1951 r.

A. Tekst JPŁ

KLASA 0 — KONTA ŚRODKÓW TRWAŁYCH, FUNDUSZÓW WŁASNYCH, SPRAWOZDAWCZE I POZABILANSOWE

- 00 — Środki trwałe
- 01 — Likwidacja środków trwałych
- 02 — Finansowanie inwestycji
- 03 — Inwestycje
- 04 — Kapitałne remonty
- 05 — Środki oddane
 - 050 — Środki oddane za rok ubiegły
 - 051 — Środki oddane za rok bieżący
- 06 — Środki otrzymane
 - 060 — Środki otrzymane za rok ubiegły
 - 061 — Środki otrzymane za rok bieżący
- 07 — Umorzenie wartości środków trwałych
- 08 — Fundusze własne
 - 080 — Fundusz statutowy
 - 089 — Wynik działalności przedsiębiorstwa
 - 0890 — Wynik działalności za rok ubiegły
 - 0891 — Wynik działalności za rok bieżący
- 09 — Konta sprawozdawcze i pozabilansowe
 - 098 — Bilans otwarcia
 - 099 — Konta pozabilansowe

KLASA 1 — KONTA FINANSOWE

- 10 — Środki pieniężne
 - 100 — Kasa
- 11 — Rachunki bankowe
 - 110 — Rachunek bankowy operacyjny
 - 112 — Rachunki bankowe specjalne
 - 1120 — Rachunek funduszy i rezerw
 - 1121 — Rachunek środków własnych na inwestycje
 - 1122 — Rachunek środków na kapitałne remonty
- 12 — Kredyty bankowe
- 13 — Odbiorcy
 - 130 — 8 — Odbiorcy
 - 139 — Odbiorcy za faktury nieoddane do inkasa

- 14 — Dostawcy
 - 140 — 6 — Dostawcy
 - 147 — Dostawcy z tytułu robót kapitałnych
 - 149 — Dostawy niefakturowane
- 15 — Rozliczenia z tytułów publiczno-prawnych
- 16 — Rozliczenia wewnętrzno-branżowe
- 17 — Inne należności i zobowiązania
 - 170 — Rozliczenia z pracownikami
 - 174 — Różne należności i zobowiązania
 - 177 — Rozliczenia z tytułu amortyzacji
 - 178 — Rozliczenia z tytułu ubytków ponad normę i mank
 - 1780 — Należności z tytułu ubytków ponad normę i mank zawinionych
 - 1781 — Ubytki ponad normę i manka niezawinione
- 18 — Fundusze
 - 185 — Fundusz zakładowy
 - 186 — Fundusze specjalnego przeznaczenia
 - 188 — Fundusze na roboty kapitałne
 - 1881 — Fundusze na inwestycje ze środków własnych
 - 1882 — Fundusze na remonty kapitałne
- 19 — Rozliczenia międzyokresowe
 - 190 — Rozliczenia wydatków i nakładów prostych
 - 191 — Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie
 - 192 — Rozliczenia dochodów zgóry pobranych
 - 197 — Rozliczenia działalności pozazakładowej

KLASA 2 — KONTA STRAT I ZYSKÓW NADZWY- CZAJNYCH ORAZ NAKŁADÓW I DOCHODÓW POZAZAKŁADOWYCH

- 20 — Straty nadzwyczajne
- 21 — Zyski nadzwyczajne
- 22 — Nakłady działalności pozazakładowej
- 23 — Dochody działalności pozazakładowej
- KLASA 3 — KONTA MATERIAŁÓW I TOWARÓW
- 30 — Rozliczenie zakupu
- 31 — Materiały
- 35 — Przedmioty nietrwale
 - 350 — Przedmioty nietrwale na składzie
 - 351 — Przedmioty nietrwale w użytkowaniu

- 36 — Towary
 37 — Materiały w przerobie obcym
 38 — Inwentarz żywy
- KLASA 4 — KONTA NAKŁADÓW DO ROZLICZENIA**
- 40 — Zużycie materiałów
 400 — Nakłady zaopatrzenia materiałowego
 401 — Materiały zużyte
- 41 — Robocizna i świadczenia dla robotników
 410 — Robocizna
 416 — Świadczenia
 418 — Prace zlecone
 419 — Nagrody
 4190 — Nagrody z tytułu współzawodnictwa
 4191 — Inne nagrody
- 42 — Pensje i świadczenia dla pracowników umysłowych
 420 — Pensje
 426 — Świadczenia
 427 — Ubezpieczenia społeczne
 428 — Prace zlecone
 429 — Nagrody
 4290 — Nagrody z tytułu współzawodnictwa
 4291 — Inne nagrody
- 43 — Energia natyła
 44 — Usługi obce
 45 — Podatki, daniny, opłaty publiczne i ubezpieczenia rzeczowe
 451 — Podatki, daniny i opłaty
 454 — Ubezpieczenia rzeczowe
- 46 — Różne nakłady
 460 — Czynsze i dzierżawy
 461 — Delegacje służbowe i reprezentacja
 462 — Opłaty telekomunikacyjne
 465 — Nakłady finansowe i opłaty bankowe
 466 — Usprawnienia i wynalazczość
 468 — Inne niewymienione
- 47 — Odpisy na amortyzację
 470 — Odpisy na amortyzację środków trwałych
 479 — Odpisy z tytułu remontów kapitalnych w obcych obiektach
- 48 — Kalkulowane nakłady wtórnie rozliczone
 49 — Nakłady przeniesione do rozliczenia

- KLASA 7 — KONTA KOSZTÓW**
- 70 — Działalność podstawowa
 71 — Działalność pomocnicza
 74 — Koszty ekspedycji i transportu wyrobów
 75 — Koszty robót kapitalnych
 76 — Nakłady do wtórnego rozliczenia w czasie
 77 — Działalność pozazakładowa
 79 — Przeniesienie kosztów
- KLASA 8 — KONTA WYROBÓW ORAZ PRODUKCJI I USŁUG W TOKU**
- 80 — Działalność podstawowa
 800 — Wyroby gotowe
 802 — Wyroby półgotowe oraz produkcja i usługi w toku
- 81 — Działalność pomocnicza
 810 — Wyroby gotowe
 812 — Wyroby półgotowe oraz produkcja i usługi w toku
- 83 — Odpadki i braki
- KLASA 9 — KONTA REALIZACJI**
- 90 — Realizacja wyrobów i usług działalności podstawowej
 900 — Wyroby gotowe
 901 — Usługi
 905 — Fundusz gospodarki mieszkaniowej
 907 — Podatek obrotowy lub z operacji nietowarowych
 909 — Koszt własny realizacji
- 91 — Realizacja wyrobów i usług działalności pomocniczej
 910 — Wyroby gotowe
 911 — Usługi
 917 — Podatek obrotowy lub z operacji nietowarowych
 919 — Koszt własny realizacji
- 93 — Realizacja odpadków i braków
 930 — Odpadki i braki
 937 — Podatek obrotowy
 939 — Koszt własny realizacji
- 95 — Realizacja robót kapitalnych
 950 — Roboty kapitalne
 959 — Koszt własny realizacji
- 96 — Realizacja towarów
 960 — Towary
 969 — Koszt własny realizacji
- 99 — Przeksięgowania kosztów i nakładów

B. Wyjaśnienia

KLASA 0

W grupie 00 ewidencjonuje się pieniężną wartość środków trwałych, znajdujących się w dyspozycji przedsiębiorstwa. Powstają one w drodze inwestycji, względnie przez nieodpłatne ich przejęcie od innego przedsiębiorstwa. Grupa ta nie obejmuje placów, gruntów i terenów, które w r. 1951 nie są ewidencjonowane wartościowo; nakłady inwestycyjne poniesione z tytułu nabycia tego rodzaju obiektów są księgowane wyłącznie przez gr. 02 i 03 i nie są wprowadzane na konta 00 i 08. Księgowanie przychodu środków trwałych w momencie oddania ich do użytkowania przeprowadza się na Dt 00 a Ct 080. Księgowanie przychodu środków trwałych przyjętych nieodpłatnie

od innego przedsiębiorstwa lub urzędu względnie instytucji, uzupełnione jest ponadto zapisem wprowadzającym do księgowości przedsiębiorstwa przejmującego dotychczasową amortyzację obiektu (Dt 080 — Ct 07)

W przypadkach uzasadnionych (liczne obiekty środków trwałych i rozbudowana działalność pozazakładowa), dopuszczalny jest podział grupy 00 na:

- podgr 000 Środki trwałe zakładowe
- podgr. 001 — Środki trwałe pozazakładowe

Ciężar ewidencji szczegółowej środków trwałych, dla których w księgowości finansowej prowadzi się w zasadzie jedno, a w szczególnych wypadkach, dwa konta zbiorcze, przeliczony jest na kartotekę anali-

tyczną. Kartoteka ta obejmuje środki trwale przedsiębiorstwa ugrupowane wg następujących rodzajów:

1. Budynki, zabudowania, budowle specjalne
2. Maszyny
3. Urządzenia techniczne
4. Środki transportowe
5. Przynależności i ruchomości zaliczone do środków trwałych

W przedsiębiorstwach wielozakładowych obowiązują układ kartoteki według zakładów, a w obrębie zakładów według grup wyżej przytoczonych.

Do środków transportowych zalicza się inwentaryzowany pociągowy. W kartotece należy wyodrębnić środki przeznaczone dla działalności pozazakładowej.

W grupie 01 dokonywane są zapisy związane z likwidacją obiektów majątku trwałego na skutek zużycia, zniszczenia lub sprzedaży. Likwidacja składników majątku trwałego przebiega następująco:

Wartość inwentarzową obiektu z grupy 00 przenosi się na ciężar grupy 01; ponadto wyksięgowuje się sumę dotychczasowych umorzeń (Dt 07 Ct 01).

Wszelkie nakłady związane z likwidacją obciążają grupę 01, przy równoczesnym uznaniu Kl. 1, lub też grupy 99 (demonтаж lub rozbiórka dokonana we własnym zakresie). Uznaje się grupę 01 sumą uzyskaną z realizacji złomu, materiałów itp. (Dt K1 1) oraz wartością materiałów, złomu itp. (wg cen katalogowych) przeznaczonych do własnego użytku (Dt Kl. 3). Ostateczną różnicę pomiędzy wartością początkową obiektu i ew. kosztami likwidacji a sumą dotychczasowego umorzenia i wartością elementów sprzedanych lub przyjętych na magazyn przenosi się na Dt względnie Ct 080 jako zmniejszenie lub zwiększenie funduszu statutowego.

W grupie 02 przeprowadza się ewidencję środków pieniężnych wydatkowanych na sfinansowanie inwestycji. W wypadku, gdy przedsiębiorstwo prowadzi szeroką działalność inwestycyjną, dopuszczalne jest rozbitcie grupy 02 na następujące podgrupy:

- 020 Finansowanie inwestycji limitowych,
- 021 Finansowanie inwestycji pozalimitowych

Środki na finansowanie inwestycji pozalimitowych gromadzone są na koncie bankowym 1121 — R-k środków własnych na inwestycje.

W miarę wykorzystania środków na inwestycje księguje się w momencie otrzymania awizu bankowego o przelewie:

1. Inwestycje limitowe

Dt 14 — Dostawcy — przelew za faktury przed przedsiębiorstwem wykonującego inwestycje;

Dt 110 — rachunek bankowy operacyjny, jeśli inwestycje wykonane są we własnym zakresie celem uwidocznienia refundacji własnych środków obrotowych Dt 03 — prowizje i odsetki bankowe z tytułu wykorzystania środków inwestycyjnych i przeterminowanych faktur z zapisem przeciwstawnym Ct 02

2. Inwestycje pozalimitowe

Dt 188 — Fundusze na roboty kapitalne

Ct 02 (po otrzymaniu awizu o przelewie)

Po wstępnym zatwierdzeniu bilansu przenosi się na Dt gr 02 z Ct grupy 03 wartość inwestycji zakończonych, objętych określonymi tytułami inwestycyjnymi.

Pozostałe po rozliczeniu saldo Ct grupy 02 określa wartość środków wydatkowanych na inwestycje w toku oraz na inwestycje zakończone, a nierozliczone na skutek nieukończenia wszystkich elementów objętych tytułem inwestycyjnym.

W grupie 03 ujmuje się i rozlicza księgowo nakłady na inwestycje przeprowadzane w przedsiębiorstwie.

Na Dt 03 księguje się wszelkie nakłady dotyczące inwestycji. Nakłady na inwestycje wykonywane we własnym zakresie przenoszone są na Dt 03, po ich ustaleniu w arkuszu rozliczeniowym (poprzez konta klasy 7 i 9); nakłady z tytułu robót wykonywanych przez przedsiębiorstwo specjalne księgowane są na podstawie sprawdzonych faktur (Ct 14). Księguje się tu ponadto nakłady bankowe z tyt. wykorzystania środków inwestycyjnych i za przeterminowanie faktur związanych z inwestycjami.

Uzupełnieniem do grupy 03 jest szczegółowa kartoteka inwestycji, ułożona wg tytułów inwestycyjnych i obiektów.

W momencie oddania środka trwałego do eksploatacji, dokonywane jest zapisu:

Dt 00 Ct 080 — za przyjęte inwestycje

Po zatwierdzeniu bilansu przenosi się z Ct grupy 03 wartość inwestycji zakończonych do wysokości zrealizowanych na poszczególne tytuły środków w ciężar grupy 02.

W grupie 04 księguje się ponoszone w ciągu roku nakłady na remonty kapitalne (Ct 95 lub 14). W końcu roku po zatwierdzeniu bilansu sumę nakładów na kapitalne remonty zakończone przenosi się w ciężar funduszu na kapitalne remonty (1882). Równocześnie dokonać należy księgowania Dt 07 Ct 08 przenosząc wartość dokonanego remontu do wysokości dotychczasowego umorzenia.

Grupa 05 ewidencjonuje przelewy do budżetu nadwyżek środków obrotowych (Dt 05 — Ct 110), przelewy do budżetu z zysku (Dt 05 — Ct 110), oraz w przedsiębiorstwach, w których występuje fundusz zakładowy — środki przeznaczone na fundusz zakładowy (Dt 05 — Ct 185). Grupa ta rozbita jest na dwie podgrupy: 050 — ewidencjonującą środki oddane za rok ubiegły, i 051 — środki oddane za rok bieżący. Podgr. 051 zamykana jest — po zatwierdzeniu bilansu za dany rok — podgr. 050 w księgach tegoż roku. Podgr. 050, po zatwierdzeniu bilansu r. ub. i podziału zysku oraz po dokonaniu (ewent.) przelewu reszty zysku do budżetu, zamykana jest podgr. 080.

Grupa 06 obejmuje księgowanie z tytułów środków otrzymanych, a mianowicie — finansowanych z budżetu środków obrotowych oraz w przedsiębiorstwach planowo - deficytowych — dotacji na pokrycie strat planowych (Dt 110 — Ct 06). Grupa 06 dzieli się na podgrupy 060 i 061 analogicznie do grupy 05.

Grupa 07 stanowi pozycję korygującą inwentarzową wartość nabycia wzgl. wytworzenia środków trwałych, ewidencjonowanych w grupie 00. Na Ct 07 księguje się comiesięcznie wartość umorzenia środków trwałych obciążając jednocześnie podgrupę 080. Wysokość umorzenia wynika z danych kartoteki szczegółowej środków trwałych.

Dla uproszczenia dopuszczalne jest comiesięczne księgowanie 1/12 planowanego rocznego umorzenia

i skorygowanie ewentualnych różnic przy zapisie grudniowym. Jeżeli dany składnik majątkowy ulega likwidacji lub jest odstępowany nieodpłatnie innemu przedsiębiorstwu w ciągu roku, wówczas skorygowanie planowanego umorzenia winno nastąpić w chwili jego likwidacji lub odstąpienia. Nie przeprowadza się umorzenia obiektów nieczynnych dłużej niż 1 miesiąc. Podobnie nie przeprowadza się umorzenia tych obiektów, które w międzyczasie zostały już całkowicie zamortyzowane. Zapisy przebiegające co miesiąc pomiędzy grupami 08 i 07 są niezależne od zarachowanych jednocześnie w ciężar grupy 47 a na dobro podgrupy 177, odpisów na amortyzację. Sumy zarachowane na Dt 47 w korespondencji z podgrupą 177 mogą być różne co do swej wysokości od sum umorzenia księgowanych w obrębie Kl. 0, a to na skutek zarachowania amortyzacji od obiektów całkowicie umorzonych, ale nadal eksploatowanych w przedsiębiorstwie.

Na Ct 07 księguje się dotychczasowe umorzenie obiektów przyjętych nieodpłatnie od innych przedsiębiorstw.

Na Dt 07 księguje się ponadto:

1. Umorzenie składników środków trwałych, odstępowanych nieodpłatnie innemu przedsiębiorstwu; zapis przeciwstawny ma miejsce w grupie 08;

2. Nakłady związane z dokonanymi remontami kapitałnymi (Dt 07 i Ct 08) jednak tylko od wysokości dotychczasowych odpisów (zapis roczny).

W razie rozbicia grupy 00, rozbiciu analogicznemu ulega grupa 07 na:

podgr. 070 — Umorzenie środków trwałych zakładowych

podgr. 071 — Umorzenie środków trwałych pozazakładowych

W podgrupie 080 ewidencjonowany jest fundusz statutowy przedsiębiorstwa oraz wszelkie zachodzące w nim zmiany.

Dt 080 — koresponduje z kontami:

1. 00 — wartość początkowa obiektów przekazanych nieodpłatnie innemu przedsiębiorstwu; różnice z przeszacowania środków trwałych na zlecenie władz.

2. 01 — strata ostateczna na likwidacji obiektów środków trwałych,

3. 05 — środki oddane,

4. 07 — umorzenie środków trwałych, oraz środków przejętych nieodpłatnie od innego przedsiębiorstwa,

5. 089 — straty za ub. okres sprawozdawczy,

6. Kl. 3 i 8 — różnice z przeszacowania materiałów, towarów i wyrobów na zlecenie władz.

Ct 080 koresponduje z kontami:

1. 098 — stan funduszu statutowego na początku okresu

2. 00 — wartość przejętych do eksploatacji środków trwałych (z inwestycji oraz otrzymanych nieodpłatnie); przeszacowanie środków trwałych na zlecenie władz,

3. 01 — zysk z likwidacji środków trwałych,

4. 06 — środki otrzymane,

5. 07 — umorzenie środków trwałych przekazanych nieodpłatnie innemu przedsiębiorstwu, wartość kapitałnych remontów zakończonych,

6. 089 — zysk za ub. okres sprawozdawczy,

7. Kl. 3 i 8 — Różnice z przeszacowania materiałów, towarów oraz wyrobów — na zlecenie władz.

Podgrupa 089 zamyka wszystkie konta wynikowe w przedsiębiorstwie (kl. 2 i 9). Saldo tej podgrupy wykazuje czysty wynik działalności.

Podgrupa 089 rozbudowana jest dalej na konta 0890 „Wynik działalności za rok ubiegły“ i 0891 „Wynik działalności przedsiębiorstwa za rok bieżący“. Konto 0890 przejmuję w roku następnym z Bilansu Otwarcia wynik działalności przedsiębiorstwa za rok ubiegły. Po dokonaniu podziału czystego zysku roku ub. lub zatwierdzeniu straty (co następuje w związku z zatwierdzeniem bilansu rocznego) konto 0890 zamykane jest podgrupą 080.

Grupa 09 — obejmuje konto Bilansu Otwarcia, oraz konta pozabilansowe, występujące zawsze przeciwstawnymi parami.

KLASA 1

Grupa 10 — służy do ewidencji środków płatniczych znajdujących się w posiadaniu przedsiębiorstwa.

Podgrupa 100 — ewidencjonuje operacje gotówkowe, przechodzące przez kasę przedsiębiorstwa.

Jeśli przedsiębiorstwo posiada weksle obce i papiery wartościowe, wówczas powinno otworzyć potrzebne konta, stosując symbolikę JPK dla przemysłu kluczowego.

Grupa 11 — obejmuje rachunki bankowe czynne, występujące w przedsiębiorstwie.

Podgrupa 110 — Rachunek bankowy operacyjny obejmuje księgowania dokonywane na podstawie odnośnych awizów bankowych.

W podgrupie 112 mieszczą się specjalne rachunki bankowe. Podgrupa ta obejmuje 3 konta.

1120 — Rk funduszy i rezerw

1121 — Rk środków własnych na inwestycje

1122 — Rk środków na kapitalne remonty.

Konto 1120 ewidencjonuje środki wygospodarowane na fundusze specjalnego przeznaczenia poza funduszem zakładowym. Na Dt 1120 księguje się przelewy z r-ku operacyjnego do wysokości tworzonych funduszy. Na Dt konta 1121 księguje się środki własne na inwestycje. Na Dt konta 1122 — środki na kapitalne remonty, mające swe źródło w środkach funduszu amortyzacyjnego, oraz ew. w innych środkach specjalnie na ten cel przeznaczonych. Wypłaty z tych kont księguje się w ciężar kont osobowych względnie w ciężar kont 03 i 04, przy jednoczesnym zapisie Dt 188 i Ct 02 (dla konta 1121).

W razie refundacji środków obrotowych, zużytych na przeprowadzenie robót kapitałnych we własnym zakresie, dokonywane są z konta 1121 względnie 1122 przelewy na konto operacyjne. Jednocześnie przeprowadza się księgowanie w tej samej wysokości pomiędzy Dt 188 i Ct 02 (dla konta 1121).

Grupa 12 — przeznaczona jest dla wykazania zobowiązań z tytułu wykorzystanych kredytów bankowych. W miarę realizacji lub spłacania kredytu dokonywane są w oparciu o awiz bankowy księgowania pomiędzy

podgrupą 110 a grupą 12 Podział grupy 12 zależy od otrzymywanych kredytów i powinien być przeprowadzony w porozumieniu z bankiem finansującym. Jako minimalny podział kredytów w kontroli analitycznej wymagany jest podział na:

1. kredyt normalny
2. kredyty obrotowe
3. kredyt na roboty kapitalne
4. kredyt przeterminowany.

Grupa 13 — przeznaczona jest do ewidencji rozliczeń z odbiorcami z tytułu sprzedaży wyrobów i usług. Szczegółowy układ kont podgrup odbywa się na podstawie wysłanej do inkasa faktury w korespondencji z odpowiednią grupą klasy 9.

Podgrupa 139 „Odbiorcy za faktury nieoddane do inkasa“ ewidencjonuje w zbiorczych sumach w końcu każdego tego miesiąca, jednak nie wysłane do inkasa bankowego. W następnym miesiącu, po wystaniu faktur do inkasa, następuje przeksięgowanie sum z konta 139 na konta odbiorców (130—8).

Grupa 14 — służy do księgowania transakcji z dostawcami materiałów i usług. Układ podgrup 140 — 7 i kont szczegółowych zależy od potrzeb branżowych.

Otrzymane faktury księguje się w zasadzie z dniem ich wpływu. Księgowanie faktur następuje w korespondencji z:

1. Grupą 19 — faktury za usługi (remontowe itp.) jeśli podlegają one rozliczeniu na kilka okresów rachunkowych.
2. Grupą 30 — faktury materiałowe
3. Podgrupą 400 — fraktury za usługi świadczone przy zakupie,
4. Grupą 44 — faktury za usługi obce (poza związanymi z zakupem) obciążające okres sprawozdawczy.

Podgrupa 147 ewidencjonuje rozliczenia z dostawcami z tytułu robót kapitalnych. W wypadku występowania zaliczek na inwestycje należy otworzyć dodatkowo podgr. 148: Zleceniodawcy za zaliczki na inwestycje.

Podgrupa 149 — przyjmuje w końcu miesiąca z grupy 30 saldo dostaw przyjętych do magazynu, a jeszcze nie zafakturowanych przez dostawców. Księgowanie tego salda odbywa się jednym łącznym zapisem na podstawie specyfikacji niefakturowanych dostaw. Na początku następnego okresu saldo przenosi się z powrotem na Ct grupy 30.

Grupa 15 obejmuje rozliczenia z tytułu podatków, danin, opłat, ubezpieczeń społecznych i ubezpieczeń rzeczowych. Do grupy tej prowadzi się kartotekę szczegółową.

Grupa 16 obejmuje wszelkie rozliczenia wewnętrzne danej branży. Szczegółowe konta wystąpią w kartotece analitycznej

Grupa 17 — dzieli się na podgrupy 170, 174, 175 oraz 178 i przeznaczona jest do księgowania tych wszystkich rozliczeń, które nie zostały ujęte w poprzednich grupach. Podgrupa 170 ujmuje całość rozliczeń z pracownikami (pracownicy za płace i świadczenia, za zaliczki na płace, niepodjęte płace w depozycie, pracownicy za sumy do rozliczenia). Podgrupa 174 obejmuje różne inne należności i zobowiązania nieobjęte poprzednimi kontami, kaucje otrzymane, na

leżności sporne. Podgrupa 177 obejmuje rozliczenia z tytułu amortyzacji. Uznaje się ją sumą odpisów na amortyzację środków trwałych, zarachowaną w ciężar podgrupy 470. Sumę tę dzieli się w stosunku procentowym, ustalonym przez władze nadrzędne na dwie części: a) przeznaczoną na inwestycje oraz b) przeznaczoną na kapitalne remonty. Część przeznaczoną na inwestycje comiesięcznie odprowadza się do Banku Inwestycyjnego, księgując efektywny przelew na Dt 177 w korespondencji z rachunkiem bankowym operacyjnym. (110) Odnośnie części przeznaczony na finansowanie kapitalnych remontów, postępowanie jest stępujące:

Przeznaczoną do dyspozycji przedsiębiorstwa część funduszu odprowadza się co miesiąc z rachunku operacyjnego na Dt 1122 — R-k kapitalnych remontów. Jednocześnie z przelewem przeprowadza się księgowanie Dt 177 — Ct 1882.

Podgrupa 178 dzieli się na następujące konta:—178: „Należności z tyt. ubytków i mank zawinionych“ 178: „Ubytki ponad normę i manka zawinione“.

Konto 1780 obciążane jest pełną sumą stwierdzonych ubytków ponad normę i mank (ubytki w granicach norm księgowane są w klasie 4). Manka niezawinione i ubytki ponad normę przechodzą z kredytu konta 1780 na debet konta 1781, z którego są odpisywane na straty po zapadnięciu miarodajnej decyzji.

Podgrupa 185 „Fundusz zakładowy“ otwierana jest w przedsiębiorstwach, w których wprowadzony został Fundusz Zakładowy. Odpisy na ten fundusz dokonywane są po kredycie podgrupy 185 w korespondencji z grupą 05: wydatki z funduszu obciążają podgrupę 185. Sumy będące odpowiednikiem w/w funduszu akumulowane są na rachunku operacyjnym przedsiębiorstwa.

Środki z funduszu, przeznaczone na inwestycje, przenoszone są z konta 110 na Dt konta 1121; jednocześnie następuje zapis: Dt 185 — Ct 1881.

Podgrupa 188 „Fundusze na roboty kapitalne“ służy do ujęcia własnych funduszy przedsiębiorstwa, przeznaczonych na roboty kapitalne.

Konta 1881 „Fundusz na inwestycje ze środków własnych“ zbiera po kredycie równowartość środków własnych na inwestycje w korespondencji z odpowiednim kontem innego funduszu, fundusz specjalnego przeznaczenia itp.). Na debecie tego konta zapisy następują w korespondencji z podgrupą 02 „Finansowanie inwestycji“.

Konta 1882 „Fundusz na kapitalne remonty“ po kredycie zbiera równowartość środków przeznaczonych na sfinansowanie kapitalnych remontów (część funduszu amortyzacyjnego i ew. inne źródła) w korespondencji z podgrupą 177 lub też z kontami innych funduszy. Po stronie debet księguje się w końcu roku kapitalne remonty zakończone (po zatwierdzeniu bilansu). Saldo konta 1882, zawsze Ct, powinno posiadać odpowiednik w aktywach w postaci salda Dt 1124 „Remonty kapitalne“ oraz salda Dt konta 1122 „Rachunek remontów kapitalnych“.

Grupa 19 „Rozliczenia międzyokresowe“ przeznaczona jest do księgowania tych wydatków i nakładów.

które ze względów kalkulacyjnych winny być zarachowane w ciężar kl. 4 w ciągu kilku okresów sprawozdawczych. W grupie tej rozlicza się również nakłady (Dt) i dochody (Ct) z tytułu odsetek bankowych oraz nakłady na remonty kapitalne w obcych obiektach, które podlegają umorzeniu w ciężar kl. 4.

Podgrupa 190 obejmuje międzyokresowe rozliczenie wydatków nakładów prostych. Może być ona uzupełniona kartoteką analityczną o następującym układzie:

- Urlopy
- Deputaty
- Energia obca
- Usługi obce
- Podatki, daniny, opłaty
- Różne nakłady (między innymi wchodzi tu odsetki bankowe)

Remonty kapitalne w obcych obiektach. Dt podgrupy 190 koresponduje z grupami 10, 14 i 17 i podgrupą 110.

Ct — z odpowiednimi kontami w Kl. 4.

Podgrupa 191 służy do rozliczania nakładów rozliczanych wtórnie oraz narzutu z tytułu kosztów utrzymania jednostek nadrzędnych.

Sumy nakładów do wtórnego rozliczenia w czasie (np.: nakłady na uruchomienie nowej produkcji) ustalane są poprzez rozliczenie kosztów w kl. 7 (podgrupa 76). Przy pomocy grupy 79 i 99 sumy te przenoszone są na Dt 191 (Dt 99 — Ct 79, Dt 191 — Ct 99). Na podstawie planu finansowego względnie odpowiedniej kalkulacji nakłady zebrane na Dt 191 są stopniowo odnoszone w ciężar grupy 48, wchodząc tą drogą do kosztów własnych przedsiębiorstwa.

Suma rzeczywistej zaliczki na wydatki jednostki nadrzędnej księgowana jest w ciężar podgrupy 191 w korespondencji z grupą 16. W końcu miesiąca uznaje się podgrupę 191 sumą planowanego przez jednostkę nadrzędną narzutu kosztów (w wysokości wyniku bilansowego jedn. nadrzędnej) w korespondencji z grupą 48. Zapis ten winien być po dokonaniu rozliczeń przez jednostkę nadrzędną korygowany o różnice pomiędzy planowanym a rzeczywistym narzutem.

W wypadku występowania kilku rodzajów kosztów wtórnych podgrupę 191 można uzupełnić odpowiednią analityką.

KLASA 2

Grupa 20 zbiera straty nadzwyczajne. Na Dt tej grupy księguje się straty powstałe w toku procesu wytwórczego, nakłady lat ubiegłych ujawnione w br., a tym samym stanowiące stratę nadzwyczajną dla bieżącego okresu, straty na składnikach środków obrotowych z Kl. 1, 3 i 8. Księgowanie strat z tytułu niezawinionych mank i ubytków — patrz uwagi do podgrupy 178.

Grupa 21 zbiera zyski nadzwyczajne. Na Ct grupy 21 księguje się zyski nadzwyczajne, powstałe na składnikach środków obrotowych Kl., 1, 3 i 8, oraz dochody lat ubiegłych, ujawnione w bieżącym okresie.

Grupy 22 i 23 służą do uchwycenia nakładów i dochodów z ewentualnej działalności pozazakładowej przedsiębiorstwa, do której zalicza się:

1. Gospodarkę obiektami dzierżawionymi,
2. Gospodarkę mieszkaniową,

3. Gospodarkę rolną i pokrewną,

4. Gospodarkę innymi obiektami pozazakładowymi.

Na Dt grupy 22 księguje się bezpośrednio wszystkie nakłady proste na podstawie dokumentów pierwotnych, obciążenia z tytułu zrealizowanych wyrobów i usług na rzecz obiektów pozazakładowych (Ct kl. 9) oraz ewentualne nakłady złożone weliminowane z kl. 4 w drodze rozliczenia (Dt 77 — Ct 49, Dt 99 — Ct 77, Dt 22 — Ct 99). Na Ct grupy 22 księguje się wszelkie zmniejszenia nakładów.

Na Ct grupy 23 księguje się wszelkie dochody płynące z obiektów pozazakładowych.

Wszystkie konta kl. 2 zamyka się w końcu roku kontem 0891.

KLASA 3

Grupa 30 służy do rozliczenia zakupu materiałowego. Po stronie Dt księguje się wszystkie faktury materiałowe, po ich otrzymaniu. Po zaksięgowaniu faktur w pełnej sumie podanej przez dostawcę następuje ich sprawdzenie formalne i merytoryczne. Wynikłe przy sprawdzaniu różnice koryguje się na podstawie odpisów not księgowych wystawianych dostawcy, w korespondencji z kontem dostawcy (140 — 8).

Przychód materiałów księguje się według wycenionego w wysokości cen fakturowych dowodu przyjęcia na Dt kont rodzajowych grupy 31, 35 i 36 z zapisem przeciwstawnym na Ct. 30. Przy wycenie dowodu przyjęcia, w razie braku faktury dostawcy, przedsiębiorstwo może posługiwać się ustalonymi cennikami, a w ich braku — oszacowaniem.

Różnice pomiędzy ostateczną sumą faktury a wartością przyjętych do magazynu materiałów przenoszone są do podgrupy 400 — Nakłady zaopatrzenia materiałowego. Stanowią one zarachowane w fakturze koszty zakupu oraz ewentualne różnice wartości samego materiału, jeżeli do jego wyceny przyjęto cenę inną niż fakturowa. Na Dt 400 księguje się ponadto wprost z Kl. 1 (100,14) faktury za usługi świadczone przy zakupie.

Istnieje obowiązek rozliczania w ciągu okresu sprawozdawczego wszystkich otrzymanych faktur z odpowiednimi dostawcami. W końcu okresu na podstawie specyfikacji wyksięgowuje się na Ct 149 — „Dostawy niefakturowane” — wartość dostaw przyjętych do magazynu, lecz nie rozliczonych w danym okresie z powodu braku odnośnych faktur. Pozostałe w grupie 30 saldo ct (po przeprowadzeniu rozliczenia i po wyksięgowaniu dostaw niefakturowanych), oznacza wartość otrzymanych faktur za dostawy jeszcze nie wykonane.

Saldo uwidacznia się w bilansie jako „Materiały w drodze”. Na początku następnego okresu wartość dostaw niezafakturowanych przez dostawców przenosi się z Dt podgr. 149 na Ct grupy 30 i rozlicza z wpływającymi fakturami w trybie wyżej opisanym.

Grupa 31 przeznaczona jest do księgowania:

1. Wszelkich materiałów zużywanych w przedsiębiorstwie,
2. Paliw,
3. Części zapasowych maszyn i urządzeń technicznych,
4. Opakowań podstawowych tj. takich, które są nieodłączną częścią wyrobu,

5. Opakowań wysyłkowych bezwrotnych tj. takich, które nie są ściśle związane z wyrobem i są zaliczane odbiorcy w osobnej pozycji faktury.

Obciążenie grupy 31 za przychód materiałów do magazynu od dostawców przebiega w korespondencji z grupą 30 „Zakup“, za przychód materiałów z przerobu — w korespondencji z grupą 37, za zwroty z produkcji — w korespondencji z podgrupą 401.

Zużywane materiały, paliwa, części i opakowania wyksięgowuje się na podstawie dowodów rozchodowych w ciężar grupy 401. Opakowania wysyłkowe bezwrotne księguje się:

- a) w razie zafakturowania w osobnej pozycji odbiorcy: Dt 969 Ct 31,
- b) jeżeli zostały wysłane bezpłatnie (wkalkulowane w cenę wyrobu: Dt 401 — Ct 31).

Materiały wydane z magazynu na potrzeby pozazakładowe księgowane są w ciężar grupy 22.

Grupa 35 służy do księgowej ewidencji przedmiotów nietrwałych, które obejmują:

1. Drobne ruchomości biurowe, magazynowe, fabryczne itp.
2. Narzędzia,
3. Odzież ochronną,
4. Opakowania wysyłkowe zwrotne tj. takie, które służą do wielokrotnego użytku i nie są odbiorcy wyrobu odsprzedawane.

Kryterium odróżniającym przedmioty nietrwałe od środków trwałych są postanowienia każdorazowo obowiązującej Instrukcji Inwestycyjnej, lub specjalne zarządzenia władz nadrzędnych.

Grupa 35 rozpada się na 2 podgrupy:

- 350 — Przedmioty nietrwałe na składzie,
- 351 — Przedmioty nietrwałe w użytkowaniu.

W podgrupie 350 księguje się zapas magazynowy nabytych lub wytworzonych we własnym zakresie przedmiotów nietrwałych. Przedmioty wydane do użytkowania przenosi się do podgrupy 351, odpisując jednocześnie połowę ich wartości na ciężar podgrupy 401. Pozostałą połowę wartości początkowej przedmiotów w użytkowaniu przenosi się na Dt 401 z chwilą całkowitego zużycia danego przedmiotu.

Grupa 36 przeznaczona jest do ewidencji:

1. Produktów działalności pozazakładowej przedsiębiorstwa,
2. Towarów nabytych celem dalszej sprzedaży.

Produkty działalności pozazakładowej wchodzi na Dt grupy 36 w korespondencji z grupą 23; podlegają one realizacji przez grupę 96 (Dt 969). Towary nabyte księgowane są w ciężar grupy 36 w korespondencji z grupą 30. Realizacja przebiega przez grupę 96 (Dt 969).

Grupa 37 służy do ewidencji materiałów oddanych do przerobu poza przedsiębiorstwo.

Oddane do przerobu obcego materiały przenosi się z grupy 31 na Dt grupy 37, gdzie księguje się ponadto koszty przerobu.

Po dokonaniu przerobu wyksięgowuje się przerobione materiały z Ct 37 na Lt 31 w nowej wartości (wkalkulowuje się do ceny pierwotnej koszty przerobu nie wliczając jednak kosztów transportu, które księgowane są bezpośrednio w podgrupie 400).

Grupa 38 służy do ewidencji wartości inwentarza żywego, zaliczonego do środków obrotowych. Nie księguje się tu inwentarza żywego pociągowego lub hodowlanego (gr. 00) oraz żywca ubojowego przemysłowego w przedsiębiorstwach uboju zwierząt i przetwórstwa mięsnego (grupa 31).

KLASA 4

Klasa 4 rejestruje wszystkie przypadające na dany okres nakłady, tj. wynagrodzenia za pracę oraz zużycie środków i usług na działalność operacyjną i pozazakładową przedsiębiorstwa z wyjątkiem strat nadzwyczajnych (20) i nakładów bezpośrednich działalności pozazakładowej (22). Wydatki i nakłady innych okresów eliminowane są przy pomocy kont grupy 19.

Konta grup 40 — 48 przyjmują w zasadzie wyłącznie obciążenia. Księgowania po stronie Ct na tych kontach mogą mieć tylko charakter storn i sprostowań, z wyjątkiem podgrupy 400 i 401, w których nastąpić mogą zapisy kredytowe (różnice cen materiałów oraz zwroty materiałów z produkcji).

W grupie 40 księgowane są nakłady z tytułu tego zużycia. Księgowania przeciwstawne przeprowadza się na dobro odpowiednich kont kl. 3. Wyjątek stanowi podgrupa 400, która przyjmuje zapisy Dt również w korespondencji z kl. 1.

W grupie 40 nie księguje się opakowań bezwrotnych, fakturowanych w odrębnej pozycji odbiorcy (przeniesienie z kl. 3 wprost na kl. 9 — 969) oraz deputatów dla pracowników, które rozliczane są w grupie 17 i obciążają gr. 41 lub 42.

Podgrupa 400. W podgr. tej księgowane są:

1. Bezpośrednie koszty sprowadzania, wynikające z usług obcych i zafakturowane odrębnie lub w fakturze dostawcy, jak: transport, ubezpieczenie, za — i wyladunek, koszty opakowania wysyłkowego bezwrotnego, itp. na dobro kont kl. 1 (14) i 3 (30).

2. Różnice wartości pomiędzy wyceną wewnętrzną przyjętych do magazynu materiałów, a ich ceną fakturową, księgowane są na ciężar lub dobro grupy 30, zależnie od charakteru debetowego lub kredytowego tych różnic.

Podgrupa 401 — zbiera koszt materiałów zużytych przez przedsiębiorstwo.

Księgowania przeciwstawne przeprowadza się na dobro gr. 31, 35 ewent. 36.

Grupa 41 przeznaczona jest do ewidencji nakładów osobowych poniesionych przez przedsiębiorstwo w odniesieniu do robotników. Obciążenie kont w tej grupie następuje na dobro gr. 17, 15 i 18.

Na ciężar podgr. 410 księguje się obliczone w liście płacy wszelkie wynagrodzenia pracowników fizycznych, a więc: robocizna podstawowa, ruchoma część robocizny, dodatki: wyrównawcze, za uciążliwość pracy, za godziny nadliczbowe w dni świąteczne i niedzielne, wynagrodzenia za urlopy (19) i czas efektywnie nieprzepracowany. Księgowanie przeciwstawne następuje na dobro gr. 17, z wyjątkiem urlopów, które podlegają rozliczeniu w podgrupie 190.

Podgrupa 416 — w ciężar tej podgrupy księguje się wszystkie nakłady z tyt.: świadczeń socjalnych, zarówno ustawowych jak i umownych — wyłącznie na podstawie list płacy. Księgowania przeciwstawne przebiegają w gr. 17.

W podgrupie 417 rejestruje się obciążenia z tytułu ubezpieczeń społecznych z księgowaniem przeciwstawnym w gr. 15.

Podgr. 418 rejestruje nakłady z tytułu prac zleconych.

Podgrupa 419 rejestruje nakłady na nagrody z tytułu współzawodnictwa (4190) lub innych tytułów (4191) w korespondencji z odpowiednimi kontami klasy 1.

Grupa 42 — służy do ewidencji nakładów osobowych, poniesionych przez przedsiębiorstwo w związku z zatrudnieniem pracowników umysłowych. Obciążenia kont w tej grupie towarzyszy uznanie właściwych kont w grupie 15, 17 i 19.

Podgrupa 420. W ciężar tej podgrupy księgowane są obliczone w liście płacy wszelkie wynagrodzenia pracowników umysłowych, jak również wynagrodzenia za urlopy oraz za czas efektywnie nieprzepracowany. Księgowanie przeciwstawne przeprowadza się na dobro gr. 17.

Podgrupy 426 — 7 dotyczą świadczeń dla pracowników umysłowych i ubezpieczeń społecznych. Księgowania w obrębie podgrup przebiegają w sposób analogiczny do księgowania w podgr. 416 i 417.

W podgrupie 428 księguje się nakłady z tyt. prac zleconych.

Podgrupa 429 — funkcjonuje analogicznie do podgr. 419.

Grupa 43. W grupie tej księgowana jest energia nabyta, wyprodukowana przez obce zakłady, jak prąd, para, gaz, sprężone powietrze i woda. Księgowanie przeciwstawne przeprowadza się na dobro odpowiednich kont gr. 14.

Grupa 44. Obciążenia tej grupy następują z jednoczesnym przeciwstawnym księgowaniem na dobro kont gr. 14.

W grupie tej księguwać należy wszelkie nakłady z tytułu usług, świadczonych przez przedsiębiorstwo i osoby obce, jak: remonty i konserwacje, obróbka, transport, projekty, porady techniczne i prawne, ekspertyzy i tp

Grupa 45 rozpada się na dwie podgrupy:

Podgrupa 451 obejmuje podatki i daniny państwowe (z wyjątkiem podatku obrotowego), opłaty arbitrażowe, administracyjne oraz skarbowe.

Podgrupa 452 ewidencjonuje nakłady z tytułu ubezpieczeń rzeczowych, księgowane przeciwstawnie na dobro gr. 15.

Grupa 46 — „Różne nakłady“, dzieli się na następujące podgrupy:

Podgrupa 460 zbiera wszystkie czynsze i dzierżawy płacone przez przedsiębiorstwo w związku z jego działalnością zasadniczą.

Podgrupa 461 obejmuje nakłady związane z delegacjami służbowymi (podróże, diety, hotele, przejazdy i reprezentacja).

Podgrupa 462 obejmuje porto oraz inne opłaty pocztowe, telefoniczne i telegraficzne.

Podgrupa 465 obciążana jest za prowizje, opłaty manipulacyjne i bankowe oraz saldo odsetek bankowych, rozliczonych na koncie 190.

Podgrupa 466 obejmuje nakłady osobowe związane z usprawnieniami i wynalazczością.

Podgrupa 468 zbiera dobrane nakłady niewymienione uprzednio, jak książki, czasopisma, wystawy itp.

Grupa 47. „Odpisy na amortyzację“ obciążana jest nakładami z tytułu odpisów amortyzacyjnych; odpisy na amortyzację środków trwałych (podgrupa 470) księgowane są w korespondencji z podgrupą 177, odpisy z tytułu remontów kapitałnych w obcych obiektach księgowane są na dobro podgrupy 190.

Grupa 48 — „Kalkulowane nakłady wtórnie rozliczone“ — obciążana jest sumą planowanego narzutu na koszty utrzymania jednostek nadrzędnych oraz innymi kosztami wtórnymi jak uruchomienia nowej produkcji itp., w korespondencji z podgr. 191. W wypadkach uzasadnionych możliwa jest dalsza rozbudowa grupy 48 na podgrupy.

Grupa 49 służy do przeniesienia nakładów z kl. 4 do kl. 7 (Ct 49 — Dt 7) Grupa ta zamyka w końcu roku wszystkie konta klasy 4. Jeżeli na koncie 400 wyniknie saldo kredytowe, do rozliczenia nakładów wchodzi suma nakładów z podgrupy 401, pomniejszona o saldo kredytowe podgr. 400. i Ct 02.

KLASA 7

Zebrane w klasie 4 nakłady zostają okresowo rozliczone i przeksięgowane na konta kosztów, mieszczące się w kl. 7.

Rozliczenie to następuje przy pomocy arkusza rozliczeniowego i przeprowadzonej na jego podstawie kalkulacji.

Grupa 70 służy do księgowego ujęcia kosztów działalności podstawowej. Jeżeli działalność podstawowa przedsiębiorstwa składa się z produkcji wyrobów oraz produkcji usług, konieczne jest dalsze rozbiecie grupy 70 na:

podgr. 700 „Produkcja wyrobów“

podgr. 701 „Produkcja usług“.

W ramach grupy 70 może być również wprowadzony układ kalkulacyjny kont:

Materiały bezpośrednie
 Robocizna bezpośrednia
 Specjalne koszty wytwarzania
 Koszty wydziałowe
 Koszty ogólnofabryczne

Wyroby półgotowe i produkcja w toku.

Na Dt grupy 70 księguje się w sumach zbiorowych koszty materiałów bezpośrednich, robocizny bezpośredniej, specjalne koszty wytwarzania, koszty wydziałowe i ogólnofabryczne. Poza tym na Dt grupy 70 wchodzi remanent początkowy wyrobów półgotowych i produkcji w toku (Ct 802). Ponadto na Dt grupy 70 zaliczana jest wartość odpadków i braków zużytych w toku dalszej produkcji (Ct 83).

Na Ct grupy 70 w korespondencji z grupą 79 księguje się w końcu roku:

1. wyprodukowane wyroby gotowe i usługi zakończone wycenione na podstawie kalkulacji w wysokości kosztu wytworzenia;

2. remanent końcowy wyrobów półgotowych oraz produkcji i usług w toku wyceniony według kosztu wytworzenia;

3. odpadki i braki wartościowe wycenione wg wartości rzeczywistej. Otrzymane odpadki i braki zmniejszają koszt wytworzenia wyprodukowanych wyrobów w związku z czym należy je uwzględnić przez odjęcie ich wartości na kartach kalkulacyjnych właściwych wyrobów.

Uwaga: Instrukcje branżowe mogą wprowadzić obowiązek ujawniania strat na brakach nadzwyczajnych, stosując metodę księgowania, przewidzianą w JPK dla przemysłu kluczowego.

Grupa 71 służy do księgowania tej części kosztów działalności pomocniczej, ustalonej w arkuszu rozliczeniowym, która przeznaczona jest do realizacji na zewnątrz. Działalność pomocnicza jest w zasadzie ściśle związana z działalnością podstawową i podlega rozliczeniu w tym zakresie od razu w arkuszu rozliczeniowym. Funkcjonowanie konta 71 jest analogiczne do konta 70.

Grupa 74 przyjmuje na podstawie rozliczeń kl. 4 koszty ekspedycji i transportu, dotyczące zrealizowanej produkcji podstawowej, pomocniczej, odpadków i braków, i towarów. Wobec tego saldo Dt grupy 74 jest raz na rok odpisywane na grupę 79, skąd następuje okresowe przeniesienie kosztów ekspedycji i transportu na koszt własny realizacji (Dt 909, 919, 939, 969).

Grupa 75 obejmuje koszty robót kapitałnych, wykonywanych we własnym zakresie. Saldo Dt tego konta przechodzi w końcu roku na podgrupę 79, która okresowo była kredytowana kosztem wykonanych robót (Dt 959).

Grupa 76 zbiera po debecie nakłady złożone, wymagające ze względów rachunkowych rozliczenia w czasie. Saldo roczne grupy 76 przenosi się do podgrupy 79, która okresowo była kredytowana w ciężar grupy 99 nakładami przenoszonymi do kl. 1 (Ct 99 — Dt 191).

Grupa 77 służy do księgowania nakładów złożonych, związanych z działalnością pozazakładową, które wyeliminowane zostały przez arkusz rozliczeniowy z klasy 4. Nakłady te podlegają okresowo przeniesieniu do grupy 22 poprzez grupę 79 i 99. Grupę 77 zamyka się w końcu roku w ciężar grupy 79.

Grupa 79 zawiera po stronie Dt sumę rzeczywistych kosztów wyksięgowanych z kredytu grup 70, 71, 74, 75, 76 i 77. Księgowanie to dokonywane jest raz na rok, na skutek czego na debecie kont 70 — 77 narastają nakłady podczas, gdy ich przeksięgowanie od dalszych klas przebiega z kredytu konta 79.

Konto 79 kredytowane jest comiesięcznie za:

- a) koszt wytworzenia wyrobów gotowych działalności podstawowej oraz działalności pomocniczej, przeznaczonych do realizacji (Dt 800, 810);
- b) wartość rzeczywistą odpadków i braków produkcji podstawowej i pomocniczej (Dt 83);
- c) koszt wytworzenia remanentu wyrobów półgotowych i produkcji w toku (Dt 802 i 812);

Uwaga: remanent ten może również pozostawać w ciągu roku na kontach kl. 7 (jako saldo kont 70 i 71 w porównaniu z zapisami a) i b) na koncie 79). Przy tym rozwiązaniu zapis c) dokonywany jest raz na rok

- d) koszty ekspedycji i transportu przypadających na realizację danego miesiąca (Dt 909, 919, 939, 959);
- e) koszt wytworzenia we własnym zakresie inwestycji i kapitałnych remontów (Dt 959);
- f) nakłady wymagające wtórnego rozliczenia w czasie (Dt 99);
- g) nakłady złożone dotyczące działalności pozazakładowej (Dt 99).

KLASA 8

Grupy klasy 8 służą do ewidencji wyrobów gotowych, wyrobów półgotowych i usług w toku, oraz odpadków i braków.

W podgrupie 800 księguje się wyroby gotowe i półfabrykaty typowe, księgowanie na Dt 800 przebiega w korespondencji z Ct grupy 79. Z kredytu podgrupy 800 wyksięgowuje się zrealizowaną produkcję gotową w cenie kosztu wytworzenia w ciężar podgrupy 909. Podgrupa 800 posiada kartotekę ilościowo - wartościową wyrobów gotowych w księgowości i kartotekę ilościową w magazynie. W przedsiębiorstwach wielozakładowych kartoteka ilościowa prowadzona jest na zakładach.

Podgrupa 802 służy do ewidencjonowania okresowych względnie rocznych remanentów wyrobów półgotowych oraz produkcji i usług w toku. Ewidencja ta przebiega w korespondencji z kontami 70 (remanent początkowy), 79 (remanent końcowy), 098 (Bilans Otwarcia). Saldo Dt konta 802 przejmują bilans okresowy.

Grupa 81 prowadzona jest na tych samych zasadach co grupa 80, z tą jedynie różnicą, że dotyczy ona produkcji pomocniczej.

Grupa 83 — po debecie tej grupy księguje się odpadki i braki w korespondencji z grupą 79 (przeniesienie kosztów) w wartości rzeczywistej zbytu pomniejszonej o przewidywane koszty zbytu. Po stronie Ct księguje się zrealizowane braki i odpadki w korespondencji z grupą 939 oraz użyte do dalszej produkcji w korespondencji z grupą 70. Ubytki i manka magazynowe, odnoszące się do kont kl. 8 przenoszone są przy pomocy konta 99 na podgrupę 178.

KLASA 9

Zadaniem kont tej klasy jest:

1. ustalenie obrotów z tytułu realizacji wyrobów, usług, robót kapitałnych, odpadków i braków, oraz działalności pozazakładowej i towarów;
2. ustalenie kosztu własnego realizacji;
3. ustalenie wysokości podatku obrotowego i z operacji nietowarowych, jako składnika akumulacji;
4. przeniesienie nakładów do wtórnego rozliczenia oraz nakładów pozazakładowych na właściwe konta kl. 1 i 2.

W grupie 90 zawarte są następujące podgrupy:

Podgrupa 900 służy do księgowania zrealizowanych wyrobów gotowych, z księgowaniem przeciwnym w grupie 13. Wszelkie zwroty wpływające na zmniejszenie obrotów, księguje się na Dt omawianego konta, a na dobro właściwych kont grupy 13. Saldo konta 900 przechodzi na konto wyników działalności (0891).

Podgrupa 901 służy do księgowania zrealizowanych usług oraz dochodów z tytułu gospodarki mieszkaniowej (w przedsiębiorstwach Zarządu Nieruchomości Miejskich). Uwagi dotyczą podgr. 900 odnoszą się również do podgr. 901.

Podgrupa 905 — po debecie tej podgrupy księguje się zmniejszenie dochodów gospodarki mieszkaniowej z tytułu Funduszu Gospodarki Mieszkaniowej. Dt tej podgrupy koresponduje z Ct grupy 16. Podgrupa ta zamykana jest kontem 0891.

Podgrupa 907 — zbiera po stronie Dt podatek obrotowy lub z operacji nietowarowych dotyczący realizacji wyrobów i usług działalności podstawowej. Zamyka się kontem 0891.

Podgrupa 909 — koszt własny realizacji, zbiera po debecie:

1. wartość zrealizowanych wyrobów gotowych i usług w cenie kosztu wytworzenia w korespondencji z podgrupą 800,

2. koszty ekspedycji i transportu (79).
po kredycie:

1. ewentualne zwroty wyrobów gotowych w cenie kosztu wytworzenia, z księgowaniem przeciwnym na Dt podgrupy 800.

Podgrupę 909 zamyka się kontem 0891.

Funkcjonowanie kont grupy 90 z tą tylko różnicą, że dotyczy ona produkcji pomocniczej, zrealizowanej na zewnątrz, wzgl. na rzecz robót kapitalnych lub obiektów pozazakładowych

Grupa 93. W podgrupie 930 księguje się realizację odpadków na zewnątrz w ciężar kont klasy 1. Zużycie odpadków na własne potrzeby księguje się bądź bezpośrednio z kl. 8 na 7, bądź też wyksięguje z grupy 93 na klasę 3 i następnie na klasę 4 (realizacja wewnętrzna).

Podgrupa 937 — po debecie tej podgrupy księguje się podatek obrotowy dotyczący realizacji z podgrupą 930.

Na Dt podgrupy 939 księguje się wartość sprzedanych odpadków na dobro grupy 83.

Zarówno podgrupa 930, jak 937 i 939 zamykane są kontem wyników działalności (0891).

Grupa 95 umożliwia przeniesienie skalkulowanych kosztów robót kapitalnych, przeprowadzanych we własnym zakresie, na Dt 03. Dzieli się na następujące podgrupy:

950 — Roboty kapitalne (korespondencja z grupą 03)

959 — koszt własny realizacji (przyjmując różliczone koszty z grupy 75).

Grupa 96 służy do księgowego ujęcia zbytu (podgrupa 960) produktów działalności pozazakładowej oraz towarów handlowych ewidencjonowanych w grupie 36 oraz ew. materiałów i przedmiotów z grup 31 i 35. Księgowanie przeciwnie następuje przez obciążenie odpowiednich kont w klasie 1. Wszelkie zwroty, bonifikaty itp. wpływające na zmniejszenie obrotów, księguje się w ciężar podgrupy 960 (w korespondencji z kl. 1).

Podgrupa 969 zbiera po debecie koszt własny zrealizowanych produktów działalności pozazakładowej oraz materiałów i towarów (konta przeciwnie 31, 35, 36) Ewentualne zwroty towarowe księguje się na Ct 969 (w korespondencji z klasą 3).

Grupa 99 obejmuje zapisy związane z przeniesieniem rozliczonych kosztów i nakładów na właściwe konta kl. 1 i 2 (koszty do wtórnego rozliczenia oraz rozliczenia działalności pozazakładowej). Tu też księgowane jest przeniesienie ubytków i mank stwierdzonych w obrębie środków rejestrowanych w klas 8 (Dt 173).

Uwaga: Rozwiązanie organizacyjne w zakresie wyższego planu kont dla przedsiębiorstw wielozakładowych o scentralizowanej księgowości pozostawia się szczegółowym instrukcjom władz nadrzędnych.

Z DOŚWIADCZEŃ ZAGRANICY

Wytyczne inwentaryzacyjne*)

I. Wskazówki ogólne

1. Dla uchwycenia stanu majątkowego na dzień 31.XII. przedsiębiorstwa uspołecznione winny dokonać inwentaryzacji, której wynik wykazane zostaną w spisie inwentarzowym.

Inwentaryzacja obejmuje: majątek trwały, majątek obrotowy i zobowiązania.

2. W celu zapewnienia planowego przebiegu oraz zapobieżenia zakłóceń pracy w przedsiębiorstwie, inwentaryzacja winna być odpowiednio przygotowana.

3. Kierownictwo przedsiębiorstwa w porozumieniu z Radą Zakładową wyznaczy kierownika prac inwentaryzacyjnych oraz jego zastępcę.

4. Kierownictwo prac inwentaryzacyjnych sporządza plan prac, w którym uwzględnione być muszą:

- dokładnie określone rejony spisowe,
- osoby, sporządzające spis (spisujący i pisarz),
- osoby kontrolujące spis.

5. Kierownictwo prac inwentaryzacyjnych łącznie z pracownikami, biorącymi udział w inwentaryzacji

winno odbyć wspólną odprawę roboczą, na której omówione zostaną niniejsze wytyczne i plan prac.

6. Inwentaryzacja winna być zasadniczo przeprowadzona w dniu 31 grudnia. Jeżeli w poszczególnych przedsiębiorstwach nie jest to możliwe, spis może rozpocząć się przed tym terminem i może być po nim zakończony. Tego rodzaju tryb sporządzenia spisu może mieć miejsce po uprzednim uzyskaniu zezwolenia Zjednoczenia. Zmiany w stanie zapasów zaistniałe pomiędzy dniem faktycznego spisu, a 31 grudnia należy nanieść na arkusze spisowe przez doliczenie, względnie odliczenie.

7. Datę rozpoczęcia oraz przewidywany termin zakończenia inwentaryzacji winno przedsiębiorstwo podać do wiadomości swojemu Zjednoczeniu, które ponadto kontroluje właściwy sposób przeprowadzenia spisu.

8. Dla dokonania inwentaryzacji winny być w odpowiedniej ilości przygotowane arkusze spisowe. Arkusze spisowe powinny być co najmniej podzielone na majątek trwały (bez udziałów i należności długoterminowych

zapasy,
należności (łącznie z udziałami i należnościami długoterminowymi),
pozostały majątek obrotowy i zobowiązania.

*) Opracowano na podstawie publikacji: „Inventur-Richtlinien für die volkseigenen Betriebe“ — Finanzwirtschaft und Finanzplanung in der volkseigenen Wirtschaft, Deutscher Zentralverlag GmbH Berlin

9. Arkusze spisowe winny być zaopatrzone w uwagę „Inwentaryzacja na dzień 31 grudnia . . .” Arkusze spisowe należy traktować jako druk ścisłego zarchiwowania (przy wydaniu i zwrocie).

10. Żadna osoba, odpowiedzialna za powierzone jej opiece składniki majątkowe nie może sama i na własną odpowiedzialność przeprowadzać spisu w tych komórkach.

11. Wszystkie zapisy w arkuszach spisowych winny być dokonywane kompletnie i niedwuznacznie. Zapisy pierwotne muszą być czytelne. Wyskrobywanie zapisów jest bezwzględnie niedopuszczalne.

Wszelkie zmiany mogą być dokonywane jedynie za zgodą kierownika prac inwentaryzacyjnych i winny być przez niego poświadczane (data i podpis). Miejsca niezapisane winny być skasowane.

12. Arkusze spisowe winny być odpowiednio opisane, posegregowane i ułożone według grup, zgodnych z układem pozycji bilansowych. Dalsze rozbięcie możliwe jest przy oparciu się o odpowiednie przepisy branżowe (branżowe plany kont i. i.).

Pozycje w spisie numerowane są kolejno, przy czym numeracja jest odrębna dla każdej strony arkusza spisowego.

13. Dla zapewnienia jednolitego układu arkuszy spisowych dla majątku trwałego (bez udziałów i należności długoterminowych) oraz zapasów, arkusze te winny posiadać co najmniej następujące rubryki:

Majątek trwały:

numer kolejny,
numer inwentarzowy,
przedmiot (jednolite, fachowe określenie),
wymiary, stan, użyteczność dla celów produkcyjnych,
ilość według stanu rzeczywistego,
zmiany w stanie pomiędzy dniem spisu, a 31 grudnia,
wartość brutto na dzień 31.XII.
Pożądane jest podanie również następujących danych:
przydatność w % wartości brutto,
numer miejsca powstawania kosztów według arkusza rozliczeniowego.

Zapasy:

numer kolejny,
numer kartoteki magazynowej, numer artykułu lub tp,
ilość według stanu rzeczywistego w jednostkach (sztuki, kg, m) właściwych dla wyceny,
zmiany w stanie pomiędzy dniem spisu a 31 grudnia
wymiary, stopień wykończenia, jakość itp.,
przeciętny czas magazynowania w latach,
cena jednostkowa na dzień 31 grudnia
wartość na dzień 31 grudnia

14. Właściwe ujęcie należności (wraz z udziałami i należnościami długoterminowymi), reszty majątku obrotowego oraz zobowiązań wynika z podanych w dalszych punktach niniejszych wytycznych wyjaśnień o zakresie i przeprowadzaniu inwentaryzacji.

15. Poszczególne strony arkuszy spisowych należy ponumerować kolejno w ramach grup. Rubryki wartości należy podsumować oddzielnie na każdej stronie (bez przeniesień). Sumy stron winny być wniesione na arkusze zbiorcze i podliczone grupami.

Na podstawie arkuszy zbiorczych należy sporządzić ogólne zestawienie, obejmujące całość inwentarza.

16. Brudnopisy (pierwsze egzemplarze) arkuszy spisowych winny być zaopatrzone w miejsce, datę oraz pełne podpisy osób dokonujących spisu (spisującego i pisarza).

17. Zestawienie ogólne na zbiorczych arkuszach spisowych winno być zaopatrzone nazwą miejscowości, datą oraz podpisanymi osobami odpowiedzialnymi, tj. kierownika prac inwentaryzacyjnych, kierownika przedsiębiorstwa, przedstawicieli Rady Zakładowej, jak również naczelnego dyrektora Zjednoczenia stwierdzającymi, że brudnopisy arkuszy spisowych oraz zestawienia ogólne na zbiorczych arkuszach spisowych odpowiada prawnie przepisaniemu inwentarzowi według § 39 HGB (kodeksu handlowego).

18. Inwentaryzacja winna być przed jej zakończeniem wrywkowo sprawdzona przez kontrolerów. Fakt sprawdzenia odpowiedniej pozycji kontrolerzy oznaczają znakiem „V” oraz podpisanymi.

19. Wszelkie dodawania, mnożenia przeliczenia itp. winny być dodatkowo sprawdzone. Osoba sprawdzająca potwierdza podpisem fakt sprawdzenia. Należy zwrócić szczególną uwagę na stawianie przecinków w oznaczaniu znaków dziesiętnych.

20. Brudnopisy arkuszy spisowych, nawet jeśli sporządzone zostały czystospisy, winny być według § 44 HGB przechowywane przez okres 10 lat. To samo dotyczy wszelkich zestawień pomocniczych, określających ilość i wartość, jak np. przeliczenia, mnożenia itp.

II. Zakres i przeprowadzenie inwentaryzacji

21. Dla ułatwienia dokonania spisu z natury celowe jest przed jego rozpoczęciem dokonanie prac przygotowawczych.

22. Majątek rzeczowy winien być uporządkowany. W związku z powyższym należy uprzednio odpowiednio oznaczyć wszelkie niepełnowartościowe względnie nadmierne zapasy części wymiennych, surowców, materiałów pomocniczych, wyrobów jak również złom i odpadki. Ostateczną decyzję czy dany przedmiot należy traktować jako złom, pozostawia się kierownikowi przedsiębiorstwa. Przedmioty zakwalifikowane ostatecznie jako złom należy wyodrębnić.

23. Inwentaryzacja obejmuje wszystkie przedmioty majątkowe znajdujące się w przedsiębiorstwie lub poza nim. Dotyczy to przedmiotów znajdujących się w magazynach surowców, magazynach pomocniczych, zakładach przerobczych, jak również przedmiotów w drodze (przesyłanych przez dostawcę lub magazyny zewnętrzne do przedsiębiorstwa, względnie przesyłane przez przedsiębiorstwo do magazynów zewnętrznych zakładów przerobczych). Przy przesyłkach pomiędzy zakładami należącymi do tego samego Zjednoczenia data wysyłki oznacza dla odbiorcy datę przyjęcia przedmiotu.

24. Inwentaryzacji podlegają również materiały budowlane i narzędzia znajdujące się w obiektach będących w budowie. W szczególności należy stwierdzić, czy materiał jest ewidencjonowany jako surowiec, materiał pomocniczy względnie ruchu, czy też ujęty jest jako „przedmioty znajdujące się na budowie” lub na innym koncie nakładów.

25. Przedmioty obce należy zainwentaryzować ilościowo, na odrębnym arkuszu spisowym, podając właściwie adres przedmiotu.

26. Spisane przedmioty należy wyraźnie oznaczyć aby uniknąć podwójnego spisania względnie opuszczenia.

27. Należy zwrócić szczególną uwagę na sposób zakres postępowania przy szacunku i obliczeniach pomocniczych.

A. Majątek trwały

28. Rzeczowy majątek trwały należy w zasadzie spisywać z natury.

B. Majątek obrotowy

29. Środki płynne (gotówka, czek, czek pocztowy, rachunki bankowe, weksle obce, papiery wartościowe) należy spisać w dniu 31 grudnia. To samo dotyczy de-

pozytów np. książeczek oszczędnościowych, pokwitowań kaucyjnych itp.

30. Jako stan kasy należy przyjąć wyłącznie faktyczny stan gotówki w kasach głównych i pomocniczych, łącznie z innymi znakami pieniężnymi, zaliczanym do pogotowia kasowego. Sumy wydatkowane na delegacje służbowe, zaliczki itp., należy potraktować bez wyjątku jako rozchód kasowy i odpowiednio zaksięgować na kontach osobowych.

31. Czeków nie należy wykazywać jako gotówki w kasie. Jeżeli w dniu 31 grudnia przedsiębiorstwo jest w posiadaniu czeku klientowskiego, należy go w ten sposób wykazać (tzn. jako czek).

32. Odnośnie gotówek i pozostałych zasobów środków płynnych obowiązuje sporządzenie protokołów przyjęcia, które podpisuje kierownictwo przedsiębiorstwa i rada zakładowa. W protokołach należy uwidocznić nie tylko sumy ostateczne, lecz również zestawienia ujmujące stan według rodzaju, ilość i wartości poszczególnych pozycji.

33. Stan rachunków czekowych, bankowych, względnie stan zdeponowanych w banku papierów wartościowych winien być zgodny z odpowiednimi potwierdzeniami instytucji kredytowych. Ewentualną rozbieżność należy udokumentować.

34. Należności krótkoterminowe należy wykazać zestawieniami sald, których sumy ostateczne winny być zgodne z odpowiednimi saldami zbiorczych kont osobowych.

35. Należności należy podzielić według pozycji bilansowych.

36. Dla należności wątpliwych i nieściągalnych należy przeznaczyć w wykazach zestawień sald 2 rubryki. W pierwszej rubryce należy wpisać przewidywaną sumę możliwą do uzyskania z należności wątpliwych, w drugiej rubryce należy wpisać całą sumę należności nieściągalnych. Niebilansujące się „należności nieściągalne” należy podobnie wykazać w dodatkowych zestawieniach sald, tak aby zapewnić zgodność z saldami kont osobowych.

37. Wysokość poszczególnych należności należy w zasadzie udokumentować odpowiednimi potwierdzeniami sald na dzień 31 grudnia. Również w ten sposób winny być wzajemnie uzgodnione salda pomiędzy przedsiębiorstwami należącymi do sektora uspołecznionego.

Ewentualne różnice, które mogły być spowodowane różnym momentem czasowym księgowania, nale-

ży w celu uzyskania możliwości sporządzenia zbiorczych bilansów poprzednio wyjaśnić.

38. Wszelkie zapasy winny być spisane z natury.

39. Podział na poszczególne kategorie zapasów, w szczególności na surowce, wyroby półgotowe i wyroby gotowe winien być oznaczony w przedsiębiorstwach wielostopniowych *) z punktu widzenia danego przedsiębiorstwa.

40. Odnośnie rozliczeń międzyokresowych obowiązuje wyjaśnienia podane w punkcie dotyczącym należności krótkoterminowych.

C. Zobowiązania

41. Zobowiązania należy wykazać zestawieniami sald, których sumy ostateczne winny być zgodne z odpowiednimi saldami zbiorczych kont osobowych.

42. Zobowiązania należy podzielić według pozycji bilansowych.

43. Wysokość poszczególnych zobowiązań należy w zasadzie udokumentować odpowiednimi potwierdzeniami sald na 31 grudnia. Również w ten sposób winny być wzajemnie uzgodnione salda pomiędzy przedsiębiorstwami należącymi do sektora uspołecznionego. Ewentualne różnice, które mogły być spowodowane różnym momentem czasowym księgowania, należy w celu uzyskania możliwości sporządzenia zbiorczych bilansów poprzednio wyjaśnić.

44. Odnośnie rozliczeń międzyokresowych obowiązuje wyjaśnienia podane w punkcie dotyczącym zobowiązań.

III. Uwagi końcowe

45. Po ukończeniu inwentaryzacji winno nastąpić uzgodnienie stanu ksiązkowego ze stanem rzeczywistym. Ewentualne różnice winny być udokumentowane. W nowym okresie sprawozdawczym obowiązują stany rzeczywiste.

46. O przebiegu spisu inwentaryzacyjnego winno kierownictwo prac inwentaryzacyjnych sporządzić odpowiednie sprawozdanie, w którym należy m. in. podać dotychczasowe doświadczenia oraz propozycje usprawnień pracy.

*) przedsiębiorstwa wielostopniowe odpowiadają w naszej praktyce przeds., które posiadają półfabrykaty typowe.

PRZEGLĄD WYDAWNICTW

Wydawnictwa książkowe

Wł. Sienkiewicz i J. Dobrowolski „Komentarz do Jednolitego Planu Kont Przedsiębiorstw Handlowych” (Polskie Wyd. Gospodarcze, Warszawa 1950).

Część I książki poświęcona jest typowym transakcjom, które mogą mieć miejsce w przedsiębiorstwach handlowych, w części II omówiono rozliczenie nakładów i kosztów w przedsiębiorstwach handlowych, zaś w III części przedstawione zostały typy rejestrów mogących mieć zastosowanie w przedsiębiorstwach handlowych.

Część I ujęta została w formie wykazów korespondujących ze sobą kont z tytułu różnych transakcji, co niewątpliwie ułatwi prace osobom dekretującym dowody księgowe, upewniając je w podjętych przez nie dyspozycjach księgowych. Szkoda jednak że przytoczone księgowania nie zostały nieco szerzej omówione że nie przedstawiono bliżej problematyki poszczególnych kont lub ich zespołów, tak aby korzystający mogli bliżej zaznajomić się z mechanizmem działania tych kont.

W części poświęconej rozliczeniu nakładów i kosztów przedstawiono cel rozliczenia nakładów, zasady przekształcania zapisów klasy 4 poprzez stanowiska

kosztów na układ funkcjonalny klasy 7, ilustrując je prostym przykładem. Ponadto opisane zostały zasady ustalania kosztów jednostek nie bilansujących samodzielnie oraz rozliczenie nakładów w jednostkach utrzymywanych z rachunku narzutów administracyjnych.

W treści rozważań autorzy słusznie podkreślili, że rozliczenie nakładów może być przeprowadzone statystycznie lub też księgowo za pośrednictwem klasy 5 i 6, przy czym wybór w tym zakresie pozostawiony jest zainteresowanym osobom.

W części III dano szereg rejestrów wzorcowych, jak:

1. rejestr faktur (przychodzących),
2. „ dostaw,
3. „ zwrotu dostawcom,
4. „ sprzedaży zewnętrznej,
5. „ sprzedaży wewnętrznej,
6. „ obrotów bezpośrednich,
7. „ przesunięć wewnętrznych,
8. „ przerobu,
9. „ przychodu wyrobów z własnej produkcji

i z działalności pozazakładowej, omawiając ich działanie na przykładach.

Rejestry te jak to autorzy wyraźnie zaznaczyli, mogą być dostosowane do potrzeb poszczególnych gałęzi

handlu i do różnych sposobów prowadzenia księgowania, czy też obiegu dowodów.

Ogólnie stwierdzić można, że praca ta przynosi szereg cennych wiadomości w zakresie Jednolitego Planu Kont dla handlu, rostrzygając wiele wątpliwych wypadków, omawiając słuszość stosowanych w praktyce rozwiązań oraz sugerując stosowanie szeregu rozwiązań w zakresie techniki dokumentacji. Być może, że tytuł książki rozczaruje niektórych Czytelników, którzy pod słowem „Komentarz” spodziewali się bardziej wszechstronnego i obszerniejszego omówienia zagadnień księgowości w handlu. Niemniej jednak w oparciu o komentarz do Jednolitego Planu Kont dla przedsiębiorstw przemysłowych i komentarz do Jednolitego Planu Kont dla przedsiębiorstw handlowych zachodzi możliwość zadawalniającego samodzielnego rozwiązania większości problemów powstających w praktyce.

Książkę opracowano bardzo starannie, tak, że poprawienia wymaga jedynie pomyłka popełniona na stronie 112 przy omawianiu korespondencji kont do podgrupy 759, gdzie po stronie kredytowej zamiast kont 1950 i 1955 figurować powinny nazwy kont 995 — koszty zagraniczne, co zresztą autorzy prawidłowo wykazali, omawiając korespondencję grupy 13.

Ogólnie stwierdzić można, że od dawna istniejąca luka w zakresie publikacji dotyczącej księgowości w handlu, została książką pt. „Komentarz do Jednolitego Planu Kont Przedsiębiorstw Handlowych” częściowo wypełniona, czego najlepszym dowodem jest fakt, że pierwszy nakład został w ciągu kilku dni wysprzedany; nakład następny będzie obejmował zmiany roku 1951 i ukaże się w ciągu m-ca stycznia br.

(B. O.)

A. Łszokin — Bilans przemysłowo-podприємства i jego analiza. (Bilans przedsiębiorstwa przemysłowego i jego analiza). Gosplanizdat. Moskwa. 1944. Str. 70.

(A. G.)

Buchgaltierskij ucziot — Sbornik važniejszych rukowodiaszczich materialow. Księgowość — Zbiór najważniejszych instrukcji). Gosplanizdat. Moskwa. 1948. Str. 767.

Treść: 1. Ogólne zagadnienie organizacji i kontroli. 2. Obowiązki, prawa i odpowiedzialność pracowników księgowości. 3. Organizacja księgowości. Typowe plany kont. 4. Sprawozdania księgowe szczegółowe i bilansowe. Inventaryzacja. Analiza. 5. Procedura powstawania i urzędowej rejestracji jednostek gospodarczych

i przedsiębiorstw. Przekazywanie spraw przy zmianie kierownictwa. 6. Procedura przekazywania majątku przedsiębiorstw i zakładów, ubezpieczenia mienia. Klasyfikacja środków trwałych. 7. Amortyzacja. Remont kapitałny. Rozrachunki jednostek gospodarczych za roboty kapitałne ze środków własnych, wpłacanych do banków. 8. Dobra towarowo-materiałowe. Księgowość produkcji i kalkulacja kosztów własnych produkcji, produkcja porównywalna, produkcja globalna i towarowa. 10. Księgowość transportu samochodowego. 11. Książeczki pracy. Przepisy wewnętrznego regulaminu pracy. Ewidencja tabel kontrolnych. 12. Etaty. Stawki i rejestracja etatów, stawek, funduszy płac i preliminarzy kosztów administracyjno-gospodarczych przez organa finansowe. 13. Regulowanie i kontrola rozchodu funduszy płac. 14. Płaca oparta na ilości i jakości. 15. Wynagrodzenie za częściowo przepracowany miesiąc, zarobek przeciętny. Wynagrodzenie w czasie urlopu. 16. Przeniesienia do innych miejscowości. Delegacje służbowe. Ubezpieczenie pasażerów. 17. Ulgi dla pracujących w rejonach dalekiej północy i odległych miejscowościach. Odpowiedzialność materialna. Potrącenia z wynagrodzeń. Fundusze specjalne. 20. Wynalazczość. 21. Ubezpieczenia społeczne. 22. Plany finansowe. Środki obrotowe. Zaliczki. Sumy do wyliczenia. Koszty administracyjno-gospodarcze. 23. Konta operacyjne (rozrachunkowe) jednostek gospodarczych w banku. Procedura ich otwierania. Czeki. Kary za naruszenie przepisów o obiegu dokumentów. 24. Rozrachunki zamiejscowe czekami limitowanymi i akceptowanymi. 25. Udzielanie kredytów. 26. Clearing. 27. Stosunki wypływające z umów. Procedura rozstrzygnięcia sporów majątkowych. Opłata państwowa. Terminy przedawnienia. 28. Ogródki dziecięce i żłobki. 29. Wpłaty jednostek gospodarczych do budżetu. Podatek od wynagrodzeń. 30. Zbiór przepisów prawnych i informacyjnych oraz bibliografia.

(A. G.)

Sprostowanie

W numerze 10 Biuletynu na str. 470 w tytule czwartej rubryki Tabl. 9 prosimy zmienić wyrażenie zawarte w nawiasach: $\text{Obroty kasy} \times 100$ na „ $\text{Obroty kasy} \times 100 : 3$ ”.

Redakcja Biuletynu ponownie apeluje do Prenumeratorów o nadsyłanie wszelkiej korespondencji w sprawie prenumeraty i reklamacji pod adresem: Państwowe Przedsiębiorstwo Kolportażu „RUCH”, W-wa, ul. Srebrna 12, A NIE POD ADRESEM REDAKCJI.

Jednocześnie komunikujemy, że zamówienia na dodatkowe egzemplarze tego numeru należy kierować bezpośrednio do PPK „RUCH” a nie do Działu Handlowego PPW „Polskie Wydawnictwa Gospodarcze”.

Przypominamy ponadto o odnowieniu prenumeraty na 1951 r.

Redakcja: BIURO ORGANIZACJI RACHUNKOWOŚCI. Warszawa, ul. Mazowiecka 11, tel. 8-53-81, 703-42.

Wydawca: „POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE”, Przedsiębiorstwo Państwowe Wyodrębnione.

Adres Administracji: Poznańska 15, tel. 7-39-45.

Prenumerata i kolportaż: PPK „Ruch” — Warszawa, ul. Srebrna 12, tel. 804-20 Konto PKO: 1-15808

Warunki prenumeraty: kwartalnie zł 13,50, półrocznie zł 27.—, rocznie zł 54.—.

Druk. „Prasa Demokratyczna”, Warszawa, Śniadeckich 16. Zam. 1226 z dnia 4.XII. 1950 r. Nakład 15.000.

Ukończono w grudniu 1950 r.

CENA ZŁ 4.50

B-134733